

PÁLOSI ERVIN

Utolsó levél öcsémhez

1956. október 19-én keltezte és másnap, 20-án, már Debrecenben a Kossuth laktanyába kézbesítette a posta néhai unokabátyám utolsó, hozzám intézett levelét, írhatnám „parainézisét”, intelmét. Akkoriban és még utána néhány évtizedig a MÁV gyűjtötte naponta kétszer a leveleket és reggelre már el is juttatta a címzetthez. Csak az állomásokon kellett a postavagon „Levelek” feliratú nyilasán bedobni, amíg a vonat állt.

Előzőleg három nyáron át leveleztünk egymással, ugyanis az Idegen Nyelvek Főiskolája – amelynek hallgatója volt – nyaranta más katonai táborban képezte a fiú hallgatóit a katonai tudományokra, mint az ELTE. Ervin előbb is diplomázott, ezért, 1956-ban már a KÜM alkalmazásában volt. Ezt a levelét régi szótár lapjai között találtam meg 2008 őszén. Az akkor 24 éves fiú megállapításai jó képet adnak az 1956. október 23-a előtti napokról. Nekem más megbízható forrásom nem akadt, mert minden barátom, kortársam innen a gödi „Ürgedombokról” november első napjaiban Hevesi Feri teherautóján elment az országból. Ervin több levelet nem írt nekem. Egy év múltán kaptam tőle egy üdvözlő lapot első külügyi állomáshelyéről, Stockholmból. Névnapi üdvözlés volt, amelyben kért, hogy „látogassam meg”. A mai fiataloknak írom, hogy akkor még a „baráti” Csehszlovákiába is csak „csoportos” útlevél volt a „dívat”. Ervinnek jó humora volt, sokat neveltünk együtt.

Íme a levél! Sokak szerint máig érvényes gondolatokkal.

Bátorfi József

*Az egyetemi század körlete
a II. emeleten manapság*

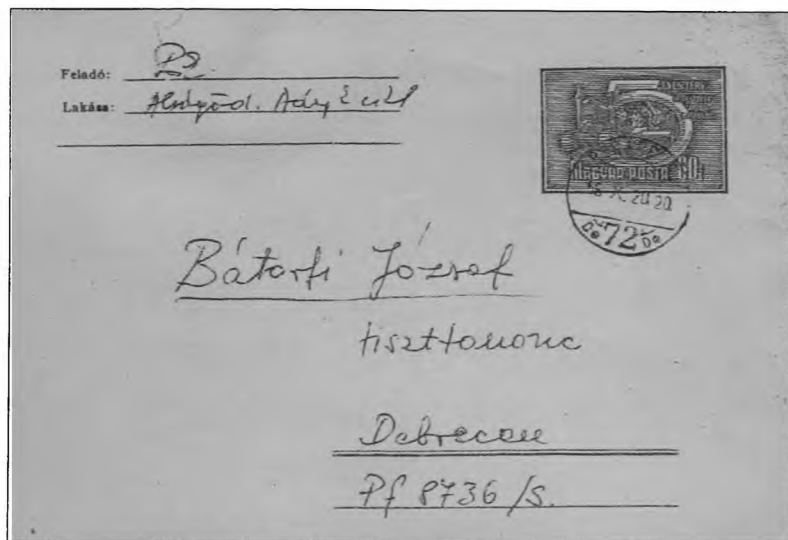
*Az egykori debreceni OTP,
itt álltam őrségben
okt 26 – nov 3-ig
harmad magammal*

A „Kossuth laktanya” 2008. őszén

*Pálos Ervin
1956 tavaszán „Ő”-vel
Anton Anival nálunk*

kedves Eszém!

okt 19

Itt ismét irhattál volna egy bővebb levelet is. Nem értelek. Amikor én hatna voltam, akkor itt is a legtöbb és legbuzosabb leveleket, a halványuló nőismerettségimmet alibortápt rajtoltam fel, stb. hogy Te tényleg olyan szorba vagy amagylag? Ird meg, akkor legközelebb belyegget is küldök. Péntek nem sikerült, hát ha elvész a levél, meg öpíttem nekem is, és inkább itt is elistek. Ne haragudj, de a falm dolgaival nem tudok beszélni, ahogyan itt is, ha nagyon akkor is övél, vagy a családban. A füzerezt igen rég láttam, az Te ödet pedig egyáltalán nem. Igy inkább más dolgokat számolok be. Pl, hogy a harper's temetőnek

új neve lesz: Rákosi Művek.

Későbbiekben, Tito jön Magyarországra, megrögzött ruhában, dolmányban, hogy operát mutatásba lássa.

Továbbá új jóték lesz a kecsesi temetőnél: kinn a Kádár, benn a Farhas. A "Fedas Maki" címe megváltozik: "A Maki a fudarra" stb. stb.

A jövőbeni politikai helyzetet új lehet jellemezni, ha Páger neve után egy ő betűt teszünk (pá-gerő)

Rohadt anyag helyzetű azzal is megpróbálható, hogy minden pillanatra újításra költöm. Naponta 6-7 lapot olvasok. A Szabad-Néptől, a Hétférfi Hírlapig mindent. Rendszeresen érdekesek. Jellemző példának, hogy amíg a Hétférfi hírlap Fodlas, a Népszava Rákosi

fejét követeli, addig a Szabad-Nép
 a kavi termelésről ír.

Sajnos nem tudok egyetérteni ezzel,
 hogy "én is engedtem". Azt hiszem
 egyet lehetünk abban, hogy európai
 együttműködés se történt, és hogy a je-
 lenlegi irányvonal közepével mindketten
 egyetértünk. A soványkodást hisz hogy
 nyitva hagyod. Nem tudom, hogy most
 jelenleg hogy fogalmazzuk meg a
 Nagy-Magyarországra való elvétel-
 tésidet, de joggal meg, hogy meg ma
 is lehetőség pl. azt hangsúlyozni, hogy
 "Csak a Magyarország nem ország, - ezért
 Magyarország nemország" egyrészt,
 mert az egész Magyarország sem volt
 nemország, csak egyesek részére, akik
 közö ma se Te se én nem nyári-

tanácsok. Különben is megengedtem
volna ma felvenni a kérdést, - bár nem
zala lovartartozás szempontjából igazunk
van -, azaz területi vitákat folytatni
a csehekkel, románokkal, de először
a jugoszlávokkal és az osztrákokkal, am-
kor olyan kérdéseket kell megoldanunk,
mint a nő-nővő értékeibe vett Függel-
len, önálló Magyarország megteremtése
Észak-beli önálló bel és külpoliti-
kát is. Marhaságnak volna egyik táborból
a másikba valóde lépni, rájöttünk
volna arra, hogy alvára mi sátrakhoz.
Tudunk az a fél mindig elbukhat, faji
szemmel a félnek, aki mindeket betárad.
Attól van szó, hogy ne gondoljunk
se jugoszlávot, vagy nyulsi országot ne
másoknak Magyarország, ne nyul-
sunk sátrára, hanem sajátos nemzet.

(II. rész)

alapra építünk. Meggyőződéses, nagy
 nagyobb hittel és megbeszélés volu-
 me nálunk a Szé-iránt, ha ezt nem
 a lehető volu-óval kény-szeritni. Nérd
 meg, pl. az arabok nagy hittel a
 Szé-t. Sajnos, lovas nemzet lévén,
 mi mindig óhosszú egy kint (na-
 gyon) a ló másik oldalára. De most
 megpróbáljuk nagy nyugalomba kerülésük.
 Életem perze az kell, hogy megtart-
 sák változó-gyulást. Ne legyálal-
 juk a Titóval szem. Is megjűnk be
 onit ellővettünk, vegyük őt, onni
 a pipóval jó, és nálunk is jó
 lesz, és elsz-pamf.

Véleményes szerint, hatalmas lehe-
 tőségek vannak nálunk. Képzeld el,
 ha egy-egy gerdőig' léte, nyoma.

nyaghiómyunk, adóstóqaink és minden ellenért, a baráti álbonalut felintve életszimvonal szempontjából a 2-3 ik helyen állunk, a Csehek, és talán a Japán után, ahol mit vagyunk mi képesek produktív, ha nem konvencionális tervek, hanem össze-
rű alapokon dolgozunk, ha egyes-
bürokratizálásunkból megszabadulunk,
ha hiány elméletetel miatt nem kell
fölbizonyos emberit élig fejtveben
tartani, ha idegen csapatokat nem
kell életüink, stb.

Paszor, meg érzem, hogy most egy
kicint megjártam az élet, és ali-
tatgatok. De azt hiszem, hogy Ti
all egy kicsit jobban el vagyatok
zárva, én nem annyira vild-

gostali a körvonalak.

Legelőtd, ha korotom, miiben
mértékben modorul melled is vol
elgondolásokod, egyes szempontokból. Tolán
még radikálisabb larsal, egyes szem-
pontokról meg belátod, hogy tényleg
márlesség.

Mit szobz kölönben a magyar irod-
hoz. A mai magyar életet 3 központ
irányítja a Petőfikör (az ifjúság,
a legradikálisabb, de szinten a legje-
zorebb, igaz melik nincs mit taler-
niak), a második az írószövetség, his-
telet és becsület egyes magyar irodnak,
aliki bátran dacoltak Pálcsi utolsó
bűneivel szemben (írószövetség elleni
letározat, valamint a jún 30-i
letározat a Petőfikör ellen) továbbá

a pört központ, amely kulcs az
 események után, Sojnos. Bár hall-
 gathatók a híatal pörtkapcsán, ugyan
 az éle vonatkozás a Pörtköz-
 pont.

Az inkább azonban, nem tudok 100%
 új igazságot adni. Pl. nekem az a
 Zoltán-Zoltán megszokott, aki
 a "Hűség és hűle" címűt írta, vol-
 mint a Róbert "apókat" dicőítő-
 perrel.

Ha itt bejössz. Remélem még
 megfogad hűtőben a 20. pillé-
 res békére nem emlékszem, csak
 nem szándékos volt. Hűtő még-
 imunka.

Hószőlj még

Bó Gyulcsin

Kedves Ecsém!

okt. 19.

Azért írhattál volna egy bővebb levelet is.

Nem értelek. Amikor én katona voltam, akkor írtam a legtöbb és leghosszabb leveleket, a halványuló nőismeretségeimet akkortájt újítottam fel, stb. Vagy te tényleg olyan szarban vagy anyagilag?! Írd meg, akkor legközelebb bélyeget is küldök. Pénzt nem akarok, hátha elvész a levél, meg őszintén nekem sincs és inkább itthon elisszuk. Ne haragudj, de a falu dolgairól nem tudok beszámolni, alig vagyok itthon, ha vagyok akkor is Ővele, vagy a családban. A fűszerest igen rég láttam, a te Ő-det pedig egyáltalán nem.

Így inkább más dolgokról számolok be. Pl, hogy a kerepesi temetőnek új neve lesz: Rákosi Művek.

Valamint hogy Tito jön Magyarországra, magyaros ruhában, dolmányban, hogy „Gerőt mentében lássa.”

Továbbá új játék lesz a Kerepesi úti temetőnél: Kinn a Kádár, benn a Farkas. A „Ludas Matyi” címe megváltozik: „A Matyi a Ludas”-ra, stb. stb.

A jövődő politikai helyzetet úgy lehet jellemezni, ha Páger neve után egy „ő” betűt teszünk (pá-gerő).

Rothadt anyagi helyzetem azzal is magyarázható, hogy minden fillérem újságra költöm. Naponta 6-7 lapot olvasok. A Szabad Néptől a Hétfői Hírlapig mindent. Rettentően érdekesek. Jellemző például, amit a Hétfői Hírlap Farkas, a Népszava Rákosi fejét követeli, addig a Szabad Nép a kavicstermelésről ír.

Sajnos nem tudok egyetérteni azzal, hogy „én is engedtem”. Azt hiszem egyik lehetünk abban, hogy ennyire egyikünk sem számított és hogy a jelenlegi irányvonal közepével mindketten egyetértünk. A sovinizmusodat kár, hogy nyitva hagyod. Nem tudom, hogy most jelenleg hogy fogalmaznád meg a Nagy-Magyarországról szóló elmékedéseidet, de jegyezd meg, hogy még ma is marhaság pl: azt hangoztatni, hogy „Csonka Magyarország nem ország, – egész Magyarország mennyország” egyrészt, mert az egész Magyarország

sem volt mennyország, csak egyesek részére, akik közé ma se Te, se én nem számítanánk.

Különb is szerencsétlen volna ma felvetni a kérdést, – bár nemzeti hovatartozás szempontjából igazunk van – azaz területi vitákat folytatni csehekkel, románokkal, de elsősorban a jugoszlávokkal és az osztrákokkal, amikor olyan kérdéseket kell megoldanunk, mint a szó szoros értelmében vett független, önálló Magyarország megteremtése. Ezen belül önálló bel- és külpolitikát is. Marhaság volna egyik táborból a másikba szaladgálni, rájöhetünk volna arra, hogy ahová mi csatlakoztunk az a fél mindig elbukott. Jaj annak a félnek, aki minket befogad. Arról van szó, hogy se szovjetet, de se jugoszlávot, vagy nyugati országot ne másoljunk Magyarországra, ne nyaljunk sehová, hanem sajátos nemzeti alapra építsünk. Meggyőződésem, hogy nagyobb tisztelet és megbecsülés volna ma nálunk a Szu. iránt, ha ezt nem akarták volna ránk kényszeríteni, Nézd meg, pl. az arabok hogy tisztelik a Szu-t. Sajnos lovas nemzet lévén mi mindig átesünk egy kicsit/nagyon a ló másik oldalára. De most úgy látszik, hogy nyeregbe kerülünk. Ehhez persze az kell, hogy megtartsuk méltóságunkat. Ne hajbókoljunk Titónak sem. Ismerjük be amit elkövettünk, vegyük át ami a jugóknál jó és nálunk is jó lesz és slusz-passz.

Véleményem szerint hatalmas lehetőségek vannak nálunk. Képzeld el, ha ennyi gazdasági hiba, nyersanyaghiányunk, adósságaink és minden ellenére, a baráti államokat tekintve életszínvonal szempontjából a 2. - 3.-ik helyen állunk a csehek és talán a jugók után, akkor mit vagyunk mi képesek produkálni, ha nem romantikus terveken, hanem ésszerű alapokon dolgozunk, ha agyonburokratizálásunktól megszabadulunk, ha hülye elméletek miatt nem kell többszázezer embert fegyverben tartanunk, ha idegen csapatokat nem kell etetnünk, stb. Persze, úgy érzem, hogy most egy kicsit megjátszom az okos és oktatgatlak. De azt hiszem, hogy ti ott egy kicsit jobban el vagytok zárva, és nem ennyire világosak a körvonalak. Meglátod, ha hazajössz, milyen mértékben módosul neked is sok elgondolásod, egyes szempontokból talán még radikálisabb leszel, egyes szempontokról pedig belátod hogy tényleg marhaság. Mit szólsz különben a magyar írókhoz. A mai magyar életet 3 köz-

pont irányítja: a Petőfi kör az ifjúság, a legradkálisabb, de szerintem a legjózanabb (csoportulása), igaz, nekik nincs mit takargatniuk, a második az írószövetség. Tisztelet és becsület egyes magyar íróknak, akik bátran dacoltak Rákosi utolsó bűneivel szemben (Írószövetség elleni határozat, valamint a jún. 30-i határozat a Petőfi kör ellen); továbbá a pártközpont, amely kullog az események után, sajnos.

Bár hallgatnának a fiatal párttagokra, azonnal az élre ugorhatna a Pártközpont.

Az íróknak azonban nem tudok száz százalékgig igazat adni. Pl. nekem az a Zelk Zoltán ne szónokoljon, aki a „Hűség és hála énekét” írta, valamint a Rákosi „apánkat” dicsőítő verseket.

Na itt befejezem. Remélem még megkapod. Különben a 20 filléres bélyegre nem emlékszem, azaz nem szándékos volt. Itthon megisszuk.

Válaszolj még.

Bátyuskád

PONGRÁC LAJOS

Ami a hivatalos utijelentésekből kimaradt

A TUNGSRAM-ban – hat év géptervezői gyakorlat után – a vállalatnál folyt gépkonstrukciós tevékenység vezetője voltam főkonstruktőrként harminc éven keresztül. Ezalatt sok külföldi utam volt, keleti irányban a Fülöp szigetekig, Nyugatra az amerikai kontinens nyugati partjaiig. (27 országba 149 út.) Utaim alapvetően három munkaterülethez kapcsolódtak:

- *Fejlesztési együttműködések, tudás-cserék*
 - *KGST bizottságokban való szakértősködés*
 - *Gépeladások és gyáreladások műszaki előkészítése*
- Az itt következő írásaim utazásaim némelyikéhez kapcsolódnak.*

Műfajuk nem meghatározható. Ezek

- *nem útleírások,*
- *nem ismertetik meg az országot, annak népei,*
- *nem szerkesztődtek valami szabály szerint, hanem olyasmik, amiket az ember agya „felböfög”, amikor felidézi egy-egy útjának emlékét.*

Nincs vége, nincs befejezve, lehet, hogy nincs is abbahagyva. Remélem, hogy tungsramos ismeretek nélkül is „elmegy”. Remélem továbbá, hogy egy-egy név említésekor nem sértettem sem személyiségi jogokat, sem kegyeletet.

Predeal 1966. okt.

A KGST-REÁB 6. szekciójának soros gittegyleti ülése Romániában, Predealban került megrendezésre. Predeal a Déli Kárpátokban, a Temesi (most Predeáli) Szoros túloldalán található.

Repülön mentünk Bukarestbe, ott összegyűltek a delegációk, és busszal szállítottak el bennünket a tethelyre.

Első ízben utaztam Romániába és román géppel. Már a gépen problémám támadt. Italt hoztak. Tartom a kezemben és nézegetem a poharat azon töprengve, hogy ez mi lehet. Ha pálinka, akkor sok, ha bor, akkor kevés. Eközben a kis lábhajtásos fatengelyes LI-2-es gép liftezett egy rendeset és az ital fele az öltönyöm hajtókájára került. Mondták, hogy hiába törölgetem akármivel, ez cujka, és ennek a bűzét eztán mindég hordanom kell, ha ezt az öltönyt felveszem. Való igaz: ebben lehetett valami, mert ahányszor az utcán sétáltam Predealban, a szomszédos favágók kisebb csapata követett.

De erre a turnéra is igazán Holló Imre bátyánk, a magyar delegáció vezetője nyomta rá a bélyeget.

Első délután megkezdődött a szakértői munkacsoportok ülése. Imre bácsi idegesen turkálja az iratpaksamétát: mire lesz itt most szükség. „Gyerekek, melyik napirenddel kezdünk? Hol vannak a tárgyalási irányelveink? Figyeljete, ülve lehet beszélni, vagy fel kell állni?”

Mellette ül Róna Bandi, az OFI-től kikért kiváló tolmács, aki úgy fordított szinkronban oroszról magyarra és magyarról oroszra, mint egy gép. Azonban a sok érdekes egyéb tulajdonsága mellett volt az a furcsa szokása is, hogy időről időre azzal foglalkoztatott bennünket, hogy a koszt, az ital, a külföldön töltött napok száma, az értekezlet nőtagjainak jelenléte hogyan befolyásolja a nemi vágyait és a vonatkozó „tettekézségét”.

Megkezdődött az értekezlet, az első felszólaló az orosz ABC szerint mindig a bolgár delegáció vezetője. Utána következett a magyar Róna félhangosan Imre bácsinak:

„Felállt a Szpaszov”

„Hagyjál békén!”

„Imre bácsi, felállt a Szpaszov!”

Erre Imre bácsi:

„Róna, a fene egye meg! Kit érdekel! Az értekezletet figyelj!”

A magyar delegációban kirobbant csillapíthatatlan röhögés hosszú időre visszavetette az értekezlet munkáját. . . További probléma származott ezután még abból, hogy szünetben Imre bácsi megpróbálta az érdeklődő baráti delegációknak tolmács segítségével elmagyarázni, miért röhögte szét a magyar delegáció tovaris Szpaszov felszólalását.

Imre bátyánk, – dacára a pártállásának, a vállalatnál betöltött pozíciójának, a más vallású neveltetésének, – velejéig irredenta magyar volt. Délutánonként kiült a szálloda teraszára és ábrándosan emlegette: a hegyen túl (a mi hegyünkön túl) ott van a gyönyörű Brassó (a mi Brassónk). Át is mentünk busszal Brassóba kirándulni és üzletet nézni, de ott Imre bácsit nem lehetett egy pillanatra sem felügyelet nélkül hagygni, mert addig magyarkodik, amíg elviszi a milícia.

Vasárnap az összes delegációt elvitték autóbusz kirándulásra. Voltunk újra Brassóban is, semmi baj nem történt.

Alkonyatkor ismét kinn ültünk a szálloda teraszán és odajön hozzánk a szovjet delegáció néhány tagja, élükön tovaris Blinkovval a delegációjuk vezetőjével. Szeretnének valamit kérdezni Holló elvtárstól. Elő Rónával a tolmáccsal és nosza!

A problémájuk az, hogy az a magyar delegáció, amelyik az eddigi értekezleteken – akár szláv, akár német nyelvterületen – mindeütt nyelvileg elszigetelődött, itt Romániában ilyen otthonosan mozog. Figyelik: az üzletekben, az utcán mindenkivel megértik egymást, a szálloda szakácsnője a magyar asztaltársasággal beszél meg a menüt, és így tovább... Fülük után ítélve a magyar nyelv egyáltalán nem is hasonlít a románra. Megkérdezték délelőtt a kirándulás idegenvezetőjét, hogy van ez, de hülye választ kaptak, aminek az volt a lényege, hogy a román ember rendkívül művelt, több nyelvet beszél, sokan például magyarul is. Szóval, hogy van ez?

Imre bácsi felpattan:

„Még hogy magyarul beszélő románok! Blinkov elvtárs, látja itt ezt a hegyet? Ez már Magyarország. Ahová délelőtt kirándultunk, Brassó, az Magyarország. Akikkel magyarul beszélünk, azok magyarok.”

„Akkor miért jött a magyar delegáció ekkora kerülővel, Bukaresten keresztül?” Az országunknak ezt a részét, ezt az egyharmadát, Erdélyt, – Transzszilvániát – Róna! Nem Pennszilvániát, Transzszilvániát! – a háború után elvették tőlünk és a románoknak adták. ”

„Tovaris Holló, ez nem lehet! Olyan nincs, hogy az egyik szocialista ország elvegye egy másik szocialista ország hatalmas darabját! Ez igaz? És erről tudnak az elvtársak? Ha hazamegyek Moszkvába, beszélek az elvtársakkal, elmondom, mi történt Magyarországgal!”

„És Blinkov elvtárs, arról tudnak az elvtársak, hogy országunk egy másik darabját a Szovjetunió vette el és Munkács, a mi Rákóczi fejedelmünk városa ma Mukacsevo, Ungvár pedig Uzsgorod?”

A körülálló arcán rezignált mosoly, de az egyik lengyel delegátus megkocogtatja Blinkov hátát:

„Tovaris Blinkov, legyen szíves, – ha beszél az elvtársakkal, – egyúttal említse meg Lengyelországot is...”

A Nagy Levin

Ez nem azonos P. Hovard azonos nevű alakjával. Ő a szovjet fényforrásipar egyik legendás alakja volt, aki helytől és témától néha függetlenül résztvett sok kétoldalú tárgyalásunkon és szakértett. (Valóban szakértett!)

A TISZA normál lámpasor közös fejlesztése során a szaranszki csapatot vezette, de később, a nagyteljesítményű fénycsősor kezdeti közös fejlesztési munkáiban a szmolenszki gyár színeiben láttuk.

Úgy tudtuk, – igaz, vagy nem igaz, – székhelye a szaranszki fényforrásgyárban volt. Legalábbis az első megbeszéléseinkre onnan jött, odavalósiakat kísérve. Szaranszk a mordvin köztársaság „fővárosa”. A mordvinok pedig rokon-népeink, így aztán, amikor Újpestre látogatott, a Tungstram újság lelkesen üdvözölte a távoli rokont, aki az együttműködésünk alkalmából megtanult egy kicsit magyarul is, valamint kiemelte még – külsőleges hasonlóságként – a szép törölmetszett magyaros bajuszát is. Az újságíró nem vette

észre, hogy a név, Szolomon Iszakovics Levin, valami másfajta metszetségre utal. (Úgy hírelett, hogy vagy az apja, vagy az apósa a szmolenszki főrabbi volt.)

De nem ezért szeretttük.

Neki köszönhető néhány szmolenszki élményem is.

A tárgyalások aznapi végével kis csapatunk kinn ácsorgott a szálloda előtt, tanácstalanul, mifénet lehetne csinálni. Ez az ikszedik szmolenszki utunk. Az üzleteket már eleget láttuk, a „hivatalos kötelező” látnivalókat is már megmutatták. Odalép hozzánk Levin: „Unatkoztok? Gyertek velem a templomba!”

Elmentünk vele a szmolenszki székesegyházba. Kívülről már láttuk a szép, impozáns orosz-barokk épületegyüttest, de benne még nem voltunk. Odavisz egy hatalmas Mária-ikonhoz. Alig fértünk oda, mert a nép sorba állt, hogy megcsókolhassa a képet. Levintől megtudtuk, hogy ez az a szentkép, amit – ahogy a moziban is láttuk, – a csata előtt, amikor Napóleon ott állt a város alatt. Kutuzov végighordatott az orosz sereg előtt. És elkezdődött a litánia. Nincs az a klasszikus oratórium, ami úgy hatott volna ránk, mint akkor, ott az, amit hallottunk. A pap és a papok baritonja, a hívek szopránja, altja és basszusa azt csinálta velem, hogy hátul, a gerincemen elkezdett valami le-fel szaladgálni, majd eleredt a könnyem. . . És, a hetvenes évek Szovjetuniójában, októberi délutánoként a magyar delegáció litániára járt.

Ismét Levin: „Gyertek, mutatok nektek egy emléket a napóleoni időből!” Mondtuk, mutatták már a csata emlékművét. „Nem baj, gyertek!” Elvitt bennünket Szmolenszk egyik nagy parkjába egy obeliszkhez. Nem volt nagy, nem volt valami elegáns helyen, de a szép talapzatán, amit kovácsolt lánc kerített, friss virágok voltak. „Olvassátok a feliratot!” Nem tudom szószerint idézni, de lényegét tekintve ez volt: „Itt nyugszik evics ov ezredes, az x-edik szibériai lovas-eszkadron parancsnoka, aki csapata élén elesett a szmolenszki ütközetben, és akit Napóleon hősnak kijáró katonai pompával temettetett ide. ” (Furcsa, de úgy látszik, régen azt hitték, hogy a hőst akkor is tisztelet illeti meg, ha a másik oldalon harcol. Avagy, úgy is lehet gondolni, hogy annál nagyobb a dicsőség, menél méltóbb ellenfél felett arattál győzelmet.)

Minden nap ebédidőben visszavitték bennünket – Levin kíséretében – a szállodába, és annak éttermében ebédeltünk. Egyik nap az egyik éttermi alkalmazott félrevonta Levint és valamit elkezdett magyarázni neki. Levin bólint, majd hozzánk fordul: „Azt mondja, holnap úgy jöjjünk, hogy vagy fél egy előtt végezni tudjunk, vagy csak kettő után ebédelünk. Ugyanis ez időpontok között egy autbusznyi Inturiszt csoportot kell megebédeltetnie. Ezek az ország más helyeiről jöttek, vakok, és kettő után viszik őket városnézésre. No ettől elkezdünk nevetni. Ez is valami oroszos dolog: vakok várost néznek! De Levin lefagyott. Egy pillanat múlva mi is. A humoros oldala helyett végül egy kis meghatottsággal gondoltuk át a dolgot. Igen, a vakok is megtehetik, hogy elutaznak „megnézni” az ősi Szmolenszket, a napóleoni idők „hős városát”.

Vietnam 1. (1976. 04. 11. – 04. 22.)

Az 1976-os vietnami sztorikat csak akkor lehet értékelni, ha tudjuk, hogy az akkori Vietnam nem az, amit ma látunk a tévében. Ma Hanoiiban autók és motorbiciklik járnak az utón, az utcán üzletek és vendéglők sora, este kivilágítva. Akkor ez az ország nagyon szegény, nagyon éhes, nagyon háborús volt. A város sötét, feketén penészes, helyenként romos képét mutatta. Akkor még a könnyűipari miniszter-helyettes is a minisztérium kantinjából kapta az aznapra osztott ételmet, az ételhordót felkötötte a „szolgálati” bicikliének csomagtartójára és hazarohant vele. És, miközben a megsegítés képen odaszállítandó lámpagyárról tárgyaltunk, tudtuk, hogy nekik nem izzólámpákra, hanem élelemre van szükségük, vagy ha termelőszközökről beszélünk, szívesen használnának a bivaly vontatta faekék helyett vasekéket. És akkor ott, a mi egy napi szabad költőpénzünk annyi volt, mint a Hanoi Lámpagyár igazgatójának félhavi fizetése.

E rövid bevezetés után a tárgyra térhetünk.

Elkészült az 1976. második negyedéves „utaztatási terv”. Ebben meglehetősen nagy szaporasággal szerepeltem, annak okán, hogy

részt vettem néhány kétoldalú közös fejlesztési témában, továbbá az Interelektro gittegyleti üléseire is jártam, valamint a gépkereskedők az üzleti útjaikra is beterveztek szakérteni. A terv H. P. műszig. elé került jóváhagyásra, aki a megkérdezte, hogy képzelem, hogy több munkanapot töltsek külföldön, mint ahány a negyedévben van, majd egy vastag piros ceruzával kigyomláta a felét. Persze a két londoni és az egy svájci úttal kezdte, Poltava és egyéb ilyenek bennmaradtak.

Pár nappal ezekután szólnak, hogy soronkívül és terven felül azonnal ki kell utaznom egy kis csapat tagjaként Vietnamba. Ilyen előzmények után dacosan elhatároztam, hogy ebből kimaradok. Más megoldás nem lévén, orvosi igazolást szereztem influenzára (vagy tüdőgyulladás gyanúra?), de ezzel csak egy hétre tudtam elodázni az utazásomat, mert a kívül lévők az alig működő, igen gyér távközlési lehetőségeket arra használták, hogy sürgessék a kimenet elemet, mert nélkülem nem lehet a tárgyalásokon specifikálni a gyártó berendezéseket a Tungram által ott, Hanoiiban létesítendő komplett lámpagyár számára.

Kiment tehát a távirat Hanoiiba, a kereskedelmi kirendeltségre, jelezve, hogy melyik légi járattal érkezem. Válasz is jött, jelezve, hogy várnak.

Virágvasárnapon indultam. Első lépés reggel: Ferihegyről Berlin-Schönefeld. Innen az Interflug menetrendje szerint (IL 18-assal!) indulás este 20:00-kor. Menetidő 27 óra. (A gép a menetrend szerint leszáll: Moszkva, Taskent, Karachi, Bombay, Dacca, Rangoon és Vientiane megállókon Hanoi előtt.) Az érkezés tehát – a hatórás időeltolódást is számítva, – keddre, reggeli 5:00-ra volt várható.

Azonban,- első kísérletként – , az Interflug ez alkalommal egy nagy, négy sugárhajtóműves IL 62-est indított velünk. Kényelem, rengeteg szabad ülőhely, evés-ivás-alvás, a hajtóművek nem dübörögnek, a géptest eresztékei nem recsegnek, a gép gyors, és Hanoi előtt csak egy helyen állt meg, Karachiban. Kedd reggel helyett már hétfőn délelőtt Hanoiiba értünk.

A gép megállása után katonák jöttek a fedélzetre, mindenkinek ülve kellett maradni, összeszedték és elvitték az útleveleinket.

Látom az ablakból, hogy a gép mellé kanyarodik egy fekete Volga, ketten kiszállnak, (nem voltak elég közel, hogy láthassam, ismerősek-e vagy sem), egyiküknél virágcsokor. Megnyugodtam: kijöttek eléem. A helyemről azonban még mindig nem engedtek fölállni. Sőt, azt látom, hogy egy idevalósiaknak kinéző házaspár ballag le a lépcsőn, ölekezés, kézrázás, virágcsokor, beülés és elautózás. Világos: nem engem vártak. . .

Aztán visszahozták és az utasok közreműködésével kiosztották az útleveleket. (A katonák az utasok segítségét állítólag nem az idő kímélése céljából vették igénybe, hanem, mert egyesek szerint a távolkeleti népek szemében mi, fehérek egyforma arcúak vagyunk, így az útlevéлкеink is alkalmatlanok sok esetben az azonosításunkra. Nem százszázalékosan igaz, mert saját szememmel láttam, hogy a vörös szakállú svédnek mégse adták oda a német hegedűtanszakos leányka útlevelét.)

Es ki lehetett szállni, megtöltve a várakozó két autóbuszt.

Már a gépből kilépvé rájöttem, hogy nem megfelelően vagyok öltözve. A mellényes gyapjúöltöny nyakkendővel, és a hónom alá vett felöltő tegnap még jó volt a havasesős-szeles koratavaszi Berlinben, ide azonban nem tűnt célszerűnek. Amikor életem első igazán trópusi „levegője” megcsapott, eszembe jutott nagyanyám mosókonyhája Palotán, egy nyári főzőüstös nagymosás végén, amikor még a teregetésre váró ruhák a mosókonyhában vannak és még nem aludt ki a tűz az üst alatt. Ebből az atmoszférából itt csak a Flóraszappan illata hiányzott. A gyapjúöltöny az izzadtságtól röpké percek alatt páncélszerűvé változott.

A másik meglepetés maga a repülőtér volt, melynek repülőtér voltára csak a leszállópálya utalt. Körbenézve épületet (Airport, Departure, Arriving, Custom, Welcome, stb.) nem lehetett látni, azonban földhányások mögé beásott légvédelmi lövegeket, radarantennákat annál többet. Kiderült, hogy ez egy katonai repülőtér, melynek betonjára az IL 62-es le tud szállni, és most elmegyünk cirka negyven kilométert arra a repülőtérre, ahol van Arriving, de nem alkalmas a beton.

Megérkeztünk a „hivatalos” reptérre. Még ugyan nem kaptuk meg a bőröndöket, de megkezdődött a vámvizsgálat, ami abból ált,

hogy ki kellett tölteni egy többoldalas kérdőívet sok-sok kérdéssel: hoztunk-e nemesfém ékszert, lőfegyvert, varrógéptűt, fényképezőgépet, filmet, pornóújságot, italt, kábítószer, ventilátort, stb, stb. Voltak dolgok ezek között, amiket hoztam, ezeket – törvényisztelő módon – Yes jellel, a többit No-val láttam el, majd, amikor készen voltam, leadtam a vámtisztnak. Az megnézte, és adott egy másik ugyanilyen kérdőívet kitölteni, azzal, hogy írjak mindenhova No-t, mert így mindkettőnknek egyszerűbb lesz az eljárás. Például: ha van színes filmem, azt le kell itt adnom, mert az országból csak előhívott filmet szabad kivinni, (egyese mindenfélét összevissza fényképeznek,) színes filmet pedig Vietnamban nem tudnak előhívni. Úgy-e a filmjeim meg a bőröndben vannak, a bőröndök meg még ki tudja hol és mikor. . .

Ezután kiléptem a várócsarnokba. Ismerős sehol. Sétáltam le a fel, kezemben egy Tungsram propagandanyomtatvánnyal, kelleve magam. Semmi. A kint tartózkodó kollegáim koordinátáiról csak annyit tudtam, hogy abban a szállodában laknak, amelyiket a kubaiak építettek Hanoiban. Sok ilyen nem lehet: ha megtudom a nevét és címét, odahajtatok. Megszólítottam két jólöltözött, európai kinézetű urat, és megkérdeztem a szállodát. Mondták. Kértem, írják fel egy papírra, hogy megmutathassam a taxisofőrnek. Nem jó, taxisofőr az itt nincs. Mondom, akkor bemegyek a városba a reptéri shuttlebusszal. Az sincs. Akkor? Itt az embert várják. Ha engem nem várnak, akkor ők segítenek, ha megengedem. Megengedem. A két úr a keletnémet követség munkatársa, akik szerencsére két kocsival vannak kint, az egyiket rendelkezésemre tudják bocsájtani. Odahívták a keletnémet követség két vietnami sofőrjét. Az egyik kismivő bennszülött azt kérdi tőlem: „Du bist Ungarisch?” „Ja. ” „Machts Du Lampen?” „Ja. ” (Húha! De jólétesült itt az egyik baráti ország a másik dolgairól!) Még nagyobb meglepetésemre közli, hogy tudomása szerint engem már napok óta várnak a Könnyűipari Minisztériumban, ahová ő, ha akarom, és a főnöke is megengedi, azonnal el tud vinni. Mondom köszönöm, de meg kell várnom a csomagjaimat. Nem kell megvárnom, mondják az NDK követségi urak, adjam oda a csomagcéduláimat a másik gépkocsivezetőnek, az majd elviszi azokat a szállodába. Önök mit tettek volna a helyemben? Odaadtam.

A Könnyűipari Minisztérium kapuőrsege gond nélkül beengedett és felkísértek a tárgyas helyszínére. Ahogy a nyitott ajtóban megálltam, akkora megdöbbenést láttam a kollegáim arcán, mintha kísértetet láttak volna. Nemhogy elkezdtek volna szabadkozni, amiért nem jött senki elém a reptérre, az volt az első szavuk, hogy én hogy kerülök ide? Mondtam, hogy megírtuk az érkezésemet. Erre kijelentették, hogy megkapták, de az én gépem csak holnap érkezik, ma nincs gép, ergo én még nem lehetek itt. (Kénytelen voltam megállapítani, hogy ebből a szempontból mégsem volt olyan jó ötlet az Interflugtól szó nélkül lecserélni az IL 18-ast IL 62-esre! Utóbb kiderült, hogy nem csak ebből a szempontból: az Interflug újra visszaállt az IL 18-asra, mert a nagy gép az első útja alkalmából eltörte a az addig használható egyetlen betont. Visszautunkat már az IL 18-assal tettük meg.)

Az aznapi tárgyalás hamar befejeződött, a delegációnk felkapaszkodott egy, a seregtől örökölt Jeepre, hogy azzal a „szállás helyünkre hajtassunk”. Kicsit szűkösen voltunk, hátul még egy vashordó is helyet foglalt, amire azt mondták, hogy abban benzin van, és ameddig abban benzin van, addig biztosan tudnak fuvarozni bennünket.

Megérkezve a szállodához, a recepción megkaptam a szobakulcsot, a szobában pedig példás rendben, hiánytalanul sorakoztak a csomagjaim, (melyeket a reptérről az NDK vietnami sofőrje váltott ki és hozott be).

A szálloda, a Thang Loy, egy rendkívül érdekes tervezésű és építésű komplexum. Számomra az első meglepetést az okozta, hogy már az első pillantásra elütött a városban látott francia gyarmati stílusú, a penésztől itt-ott feketedett épületektől. A városon kívül, egy nagy tó partján épült, tiszta, modern stílusban. A szolgáltató létesítmények (recepció, bár, étterem, fodrász, irodák, stb.) egy U alakú egyszintes épületben helyezkedtek el, melynek a nyitott oldala a tóra nézett. Az U által körbefogott belső udvar egy kellemes bambuszliget volt, egy kicsi patakocska folydogált keresztül rajta, és e ligetben itt-ott elhelyezett kis teraszokon kényelmes és szép bambusz ülőgarnitúrák alkották a „társalgót”. Innen egy, már a tóra épített cölöphíd vezetett a tavon épült kétszintes vasbeton cölöpépít-

ményhez, melyben a szobák voltak. A szobák az épületen végigfutó nyitott folyosóról nyíltak, és az emeletre vezető lépcsők is kívül voltak. A lépcsőkön és a folyosókon pedig elképesztő méretű békák „placcsogtak”, estefelé a brekegésük ordításnak tűnt. (Ugyanílyenek combjai voltak az első ottani vacsorám, kellemesen fokhagymás provencei szószban). A szobák észak-vietnemi viszonyok közt egyedülálló módon légkondicionáltak, a trópusi viszonyoknak megfelelően egyszerűen, de kényelmesen voltak berendezve, és modern fürdőszobával rendelkeztek.

Le kell szögeznem, ez a szálloda önmagában nem volt egy csoda, ennél sokszor különbeket volt alkalmam más utaimon megismerni. De ott, Hanoiban, látva a várost és később némely más szállodát, ez nem csak egy oázis volt, hanem egy oázis a köbön, a nettóságával, felszereltségével, légkondícióival, szolgáltatásaival. Az éttermében választhattál a vietnámi és kínai ételek mellett európaiakat is, a bárban változatos italok, a csúcs a magyar Hubertus, a barack- és cseresznyepálinka, és természetesen alaplének a 40 fokos vietnámi rizsvodka, a Lua Moy. (Nekünk: Ruhamoly.) Esténként ide gyűlt a város diplomáciai elitje, (kivéve, – nem tudom miért, – az oroszokat és az NDK-sokat), ha másért nem, csak egy fagylaltra, egy italra és egy csevejre.

Vacsora után mi is itt ücsörögtünk a hangulatos bambuszligetben, italok sorozatának kihordásával megdolgoztatva a felszolgáló kis vietnámi bártündért, aki első este így mutatkozott be: „En, Kati, aranyos,” (ahogy őt nyilván korábban egy honfitársunk hívta).

Asztaltársaságunkhoz tartozott esténkén a szintén kiküldetésben lévő kisöreg Polgár Dénes is, a Magyar Televízió akkori egyik „sztár”-szerkesztője, aki olyanokat mesélt a hazai és a világpolitikáról, ezek szereplőiről, amikről mi, egyszerű népség nem tudtunk. Ezek között is legtöbbet a németekkel kapcsolatos európai problémarendszer, a nyugatnémet gazdaságpolitika, Magyarország és Nyugatnémetország nem nyilvános kapcsolatai szerepeltek. Nagyon sok szó esett Willi Brandtról, akihez Polgárt személyes kapcsolatok is fűzték, és akit jól érzékelhetően jobban szeretett és tisztelt, mint Walter Ulbrichtot.

Asztalunktól odalátszott az étterem homlokzata. Beszélgetés és

időgálás közben figyeltük, mikor jön a patkánycsalád vacsorázni. Menetrendszerűen jöttek, papa, mama, a gyerekek. Felmásztak a szellőzőig és ott be. Azonban ezek nem mocskos, csapzott csatorna-patkányok, hanem „tisztá”, fényes szőrű prémes állatok, és remélhetően csak a maradékot ették.

Nagyszombaton délután vendégségben voltunk a követségünk kereskedelmi tanácsosáéknál. (A nevére sajnos már nem emlékszem.) Egy nagyon szép, jól karbantartott nagy kertes villában laktak, minden jóval felszerelve. Természetesen légkondi is működött, amitől kellemes hűvös volt, de ezzel az is járt, hogy a hatalmas hallból felfelé ívelő lépcsőn víz csordogált lefelé; a levegő nagy páratartalma a hűvösben kicsapódott és itt folyt le. Minden lépcsőfok egy miniatűr vízesés volt.

De a nagyszombati vacsora! Mint otthon: főtt sonka, tojással, mustárral, tormával és foszlós mazsolás kaláccsal. Ott, Hanoi-ban! Mondom a ház asszonyának, hogyha ezután még behozzák a mákos-diós beigli-t is, én beesek az asztal alá. Mondta, hogy kezdek az aláesést, de előbb egyem még egy kis sonkát.

Tárgyalásaink a Könnyűipari Minisztériumban folytak. A vietnami csapatot dr. Wu, a hanoi lámpagyár igazgatója vezette, a tolmács pedig egy Than nevű mérnök volt, aki Magyarországon végzett, sőt, termelési gyakorlaton a Tunggramnál is dolgozott. (Egy alkalommal mindketten késtek egy félórát a megbeszélésről, és egy kisebbbrangu technikus kezdte a dumát, számunkra ismeretlen nyelven. Egy idő után Zéman Miki megpróbálta, hátha tud az ürge angolul, vagy franciául, de nem jött be. Egy jó tízperc után arra kezdtünk odafigyelni, hogy ilyesmiket mond: igyólánytya. Fiuk, ez nem izzólámpát mond? És egyre több magyarra hasonlító szót véltünk felfedezni a beszédjében, mígnem kiderült, hogy már egy negyedórája magyarul beszél. Ő is Magyarországon tanult.)

A légkör meleg, baráti volt. Meleg, mivel a helyiség klímájáról csak egy, a plafonon keringő három lapátú akármű gondoskodott. A gyakran bekövetkezett áramszünetek alkalmával ez nem keringvén, a mindenkinek kiosztott tarka papírlegyezők segítségével gondoskodtunk a légmozgásról. És baráti, mert magyar segélyprogramból létesülő gyárról tárgyaltunk.

Néhány szó a „gasztronómiáról”:

A szállodánk éttermében étkeztünk és egy alkalommal a miniszterhelyettes fogadásán egy belvárosi étteremben. (Ilyenformán az általános, köznapi vietnami konyháról és étkezési szokásokról nem igen volt tapasztalatunk.) De a szállodában az első napoktól eltekintve igyekeztünk vietnami ételeket enni, és ezek között sok finomságot találtunk. Ezek élvezetét az sem rontotta, hogy némelyik elkészítéséről is informálódtunk.

Például a „zokniszós”. Ezt a nevet mi adtuk neki, az illata miatt. Úgy készül, hogy egy csomó halat nyersen egy agyagedénybe raknak, megsózzák és elássák. Egy-két hét múlva, amikor már kelően megerjedt, kinyomják a levét és ezt a levét ízesítik csilivel és fokhagymával. Ebbe lehet mártogatni a különféle húsételeket. Nagyon jó. Hoztam is volna haza, ha nem féltem volna, hogy a bőröndömben ereszt az edény.

Vagy a kutya. Kérdeztük a tanácsos feleségét, miért nem jött el a miniszterhelyettes vacsorájára. Mondja, hogy lelki okokból nem eszik kutyát. Ott ugyanis – jobb, ha tudjuk – azt is ettünk. A vietnamiak a kutyát kétféle okból eszik: az egyik, mert delikát, másik, mert éhesek. És azt is elmondta, hogy a szálloda éttermében melyek azok a fogások, melyek nagy valószínűséggel kutyából készülnek. Például az egyik saslikyszerű, nyársra fűzött sült apróhús, a másik egy fűszeres darált hússal töltött rétesyszerű tekercs. Ily módon végül is ettem kutyát, de különösebben nem hajtottam érte ezután. (A belvárosban sétálva, az utcán parázson, nyárson forgatnak egy állatot. Egyikünk mondja: nézzétek, bárányt sütnek! Mire a másikunk: (láttál már olyan bárányt, amelyiknek hosszú hegyes szemfogai vannak?)

Egy étkezéssel kapcsolatos illemszabályt magunk állítottunk fel, miután észrevettük, hogy nem illik a magyaroknak – magyarul is értő vietnamiak jelenlétében – egymással fogyókúra módszerekről tárgyalni.

Gyümölcs és zöldség az volt mindenütt. Valamint ital a szállodában és a „turista-shop”-ban. A világ legjobbapidíját kaptuk, ha piában számoljuk: egy napi szabad költőpénzünk cca 85 üveg sört, vagy hét liter „ruhamoly” vodkát ért.

A pénzünk feleslegét a tanácsosné segítségével tudtuk csak elkölteni, aki bejáratos volt egy öreg csumingó rejtett illegális „régiségbolt”-jába, ahol elefántcsont és porcelán-csetreszekre lehetett alkudni.

Vietnam 2. (1976. 06. 11. – 06. 27.)

Második vietnami utunkat már nem a „Flúgos Futam”-nak becézett Interflug járatán repültük, hanem a szovjet Aeroflottal. Budapest-Moszkva, ott átszálltunk a TU 154-esre, amelyik egy kicsit kényelmesebb és gyorsabb volt, mint a németek IL 18-asa. Néhány helyen ez is megállt, (Karachi, Bombay, Rangoon) és Vientiane volt a végállomása. Ezt a géptípust sem tudta Hanoi fogadni. Vientianeban átszálltunk egy IL 18-ra, amelyik végülis átröppent velünk a szomszédba, . Hanoiiba. Utunknak ez utóbbi szakasza embertpróbáló volt: ez a ránk váró repülőgép három napot állt Vientiane betonján, a tűző napon. Amikor beszálltunk, belül kemen-ce, majd az izzadságunk párájával szauna. A fűvókák csak akkor kezdtek levegőt fújni ránk, amikor a gép már jó magasra emelkedett.

(A végén a visszautunkat nem fogom leírni; tessék az előző bekezdést visszafelé elolvasni.)

Örömmel értesültünk róla, hogy Hanoiiban már van két darab taxi. Már az első nap elmentünk a taxifőnökségre, kötöttünk egy szerződést, melynek keretében ottlétünk tartamára kibéreltük a két kocsit. Ezek kizárólag a mi rendelkezésünkre álltak, kivéve azokat az időszakokat, amikor szabadon engedték őket. Későbbiekben kiderült, hogy nem volt mindig szerencsés a szabadonengedés. Nagyon kellett rájuk vigyázni, mert nem értették, mit mondunk nekik. Megtévesztésül bólogattak, mosolyogtak, de akkor is voltak „félreértések”, amikor a karóránkon mutattuk a legközelebbi találkozásunk időpontját. Ezt elkerülendő, például, amikor egyik este cirkuszba mentünk, természetesen nekik is vettünk jegyet és magunk közé ültettük őket.

Egy délután mégis megtörtént a baj. A városközpontban, – jó tájékozódási pontnak használva, – a nagy belvárosi szálloda elé vitettük magunkat, és ugyanide beszéltünk meg velük randit, hogy délután ötkor hazavisznek bennünket. Vártunk, nem jöttek. Gyalog nem indultunk, mert a mi szállodánk onnan cca nyolc-tíz kilométerre volt. Szóba került a biciklis riksa, de ez csak úgy működött volna, ha mi pedálozunk és a harmincöt kilós driver ül fel az ernyő alá a bakra. Egy jó órás várakozás után bementünk a szálloda portájára és kerestünk egy magyart, aki segíthet. Megtaláltuk a Népszabadság állandó tudósítóját, neki volt kocsija, de nem volt benzinje. Újra kiálltunk a porta elé. Egyszer csak kijön az ajtón az a jugó országos legfőbb „KISZ” (Nem tudom, hogy hívták szerbül a „KISZ”-üket) titkár és az ifjúsági delegáció, akikkel még a repülőúton ismerkedtünk össze. Valami fogadáson voltak. Kérdezi a főKISZes (magyarul), hogy mért ácsorgunk itt. Mondtuk. Erre úgy döntött, hogy most ők fognak egy félórát ácsorogni, azalatt az ő két kocsijuk először bennünket visz haza, aztán őket. Természetesen, mikor ők is megérkeztek a szállodába, rendeztünk velük egy kis partyt. Időközben megjelent még néhány magyar a városból, akik a „megmentésünkre” indultak. (A Népszabadság tudósítója szólt a katonai attassénak, meg a kereskedelmi tanácsosnak, meg még nem tudom kiknek.) Tűvé tették értünk a várost, de hála Istennek, meglettünk. Úgy látszott, hogy ők idegesebbek voltak, mint mi. Tanulság: a magyar nem hagyja elveszni a magyart.

Az előbbi „baj”-hoz képest komolyabb baj is történt. A reggeli ébresztés rendje az volt, hogy a vekkeremre én ébredtem, majd minden szobát felhívtam telefonon, ébresztendő a többieket. Megbeszéltük, hogy a telefont nem kell felvenni, ki a fene akar álmosan beszélgetni, és miről? Őt csöngetés után mindig bontottam. Így aznap is. Az összekészülődésem után indultam az étterembe a reggelihez való gyülekezőre. Az étteremben senki, de a porta környékén tumultus. Czipper Bandit állja körül a csapat, aki sápadtan, verejtékesen ül, bal kezét az ölében . babusgatva”. Eltörött a csuklója. Már a zuhany alatt volt, amikor meghallotta a telefonom csengését, nem bírta megállni, hogy ne vegye fel. Vizesen, szappanosan megcsúszott, elesett és recscent a csuklója. Megjöttek a taxik, Bandi a kór-

házba került, megműtötték és néhány napra benntartották. Nem szívesen emlékszem vissza a kórházra, pedig én csak látogatóként jártam oda. (A viseltes barakképület, a klíma, a zsúfoltság, a „sterilitás”, a többször-használatos injekcióstűk „előblögetése”, . . .). Azt gondoltuk, hogy mindezzel szemben a sebészeti rutin magasfoku kell legyen egy háborús országban. Azonban a háborús sebészeti rutin más célokat szolgál, mint a békés. Itthon Bandi csuklóját újra meg kellett műteni, hogy használni tudja.

Egyik vasárnap reggel ülünk az étteremben, reggelizünk. Az ajtóból kiáltást hallunk: „Háj! Mőning evribadi! Van itt magyar?” És ott áll egy nő és egy férfi, kinézetre kicsit kevesebb eleganciával öltözöttek, mint a Flinston Vilma és Frédi. Jelentkeztünk. Bemutakoztunk egymásnak, majd megkérdezték, hogy melyikünkénél tudnának megfürdeni, borotválkozni, stb. Miután végeztek a tisztálkodással, összeültünk beszélgetni. A férfi egy olyan magyar gépgyárnak volt a mérnöke, amelyik Vietnamba szállított berendezéseket egy létesítendő gyárba, ahol épületasztalos gyártmányok (ablak, ajtó, stb.) készülének, ő jelentkezett és elvállalta a gyár telepítésének és beüzemelésének vezetését. Azért vállalta, mert otthon rengeteg családi problémája volt, ennek nyomán súlyos infarktuson esett át, és szinte ellehetetlenült minden szempontból. Egyetlen reménye volt a gyökeres környezetváltozás. És ez bejött. Ide jött a feleséggel és az a dolga, hogy őrizi a dzsungelben lerakott cuccot, mert a gyár felépítése egyelőre halasztódik. Egy faviskóban laknak a dzsungel egy tisztásán, (már a másodikban, mert az elsőt megették a termeszek), nincs rendes ruhájuk, cipőjük. mert nem lehet hol tárolni. Amit az állatok hagynak meg, azt a penész eszi, vagy fordítva. Vízük van, mert ástak egy kutat. Az élelmiszer gyorsan romlik, készletük nehezen, de kitarthat két hétig, amíg újra berándulnak a városba vásárolni és tisztálkodni. Villanyuk nincs, televíziójuk sincs, a külvilágot egy kis elemes rádió jelenti. És boldogok, vidámak. és egészségesek, és (le)sajnálta bennünket, amiért az ittlétünk során „kényelmetlenségeknek” voltunk kitéve.

Vietnam 3. (1977. 06. 21. – 07. 07.)

A harmadik utunk úgy volt szervezve, hogy a társaság egyik része, (akik dolgozni megyünk), hamarabb indulunk, majd utánunk jön egy „színvonal”: Székely Róbert, Szabó Zoltán, Pióker Náci, feltenni az i-re a pontot.

Az út időzítése többünk szerint nem látszott szerencsésnek, mivel ezalatt lesz Hanoiban megtartva az Észak- és Délvietnámot egybekötő Egyesülési Kongresszus, és a várhatóan ezzel járó hatalmas felfordulás nekünk egy csomó nehézséget fog okozni. Székely Robi más véleményen volt. Szerinte ezt a lehetőséget nem szabad elszalasztani: részesei lehetünk egy ilyen világtörténelmi eseménynek! Ilyen ritkán adódik az életben! És a Náci- bácsi, aki tagja a magyar Elnöki Tanácsnak, biztosan meg lesz hívva egy-két ünnepi eseményre, ha megtudják a vietnamiak, hogy ott lesz Hanoiban. Lehet, hogy az ő révén egyikünk-másikunk is részt vehet. És valószínűleg Nácibácsit már eleve ki akarják majd emelni a mi delegációnkból és egy elegáns kormány-szállóban akarják elhelyezni, de nagyon kér bennünket, hogy erről beszéljük le a partnereinket, mert jobb, ha együtt marad az egész csapat.

Itt kell elsütnöm a poént:

Nem akarták a Nácibácsit kormányüdüdőbe vinni, hanem ő is ebbe a Thang Loy szállóba jött, ahol lakni szoktunk, és ahonnan három nappal a megérkezésük után úgy vágtak ki bennünket Piokerestül, Elnöki Tanácsostul, Székely Robistul, mint a macskát. Kellott a szálloda a délvietnami delegátusoknak.

Nácibácsi egyébként arany pofa volt. Már úgy érkezett a csapat „elit” felével, hogy a bőrdőnye mellett hozott két demizson egri vörösbort is. A szállodaválság idején mindig azzal vígasztalt bennünket, hogy, ha ő vénemberként kibírja, akkor ne nyafogjunk, és amíg tart a vörösbort, nem kell betojni.

Szóval, azt a szállodát, ahol egyáltalán fehér ember lakni tud, el kellett hagynunk. A partnereink segítségével elkezdünk szállást keresni.

Elsőnek elvittek bennünket egy lágerbe, ahol a kint dolgozó szovjet és NDK-ás munkások laktak. Ijesztő volt. Egyoldalt nyitott

folyosó, (tornác) ahonnan nyíltak a szobáknak nevezett cellák, ajtó nélkül, mindegyikben két-három priccs, egy asztal és egy sor akasztó a falon a ruhának. Trópusi forróság és bűz. öt szobára jutott a folyosó végén egy vécé, egyben fürdőszoba. Ez egy akkora fülke volt, mint itthon egy vécéfülke, benne középen egy csupasz mocskos vécékagyló, és a kagyló felett egy zuhanyzócső. Úgy kell zuhanyozni, hogy beállsz a kagylóba. Mind a vécéhasználatnak, mind a tisztálkodásnak a folyékony és darabos terméke a falon kivezetett csövön az épület mellé folyt egy kis nyitott árokba és csendesen csordogált tova az épület mellett. Látni kellett volna bennünket, milyen képet vágtunk az ajánlatra. Különösen látni kellett volna a delegációnknak azt a néhány tagját, akik magukat is a legendás albán Szkander Bég után „szkafander bég”-eknek nevezték, mivel csak a végszükség (hivatalos tárgyalás) esetén hagyták el a komfortos légkondicionált szállodai szobájukat.

Némi vita után a partnereink tudomásul vették, hogy a hátralévő tíz-tizenkét napra ide nem költözünk. Megígérték, hogy keresni fognak jobb megoldást, de ehhez még egy napra van szükségük, a Thang-Loy-ból meg azonnal ki kell hurcolkodnunk.

Egy éjszakára meg kellett szállnunk egy kis lerobbant belvárosi szállodában, elég is volt belőle, alig aludtam, egész éjjel izzadtságban úsztam és a rovarokkal küzdöttem. Reggelre a vizesre izzadt lepedőm tele volt vérfoltokkal, melyek egy része primer módon belőlem, másrészt szekunder módon szintén belőlem, a megölt vérszívókon keresztül jöttek létre.

Másnap reggel egy mikrobusszal útrakeltünk vidékre. Vendéglátóink találtak egy jó helyet a hegyekben. A hely neve: Tam Dao. Hanoitól cca negyven-negyvenöt kilométerre egy magaslati üdülőhely. Itt a szálláshelyünk nem volt ugyan nagyon modern, nem volt légkondi, de mégis jobb volt a klíma, mint a városban, éjszakára meg szűnyogháló alatt aludtunk, az állatok kizárásával.

A környezet szép volt: a jellegzetes formájú hegyek, buja zöld növényzet. Az üdülők teraszáról a hegyoldalak félkaréjával övezett völgyet láttunk. A hegyoldalokban a dús növényzet között, elszórtan, egymástól távol villák, üdülők látszottak.

Pontosabban, jobban megfigyelve: túlnyomórészt ezek romjai. Volt, amelyik kiégetten állt, volt amelyik az alapozásáig le volt rombolva. Than, a magyarul tudó mérnök elmondta a hely történetét. Ez a nyaraló kolónia a gazdag franciáké volt. Amikor a franciáknak el kellett hagyniok az országot, akkor lettek felrobbantva a villák. Kérdeztük, hogy a franciák tették, mielőtt elmentek? Nem. A franciák épségben itt hagyták. Ezután robbantotta fel „a vietnami nép. Bosszúból!”

A tárgyalásaink is itt, Tam Daon folytak, de néhányszor be kellett autózni a városba. Egy-egy ilyen negyven kilométeres autótúrt megtételéhez minimum két óra kellett, de legtöbbször inkább több. Útközben a következő akadályokat kellett leküzdeni:

- Híd a Vörös Folyón
- Híd egy nem tudom milyen folyón
- Teázó az út mellett
- Elromlik a mikrobusz

A város határában a Vörös Folyón átvezető híd a felhajtókkal együtt több, mint két kilométer hosszú. Mind a két irányban egy-egy pálya van, amelyen egy sorban közlekedik a vonat, az autó, a bivalyszekér, a kerékpáros és áll az elromlott autó, meg a szekér, amelyiknek a leomló rakományát igazítják. Előzni, kikerülni csak gyalog, vagy biciklivel lehet. Mindezek miatt nem csak a hídon való áthaladás lassú, hanem a hídra való feljutás is tetemes időbe telik.

A másik híd jóval rövidebb, de sokkal nehezebb. Itt ugyanis csak egy pálya van, amelyen a két irányt váltogatva haladhatnak át a közlekedés fentemlített összes résztvevői, (vonat, autó, bivalyszekér, kerékpáros). Az irányváltásokat rendőrök vezérlik, elképesztő küzdelmet folytatva. Nem csak azt kell intézzék, hogy merről, kik hajtsanak fel, hanem arról is gondoskodniuk kell, hogy akik már átértek, át tudjanak kelni a túloldalon várakozók tömegén, A híd mindkét felhajtója körül a várakozók nagykiterjedésű táborot alkotnak. Az emberek nagyrésze a tűző nap elől a járművek alá fekszik. Élelmes öregasszonyok teafőző tüzeket raknak és teát árulnak, vagy banánt hordanak körbe.

Az út egyébként kis falvakon, rizsföldeken és erdőkön keresztül vezetett. Nem volt széles és sima, így nem csak a bivalyszekerek haladtak rajta lassan, hanem a teherautók is. A szembejövők nagyon lelassítva és nagyon nagy műgonddal haladtak el egymás mellett, és ugyanígy kellett a lassúbbat megelőzni, illetve kikerülni. Az út mentén 0,5-1,5 km-enként – „magánkezdeményezésből létrejött” – teázó – pihenő helyeket lehetett látni. Ezek karókon nyugvó banánlevél féltető voltak, alattuk elfért egy kis tűzrakás, rajta kormos teáskanna, mögötte kuporogva a létesítményt üzemeltető öregasszony. Olajlámpa is volt, hogy a dolog ne csak nappal tudjon működni. Ide guggolt a sarkára a pihenni és teázni vágyó járművezető és az esetleges utasa, a járművet az út közepén hagyva, mivel parkplacc nem volt. Egy-két perc múlva megjelent vagy vele szemben, vagy mögötte egy másik jármű, amelyik szintén megállt. Azután mégegy, amelyik már nem tudta ezeket – hely hiányában – kikerülni. Azután mégegy, majd mégegy. Lassan kialakult két egymással szembenálló járműoszlop. Az ezekhez tartozó embereknek kis része szintén akart teázni, nagyobbreszük csak azért állt, mert nem tudott továbbmenni. Kétízben mi is ez utóbbi kategóriába esvén elidőztünk addig, amíg a dugó megszűnt. A dugó megszűnéséhez nem csak az kell, hogy a kocsivezetők befejezzék a teázást és továbbmenjenek, (hiszen ők sem tudtak simán továbbindulni), hanem az, hogy az egész kollektíva nekilásson bonyolult manőversorozattal a gubancot szétfésülni.

A falvakon átvezető útszakaszok be voltak borítva a frissen levágott rizs-”kévék”-kel, azért, hogy az ott áthaladó járművek ezen tiorva a cséplést végezzék el. Itt sem illett 15-20-nál többel „száguldani”.

Utazásaink során két ízben is elakadtunk, mert valami elromlott a mikrobuszon. Egyszer egy faluban, egyszer a falu szélétől párszáz méterre. A gépkocsivezető belebujt a gépbe megjavítani. Közben odaszaladt hozzánk egy gyerekesapat, vidáman zajongva, és banánnal kínáltak bennünket. A banánnak örültünk, mert azt mosatlanul is meg lehet enni. Fizetni nem tudtunk, mert ahogy pénzt nyújtottunk, elfutottak. A velünk utazó vietnami kolléga elmondta: ezek a banánt nem eladni, hanem ajándékba hozták, és a szüleik sajnálják,

hogy egyebük nem lévén, csak ezzel tudják kínálni a bajbajutott utast.

Végülis delegációnk, elvégezvén a dolgát Vietnámban, a kalandokat, élményeket maga mögött hagyva, indult hazafelé. A csapat együtt startolt Hanoi-ból, de csak mi ketten, Margit Feri és én jöttünk direktben haza. A reprezentációs célokat szolgáló „elit” fele a társaságnak és a tolmácsoláshoz részükre szükséges gépexportőr kollégák csak Rangoonig jöttek velünk, onnan „átugrottak” Bangkokba. (Nem magáncélból, hanem hivatalosan. Az indok ismeretlen. Milyen ügyet kellett intézzenek Thaiföldön a gépgyártás igazgatói és a nyugdíjas Kossuth-díjas gyalus?) Az ő hazaútjuk így tarkább volt, de amit igazán irigyelni tudtam: nekik volt konvertibilis pénzük. Ezért már az első megállóban, Vientianében, ahol át kellett szállnunk a Flotta TU 154-esére, odaültek a bárpulthoz inni. Itt már nem kellett összetartania a delegációnak: mi ketten Margit Ferivel még vízzel sem tudtuk pótolni a folyadékhiányt, mivel nem volt olyan pénzünk. Feri gyakran vizionált: „képzeld el, otthon vagy, kinyitod a csapot és iszol belőle!” örömmel láttuk, hogy az Aeroflot légikisasszonyai indulás előtt rekeszszám pakolják a gépbe a kólát, fantát és egyéb kincseket. Ezeket azonban nem az utasok kapták. Ezt – gondolom – a személyzet valahol jó áron értékesíteni szándékozott, vagy a családnak viszik ajándékként külföldről. Ha a tikkadtságunk csillapítandó inni kértünk, második hívásra, fejszíválások közepette hoztak egy pici pohárban féldecinyi gázosvizet. Négy üveg Fanta azért hiányzott a feketeáru készletükből, mert egy olyan alkalommal, amikor az öveket be kellett csatolni, és a kisasszonyok is becsatolták, mi az ülések takarásában elmásztunk a konyhába és ellop-tuk.

De épségben hazaértünk.

Végezetül: mint az elején az látszott, az első vietnámi utamra nagyon húzódozva indultam. Ha akkor nem erőszakolnak oda, vietnámi élményeim híján szegényebb maradtam volna.

Latin-Amerika

'75 kora tavaszán kijelölt a Vállalat egy kis csapatot arra, hogy az felderítse, milyen gépeladási lehetőségeink lennének Délamerikában. A résztvevők: Gyebrovszki Bandi, a Gépexport Főo. vezetője, aki a delegáció vezetője lesz, azután Komáromi Jancsi, egy viszonylag kezdő gépexportos, és harmadikként én, hogy legyen olyan is, aki ismeri a gépeinket. A tervezett állomások: Argentína – Buenos Aires, Peru – Lima, és Kolumbia – Bogotá.

Gyebróról előljáróban egy pár szót kell szólnom, mivel a turnénk néhány eseménye ezt szükségessé teszi: A SzU-ban végzett egyetemet, Moszkvában „otthon” volt, de kereskedelmi jellegű képzettséggel és gyakorlattal nem rendelkezett. Vezérünk ennek ellenére a gépexport szervek élére állította, mivel a gépexportunk zöme a SzU-ba irányult, ahol valójában nem kereskedni kellett, hanem az államközi megállapodásokban szereplő kontingenseket kellett kitölteni, viszont minden egyeztetés, vita, (minőség, határidő, stb.) a „konyak-diplomácia” síkjára terelődhetett, ahol Gyebró verhetetlen volt. Nemcsak, hogy értett a partnerek nyelvén, de asztal alá is tudta inni őket. (Azokban a relációkban pedig, ahol a kereskedés rutinja kellett, természetesen megvoltak a képzett munkatársak.) Mindemellett kellemes, jó kolléga volt, és a légynek sem akart ártani. A latinamerikai turnéra természetesen benevezett, hiszen mikor juthat el az emberfia ilyen helyekre, és egyébként is, itt csak ismerkedni és felderíteni kellett.

K. Jancsi készült az útra: egy hónap alatt „megtanult spanyolul”. (A nyelvtudása hézagait csak olyasmikben vettük észre, hogy például egy alkalommal a vendéglőben várjunk kellett, hogy a kitalált húsokhoz hozzák már a megrendelt sültkrumplit, ám ahányszor csak reklamálna Jancsi a krumplit, mindmegannyiszor kihozott a pincér még hat tükörtojást.) Én is készültem, hiszen olvasmányélményeimnek köszönhetően már fiatalkorom óta élt bennem a nosztalgikus (ez ide helytelen szó, de nem tudok kifejezőbbet) vágy a Világ néhány tája: Afrika, Távol-kelet, és nem utósó sorban a most meglátogatandó országok iránt. Lázasan elolvastam még egy csomó dolgot az út előtt.

És az élmények nagyszerűek voltak. Motorcsónakkal a Paraná mellékvizeinek őserdejében, indián-kreol mise a limai székesegyházban, (előtte a hegyekről jött vezeklők térden vánszorognak a téren keresztül), indián ünnep az Andokban, inka múzeum, a spanyolkoloniál épületelemek, Buenos Airesben egy fél éjszaka autentikus argentin tangó, nagy mafla marhahúsok parázson sütvé, stb, stb. De ezekről máshol.

Itt most inkább néhány „felejthetetlen” Gyebrovskiáda:

• **Gyebró, a tudományos:**

Gyebró oktatja a vevőt: „A termelőkapacitást sokféle módon lehet számítani. A Tunggram ezt egységesítette, és kérjük, hogy a partnereink is ezt fogadják el. Az első szabványosított adat: a Tunggramnál most egy hét az százhatvannyolc óra.”

• **Gyebró, az ingyenc:**

Az egész turnén jobbnál jobb, érdekesebbnél érdekesebb ételleket ettünk, akár vendégként, akár „magánúton” étkezve. Ennek dacára Gyebró naponta ábrándosan elismételte: gyerekek, ha most Moszkvában lennének, elvinnélek benneteket kajálni egy olyan helyre...

Kalmár Gabi, aki Peruban, a limai a követségünk munkatársaként segítette a hivatalos munkánkat, szombaton elénk állt azzal, hogy az ő felesége szeretettel látná az urakat vasárnap délbén, hozzájuk, ebédre. Egy kicsit „szabódtunk” az illem kedvéért, hogy igazán nem akarunk terhére lenni, meg elrontani a pihenőnapjukat, meg ilyesmi, de magunkban már előre örültünk a várható gasztrónómiai kalandnak.

Egyszer csak megszólal Gyebró: Nem bánom, Gabikám, köszönettel elfogadjuk a meghívást, egy feltétellel: Főzzön nekünk a kedves feleséged egy jó magyaros paprikáskrumplit. Gabinak arcizma nem rándult, mi ketten meg mit mondhattunk erre?

Vasárnap délbén megjelentünk Kalmároknál. Ismerkedés, aperitif, majd asztalhoz ültünk. A kecsua indián szakácsnő behoz egy lábast és a háziasszony intésére leteszi Gyebró tányérja elé az asztalra, majd a ház asszonya igen kedvesen a következőket adja elő:

- Én, otthon, leánykoromban, főleg egyetemre jártam, meg egy kicsit szórakozni is, de főzni nem tanultam meg anyukától. Most itt van nekem a konyhában ez a mucsácsa, aki spanyolul is alig tud, és akinek elmagyaráztam, hogy kell paprikáskrumplit főzni. Továbbá, – és ez már mellékes körülmény, – itt nem olyan a krumpli, a hagyma, a paprika mint otthon. Mégis, Gyebrovszki úr, kívánsága szerint elkészült az ön ebédje, ott van ön előtt, fogyassza jó étvággal, ha nem is olyan, mint amilyennek képzelte. Mi, többiek azt kapjuk, amit eredetileg terveztem. És, ha kedve van, ezekbe is belekóstolhat.

• *Gyebró, a bátor:*

A Kalmáréknál elköltött vasárnapi ebéd után felvittek bennünket a hegyekbe, egy indián folklór „vásár”-ba. Népviseletek, népi ipar, népi muzsika, stb. Lehetett ottkészített dolgokat vásrolni: lámaszörből szótt poncsót, gyönggyel kivarrt tokban macsetét, rézből domborított inka izéket, meg még ezerféle echte perui érdekességet. Gyebró mit vett: egy tölcsér vaníliafagyaltot.

Nem figyeltünk rá, meg is ette.

Két napig nem mehetett hat méternél messzebbre a klotyótól. A kúra rengeteg gyógyszerünkbe került, (a vizskit is beleértve), de végül is sikeres volt. Közben folyton dünnyögött, hogy Moszkvában ez nem fordult volna elő...

• *Gyebró, a gyáva:*

Egyik nap Buenos Airesben, a kereskedelmi kirendeltségen jelezték, hogy tárgyalásunk lesz. Kisvártatva meg is érkezett két jólöltözött kreol úr, akik Corrientes tartományból jöttek. Elmondták, hogy a tartományban állami beruházással félvezetőgyárat akarnak létrehozni. Ennek megvásárlása – kedvező ajánlat esetén – a Tungshramtól is lehetséges lenne. Mi elmondtuk, milyen berendezéseket és technológiát tudnánk ajánlani. Ahhoz, hogy az ajánlatunkat kidolgozzuk, – mondták – holnap előadnák részletes elképzeléseiket, valamint megmutatják a létesítmény tervezett helyét és az ottani környezeti körülményeket. Ebből a célból a tartomány kormányzója szeretettel vár bennünket az ugyancsak Corrientes nevű székhelyén.

Holnap reggel hétkor beülünk a különrepülőgépebe, (amit értünk küld), délelőtt elintézzük a dolgok hivatalos részét, ebéd után még elrepülünk megnézni a hatalmas, páratlanul gyönyörű Iguazu víz-esést, estére visszaérünk Buenos Airesbe.

A javaslat fantasztikus élménnyel kecsegtetett, rábólintottunk. („Köszönjük, úgy gondoljuk, hogy tudunk rá időt szakítani. . . ”)

Koraeste Gyebró összehívott bennünket a szobájába:

„Gyerekek, most beszéltem a Kirendeltséggel, kértem, mondják le a holnapi repülést. Majd írásban bekérjük az indiánoktól az elképzeléseiket és írásban elküldjük az ajánlatunkat. ”

„Gyebró, de mééér? Észné vagy?”

„Nagyonis észnél vagyok. Ez a turnénk már a program szerint is tizenegy felszállást és legalább ugyanennyi landolást tartalmaz. Ne kísértsük az Istent. Ha a dzsungel felett lezuhanunk azzal a nem tudom, milyen tragacccsal, meg se találunk bennünket. Ennyi. ”

És azóta sem az jut időnként az eszembe, hogy nem adtunk el félvezetőgyárat Argentínában, hanem az, hogy csak képen láthattam az Iguazu vízesést, pedig ott volt karnyújtásnyira az igazi.

Hajnal a Gorkij utcán

Kis csapatunk Szmolenszkből hazairányban egy téli hajnalon fél hatkor megérkezett vonattal Moszkvába, a Jarosláv pályaudvarra. Innen a város közepébe kellett jussunk, a Metropol szállóba, mert ott volt a MALÉV iroda, és ott kellett a hazaútra a repjegyeinket okéztatni.

Taxiba akartunk ülni, de a pályaudvar előtt bő százméteres sor állt taxira várva. Mégis beálltunk. Miután cca két-három percenként tudtuk előbbre rugdosni bőröndjeinket, már a harmadiknál látszott, hogy órákon belül nem jutunk taxihoz. Beraktuk a csomagokat a pályaudvari megőrzőbe, (hogy majd napközben értük jövünk,) és a metrót gondoltuk igénybe venni. A metró azonban ilyen korán még nem járt.

Elindultunk gyalog a Gorkij utcán, vállalva a ki tudja hány kilométeres távot.

Menetelés közben nem csak a téli hajnal hidege telepedett a lelünkre, hanem az is, hogy egyre inkább szükségét éreztük egy WC-nek. Előző este záró bankett, evéssel-ivással, a vonaton – a WC-t állapotából kifolyólag – „nem volt kedvünk” igénybe venni mostanra meg már erősen megérett a helyzet. Kiutat nem láttunk, és csak mentünk. Időnként Horváth Laci dűnnyögve feltette magának a kérdést: „Tényleg, miért nem utaznak a fiatalok?” (Ugyanis, a minapi ifjúsági fórumon nekiszegezték a fiatalok a kérdést, hogy miért nem utaztatják őket többet külföldre.)

Egyszer csak megláttunk egy TUALET táblát! Horváth berohant a nyilvános helyre, de alig öt másodperc múltán kijött, hogy már neki nem is kell annyira . . .

Bérdi Elemér e pillanatban hangos nevetésre fakadt. „László, bocssás meg kérlek, nem rajtad nevetek, csak eszembe jutott egy régi történet: A Don-kanyarban egy téli reggelen egymás mellett guggol a latrinán két magyar baka. Az egyik egyszer csak elkezd röhögni.

- Min nevensz, János?

- Szegény édesanyám jutott az eszembe.

- És ezen nevensz?

- Igen. Otthon a tanyán, mikor kora reggel felkeltem és kiléptem az ajtón, anyám mindig utánnam kiáltott, hogy Jancsi, ha szarni mész, eriggy el messzire a háztól! Hát a szentségit, most jó messzire eljöttem!

Mi szintúgy. ”

Végezetül csak elértünk a Metropolba. Az étterem ajtaja volt nyitva, bementünk. Láttuk, hogy még nem üzemel, két takarítónő dolgozgatott. Az egyik végignéz az ajtóban tanácstalanul ácsorgó csoportunkon és, anélkül, hogy megkérdezte volna valaki, odaszól: „A toalettek a félemeleten vannak!”

Körutazás a SZU-ban

74 szeptemberében hárman nekiindultunk végiglátogatni a SZU néhány nagyobb fényforrásgyárát, melyek az általunk fejlesztett és gyártott gépekkel voltak berendezve. A meglátogatandó gyárak városai: Moszkva, Riga, Jereván, Baku, Maili Szail, Poltava és Szmolenszk.

A delegáció: vezetője Sz. Robi a Gép-divízió vezére, majd jómagam, aki akkor a Gép-divízió fejlesztési igazgatója voltam, végül Sz. Lukács, a Gépexport apparátusunk egyik prominens vezetője. Hivatalosan volt még egy negyedik tag is, az egyik gépgyárunk – a „Gábor Áron Vasöntöde és Gépgyár” (magunk között: Minden Áron Gépgyár) – párttitkára, aki ez alkalommal akarta a vállalat pénzén meglátogatni Moszkvában gyermekét, aki családotul, unokástul tartós kiküldetésben volt. Az utunk elején Moszkvába érkezéskor el is tűnt, és csak hazautazásunkkor csatlakozott ismét hozzánk.

Ez alkalommal nem kívánok szót vesztegetni Moszkvára, Poltavára és Szmolenszkre, mert ezeket gyakran láthattam, és előfordulnak egyebükt. Például: abban az időben gyakran jártam Szmolenszkbe, mert az ottaniakkal közösen fejlesztettünk egy gépsort. (Tréfáskedvű útitárs-kollégám egyik hazaérkezésünkkel azzal vidámította a feleségemet, hogy „és képzeld, Ágika, tegnap este a szmolenszki pályaudvarra kikísérte a Maruszja a Lajost, és a vállán zokogva kérdezte: Lajos, miért kell neked ilyen gyakran Magyarországra utaznod?... .”)

Rigában akkor már másodszorra voltam, szép város, most is tetszett. Nagy élmény volt: sikerült egyik estén az orgonamuzsikájáról európa híru dómban egy orgona-hangversenyt meghallgatni.

De igazán kíváncsi Jerevánra és Bakura voltam, valamint Maili Szail-ra, amiről nem tudtam, hogy micsoda, de Kirgiziában van, a kínai határ mellett, és KözépÁzsián – Taskenten és Andizsánon – keresztül fogunk odautazni.

Hát Jereván. . . A városban nem érdemes körülnézni. Pont olyan, mint Minszk, Poltava, Akármigorod és Izégrad. Büszkén mondták, hogy sikerült „korszerű” várossá alakítani, eltakarítva azt, ami az

öreg Jereván volt. De az ablakból látni lehetett az Ararátot (Noé, galamb, stb.). Megnéztük továbbá a gyönyörű fekvésű Szevan-tavat. (Annak ellenére is szép, hogy az előbbi években a mérnököknek sikerült egy apró számítási hiba eredményeként a szintjét cca hét méterrel csökkenteni, miáltal egy kis sziget a rajta lévő kolostorral együtt a szárazföldre került, és néhány vízparti létesítmény a vízpart eltávolodásával értelmét veszítette.) Ellátogathattunk a műemlékekben gazdag Eszmiadzsin-be, ami az örmény katolikusok vallási központja (Róma helyett.) Emlékezetes még a vendéglátás. Az ebédek és vacsorák több ízben tartalmaztak kitűnő birkasülteket, amikhez friss mentalevelet kellett rágszálni, valamint minden két terítékhez tartozott egy üveg ötcsillagos örmény konyak.

Bakuban már több volt a látnivaló. Maradt néhány impozáns palota azokból az időkből, amikor kormányzóság székelte ott, és a városban megmaradt néhány olyan negyed is, ami enyhe perzsa és arab hangulatot árasztott. A Káspi tenger (tó?) partján volt néhány szép és kellemes kirándulóhely.

A következő célállomás Maili Szaíl volt. Bakuból először átrepültünk az üzbég Taskentbe, ahol a városból nem láttunk semmit, mert repültünk tovább Andizsánba, ami szintén üzbég város. Itt már vártak bennünket, kocsival megyünk tovább.

Andizsánban már találkoztunk Közép-Ázsiával. A repülőtér épülete előtt hatalmas gyapotmezők, asszonyok szedik a gyapotot. A férfiak teáznak, szívják a vízipipát és mélyenszántó gondolatokat cserélnek. Ebből a célból létesültek az Üzbegisztánban jellegzetes teázók: a fák árnyékában egy 8-10 négyzetméteres fa dobogó, „perzsa”-szőnyeggel borítva, a férfiak ezen ücsörögnek törökülésben, vagy heverésznek az oldalukon, könyökre támaszkodva, (lásd: Izsó M. Búsuló Juhász). Nem mindennapi élmény volt meglátogatni a város egyik piacát. Százféle szőlő, százféle dinnye, füge, gránátalma és sok egyéb vitamin.

Egy üzbég étteremben ebédeltünk. Eredetileg úgy kellett volna, hogy az alacsony dobogóra terített szőnyegen körbeülünk törökülésben és középre hordják az enivalót. Támadtak nehézségek, ezért a kocsmáros kerített asztalt, meg székeket. Az asztal aztán roskadásig megtelt gyümölcsökkel és „előétel-falatkákkal, majd jött

egy tálra púpozott főétel, a piláf, (furfangosan fűszerezett rizses, zöldséges birkahús), amit nem osztunk szét tányérokba, hanem egy-egy darabka lángosszerű kenyérke segítségével „exkavátor” módszerre nyerjük ki a falatot a kupacból és rakjuk a szánkba. (Fehér embernek szükség esetén kanál használata megengedett.) Nagyon finom, tudom, hogy kell csinálni.

Aztán irány Maili Szail! Útközben megtudtuk, hogy ez nem egy ősi kirgiz város, hanem nagyon is újkori. A sztálini időkben létesült itt, a kínai határ közelében három gyár, ezek közül az egyik lett a fényforrásgyár, a másik kettőt nem árulták el a kísézőink. A város maga ennek a három gyárnak a lakótelepe, a szükséges infrastruktúrával. (A lakosság idetoborzásának módszeréről némi fogalmunk később lett, amikor a sétáink során megnéztük a temetőt, ahol a sírok kétharmadán német név volt. Este az étterem egyik öregecske pincére elmondta, (tudott németül!), hogy Józsi bácsi Ukrajnából kollaboráns-gyanús német nemzetiségű népséget telepített át erre környékre. A városban megláttunk egy népviseletbe öltözött szépszakállú kirgiz bácsit. Két selyemkendő volt az övébe fűzve, ami azt mutatta, hogy két felesége van. Nekifogtunk fényképezni, de nem tudom miért, az oroszok elzavarták az öreget. Megkérdeztük, miért szégyenlik Kirgíziában a kirgizeket, erre elvittek a város környékére egy pár „tulipántos” sátorból álló faluba, (szerintünk ez valami skanzen volt), és itt népviseletes kirgizek főztek kondérban birkalevest és kis szőrös lovakon lovasbemutatót rendeztek nekünk.

Vendéglátóink mondták, hogy az a szerencse ért bennünket, hogy nem kell a városban laknunk szállodában, hanem a közelben egy szép magaslati helyen van az Elektrotechnikai Minisztérium üdülője, ott leszünk elszállásolva. A „szerencse” a következőképpen nézett ki: Árnyas ligetben néhány barakk. Az egyik a miénk lett. Volt benne négy ágy, egy asztal, négy szék. Kerestük a fürdőszobát. Mutatták, hogy két barakk közötti téren van hosszú rozsdás vasvályú, felette vízcső csapokkal. A „WC” fent a dombon. Egy keskeny hosszú gödör for gentlemen, a másik for ladies, a kettő egy palánkkal elválasztva. Viszont mindkettő oly jól tájolva, hogy onnan gyönyörű volt a kilátás. Látszott a Pamír egy-két havas 7-8 ezres csúcsa.

Először a leghatározottabban visszautasítottuk ezt a szállásmegoldást, de végül is, mivel már majdnem nemzetközi konfliktussá kezdett dagadni az ügy, beletörődtünk, három éjszakát kell csak át-vészelnünk.

Már az első reggel gondoltunk egy könnyű mosdást és borotválkozást, mielőtt bevisznek a gyárba. A mosdás céljait szolgáló „ker-ticsapoknak” azonban hiányzottak a fogantyúi, minek következtében csak úgy tudtunk vizet nyerni, hogy eszembe jutott: van a bő-röndömben egy kombináltfogó, amit Bakuban vettem, és ennek segítségével vizet tudtunk fakasztani.

A lágerben rajtunk kívül volt még két lakó, két csinos, kedves, vidám fiatal hölgy, akik moszkvaiak, az Elektrotechnikai Minisztériumban dolgoznak, és itt vannak már egy hete, jutalomüdülésen. Kapcsolatunk velük elég „felszínes” maradt, aminek a fő oka: ezek két napon keresztül vonaton jöttek Moszkvából, egy hete nézegetik itt a kerti csapot, de nem vettek Bakuban kombináltfogót. Kölnijük volt. Ráadásul, elutazásunkkor a lágertől az andizsani reptérig tartó autóútra el is kísértek bennünket. Heten szorongtunk jó melegben a dzsipben, ölbe üléssel, ami talán egy más szituban nem is lett volna kellemetlen. Másnap úgy köszöntöttük Moszkvát, mintha hazatértünk volna. Ez a kis írás azt sugallja, hogy a körutazásunk élményeiben mintha túltengene a negatívum. Ez ennek az írásnak a hibája. Azért billent ilyenre, mert a fonákság, a furcsaság mindig olvasmányosabb, így több helyet áldoztam az ilyesmiknek. Végül is, nagyon szívesen elmennék újra erre a turnéra.

Tanzánia. Dar es Salaam. 1977. 11. 28. – 12. 13.

(Tanzánia, Tanganyika és Zanzibár egyesüléséből.)

1977-ben kiszivárgott, hogy a Magyar Nemzeti Bank adna Tanzániának egy cca 10 millió dolláros hosszúlejáratú hitelt és erről megkezdődnek az államközi tárgyalások. B. Gyula barátunk, cégünk egyik kiváló gépexportosa átszólt, hogy: te Pongi, gyere, menjünk Tanzániába, beszéljük rá őket, hogy vegyenek érte tőlünk egy

lámpagyárat, így a pénz kerülő nélkül Budapest V. kerületéből a IV.-be juthatna. Nem zárkoztam el...

A Vállalat vezetői egyetértettek, és elindítottak bennünket, hogy kezdjük meg Dar es Salaamban a tárgyalásokat: mérjük fel az ország fényforrásigényét és – ellátottságát, beszéljük meg, mi lenne egy számukra is gazdaságos ajánlat egy kis lámpagyárra, de maradjunk cca. nyolc-millió dollárnál, hogy nekik is maradjon kettő.

Örültem az útnak, akkor is, hogy tudtam, ez nem lesz igazi Afrika-kaland, de mégiscsak nagyobb dolog, mintha egy jól elérhető európai helyre mennék. Feljegyzéseim sem Tanzániát írják le, hanem csak pár dologról szólnak, ami ott történt velem.

Az első kiutazásunk Dar es Salaamba 77. 11. 28. -án volt. Az utazásunkat szervezők közölték, hogy, mivel Tanzániában nincs magyar kereskedelmi kirendeltség, ezért egy H. Tibor nevű úr fogja gondunkat viselni, aki ott valamilyen ENSz alkalmazott. Szállodát foglalt (Hotel Kilimanjaro) és kijön elénk a reptérre.

Megérkeztünk. Akik már járatosak voltak itt, mondták, hogy az ingünk zsebébe tegyünk egy olyan golyóstollat, amit nem sajnálunk. Ugyanis a vámtiszt a vámnyilatkozatunk szignálását minden alkalommal először a saját tollával kísérli meg, ami nem fog, majd átnyúl a pulton, – sorry! – és elveszi a miénket. Nem adja vissza, viszont a vámvizsgálat a csomagok kinyitása nélkül történik és csak cca tíz másodpercet vesz igénybe. . Ezután útlelvizsgálat. Tanzán vízumunk nem volt, mivel otthon azt mondták, a vízumot érkezéskor a repülőtéren fel lehet venni. Elvileg igen. Bekísértek egy irodába, hogy a pecsétet megkapjuk. A vízum árát azonban tanzán sillingben kell leróni, nekünk pedig csak angol fontunk volt. Van bank a repülőtéren? Van, de munkaszüneti nap lévén, az be van zárva. Akkor – mondtuk a határőr tisztnek, – meg kéne keresni H. Tibort odakint, aki kijött elénk, aki majd kölcsönadja a pénzt. H. Tibor nem jött ki elénk, (később kiderült: elfelejtette. . .). Pénzt váltani majd a városban, a szállodában tudunk, ha már van vízumunk, de vízumunk csak akkor lesz, ha már pénzt váltottunk. A pathelyzetet végül is a bennszülött fakatona oldotta meg: az útleveleinket bezárta az íróasztalfiókjába, majd hívott két géppisztolyos katonát és így ötven beültünk egy dzsipbe, behajtott a városba, egyenesen a

Kilimandzsáró hotelbe, géppisztolyos kíséret mellett pénzt váltottunk, majd visszautaztunk a repülőtérre, ahol megkaptuk a pecsétet az útlevelekbe. És mindez hallatlanul vidám hangulatban folyt le, és a főkatonával annyira összebarátkoztunk, hogy a taxi költséget megkímélendő, az egyik katonával a dzsipen vitetett vissza bennünket a szállodába.

A szálloda nagyon jó volt. Modern, de ízléses berendezésű nagy szobák, kitűnő fürdőszobával, hatalmas üveg toloajtóval az erkélyre. Az én szobám a festői kikötőbőlre, Gyuláé pedig egy kétmedencés strandra nézett. Lepakoltunk és lementünk a hallba két dolgot megérdeklődni: hogyan tudjuk a strandot igénybevenni és hogyan tudnánk egy szafarin résztvenni. Megtudtuk, hogy a strand a város elitje által használt létesítmény, egy swimming-club, ahol tagsági díjat kell fizetni. Azonban, a klubot a szálloda üzemelteti, és ezért a szálloda vendégei automatikusan klubtagok. Így nekünk, ha igénybe akarjuk venni, csak azt kell csinálni, hogy a kis belépőépületnél megmutatjuk a szobakulcsunkat és ingyen bemehetünk, sőt, kapunk törölközőt és fürdőköpenyt is. A szafari iránt a hallban lévő egyik turistairodában érdeklődtünk. Mondtuk, hogy az igényeink szerények, de ha már Afrikában vagyunk. Mondták, ez nem úgy működik, mint egy városnéző busz, ami menetrendszerűen járja az útvonalát. Ezek az utak egyénileg szerveződnek. Megtudtuk, hogy a legközelebbi nemzeti park kerülhet szóba, a Mikumi, amit két nap alatt meg lehet járni. A várható költségek: egy terepjáró kocsis és sofőr bérleti díja, a kilométerpénz, továbbá kötelezően magunkkal viszünk egy bérelt white hunter-t, egy „fehér vadász”-t, (aki lehet fekete is, aki túra-vezető és vadőr), fizetjük négy személyre egy éjszaka szállásköltségét és a két napi ételmezt. Plusz apróságok és az előre nem láthatók. Ennyi pénz nincs, szafari ugrott.

A hivatalos tennivalóink a Nemzeti Fejlesztési Központban voltak, ami a szállodától egy sarokra volt, és ahova naponta, vagy két naponta átsétáltunk egy-egy órácskára, begyűjtetni velük adatokat és tárgyalni a lámpagyárról. Ilyenkor tettünk esetleg egy kis városnéző sétát is. Dar es Salaam nem az ország adminisztratív fővárosa, (az Dodoma), de a legnagyobb és legfontosabb város. Itt vannak a kereskedelmi, pénzügyi és kulturális központok, és a követségek is,

A város – néhány öt-hatemeletes épülettől eltekintve – eléggé földszintes volt, tágas, árnyas, rengeteg növényvel, virággal, tarka ruhájú járókelőkkel. Sok kis üzletben böngészünk az afrikai emléktárgyakat, a különleges fűszereket. A piacot nem lehetett kihagyni! Az egyik legafrikaibb látvány azonban az a harcias, de festői kinézetű masszaj csoport volt, (skarlátvörös köpeny, a férfiak kezében lándzsa és pajzs, a nők színes gyöngyökkel rakva és fűzve), amint a korház előtti buszmegállóban hazamenet a buszra vártak. Hogy nézhetek ezek ki a kórterem fehérjében, amikor a nagy ágyát állták körül!

A maradék időnk az úszómedence mellett töltöttük a napozóágyon, némi úszással egybekötve. A környezet a békebeli gyarmati időket idézte: A strandoló közönség napközben délutánig elegáns fehér hölgyekből állt, akik cseverésztek, iszogattak, strandoltak, és ha gyermeket is hoztak, akkor hozták a bennszülött dadusaikat is, akik gondot viseltek a gyermekmedencében pancsoló kicsikre. Bennszülött volt továbbá a pincér is, aki az italainkat a napozóágy mellé hordta. Délután megjöttek a férjek, (hajóvállalat-igazgató, sebész főorvos, légitársaságok, stb.), ledobták az elegáns hivatali cuccot, megmerültek a medencébe, majd a vizkibe és a sörbe, csatlakozva az egész nap pletykálkodókhoz, és végül mindenki elvonult az esti programhoz. Nekem meg olykor fáj a szívem, amikor az jutott eszembe, hogy ha megfeszülnék, sem tudnám csak egy hétre ilyen helyzetbe hozni az én kis kedvesemet.

Felfedeztünk a strandon egy kis magyar csapatot is: három házaspár már a második évüket töltötték itt, a MOGÜRT alkalmazottai, és az ide exportált Ikarusz buszok üzemeltetési problémáit kezelik. Ők jelentősen spórolásabban viselkedtek. Nekik ezen a külszolgálaton kellett összespórolniuk az otthoni életszínvonaluk némi javítását. Nem nagyon örültek nekünk, pedig nem akartunk tőlük semmit. Igaz, egy ízben megkérdeztük, hogy a szokásos hétvégi autós-kirándulásukra nem vinnének-e el egyszer bennünket is. Mondták, hogy nem. Ha oroszlant akarunk látni, akkor menjünk el tíz forintért Pesten az állatkertbe. Ugyanaz, csak ott az állat van bezárva, itt meg az ember (az autóban).

Hivatalos ügyeink azzal zárultak, hogy ami információt be kellett gyűjteni, az megvolt, amit le lehetett tárgyalni, azt letárgyaltuk.

Elindultunk haza, a következőkben reménykedve:

- Az üzletet a cégünk kívánatosnak ítéli és kidolgoztatja az ajánlatot,
- A tanzán fél meg akarja venni a lámpagyárat és ehhez megkapja a kölcsönt,
- Továbblépéskor újra mi fogunk Tanzániába utazni,
- Ki tudjuk magunkat magyarázni arra vonatkozóan, hogy a kemény munka mellett hogy sikerült Karácsonyra ilyen bronzbarnára sülve hazajönni.

Dar es Salaam. 1978. 06. 05. – 06. 24.

(Második Tanzánia).

Kiderült, hogy Tanzániában tényleg létre tudunk hozni egy fényforrásgyárat. Így szükséges lett a második kiutazás. Újra mi ketten mentünk, akik az elsőn voltunk. (Győztes csapaton ne változtass!). Feladat volt a szállítandó gépek, berendezések specifikációjának rögzítése, a kereskedelmi szerződés végső egyeztetése és kölcsönös parafálása.

Érkezésünk bar es Salaamba az első utunkhoz hasonlóan történt. H. Tibor úr, (aki valamiféle ENSz alkalmazott, és aki segítségünkre lesz ügyes-bajos dolgainkban), újra elfelejtett elénk kijönni a repülőtérre, így a vízumszerzés gondjaival ismét magunkra maradtunk. Reméltük, hogy a szállodafoglalást elintézte. Ez rendben is volt, újra a kitűnő Hotel Kilimanjaro-ban kaptunk helyet. Már a délután folyamán megjelent H. Tibor, szabadkozott és kárpótlásul meghívott bennünket a lakására egy vacsora előtti italra. A felesége nem volt ott, ezt örömmel nyugtázta, mondván, hogy így kötetlenebbül tudunk társalogni. „Na nézzük, mi van innivaló!” Nyitotta a hűtőt: volt benne egy üveg sör. „Hát ez nem sok, – mondja, – de hát el lehet osztani.” Gyula barátom erre „viccesen”: „Ne bontsd ki Tibor, mert ha nem tudjuk az egészet meginni, a maradék meg fog romlani. „És nem hívtuk meg őt a szállodába vacsorázni két karika téliszalámira.”

Az első néhány napunk békésen telt, egy-két rövid megbeszélés a „vevőkkel” és heverés a strandon, mígnem megérkezett pestről a Pénzügyminisztérium főosztályvezetője egy beosztottjával a Tanzániának nyújtandó kölcsön, ill. hitel jóváhagyására. Ekkor begyorsultak az események. A munka nem, sőt a munkára szinte nem is maradt idő. Az egyéb programok szaporodtak, amikben résztvetünk mi ketten is. (Kiderült, hogy fontos emberek vagyunk).

Először is mindnégyünket kiköltöztettek három napra egy nagyon szép beach-hotelbe az óceán partjára. Itt aztán jól éltünk. Etettek, itattak, (nem volt szükség a bőröndben lévő hazaira). Hatalmas fürdőzések voltak az Indiai Óceán hullámaiban, és este nagy dumapartik kevéske ital mellett. Itt az üdülés közepette nem lehetett tárgyalni a dolgainkat, nem volt kivel. Némi aggodalmunk kezdett jelentkezni: az utunkra engedélyezett időkeretet nem szabad túllépni, és dolgunk végezetlenül nem lehet hazamenni. Az idő meg megy. .

Egy nap kirándulni vittek bennünket egy faluba, amelyik egyike volt a bennszülött fafaragó helyeknek. Maga a falu is festői volt a kunyhóival, a szertekószáló gyerekekkel és háziállatokkal, a mindenféle házimunkát végző lengén öltözött asszonyokkal, de a legfőbb látványosság mégis a férfinép volt. Egy-egy „művész” üldögélt egy-egy fa árnyékában és fekete ébenfából szobrot faragott. A szobrok a maguk naivságával, elvont jelentéstartalmukkal és a sajátos stílusukkal egytől-egyig remekművek voltak. Mindegyik munkahely mellett egy kis parázsra szórt fűből és levelekből füst szállt fel, ami körüllegte a faragókat. Kísérőink mondták, hogy ez a füst serkenti a művészi ihletet. (Drogoztak!?). Vettünk szobrokat. A kereskedelemmel nem a „művész” foglalkozott, hanem körbejárt velünk a „menedzser”, aki a „művész” készletéből nekünk tetsző szobrot eladta. Vele kellett alkudni, és külön kedvezményt lehetett elérni azal, ha tanzán silling helyett angol fonttal fizettünk. (Ma már az erdőlakó primitív népek is jobb fizetőeszközként tisztelik a valutát, mint a kagylót és a színes üvegyöngyöt.)

A következő esemény az volt, hogy szerveztek nekünk egy szafarit egy közeli védett parkba. Nem nagyon igazit, mint az a könyvekben és a filmekben van, de ez az egynapos „light” (ma úgy mondjuk, hogy lajtos) kivitelű kirándulás is nagyszerű élmény volt.

A nagykövetünk és a két miniszteriális pasi a követségi Mercedes-szel mentek, mi pedig néhány kísérelővel egy terepjáróval. Mi voltunk szerencsésebbek, mert nekünk nem kellett mindvégig az autóval a műutakon maradni, hanem elbóklászhattunk a bozótosba is. Nagyon szép, jellegzetesen afrikai látványú tájakon jártunk. És láttunk igazi vadállatokat. A félenkebbeket, a gazella és antilopféléket láttuk ugyan, de ezeket nem lehetett nagyon megközelíteni, azonban néhány nagyvad szelídnek látszott, a járművek közelségét meglepően tűrték. Elefántcsorda keresztezte előttünk az autótutat, mókásan bándukoló zsiráfot, dagonyázó bivalycsordát és sziesztázó oroszláncsládot lehetett megközelíteni fotóközeli. (Nem próbáltuk ki, hogy az oroszlánok mennyire szelídek, mert tudtuk: „amelyik oroszlán a kezdből eszik, az fog a lábadból is!”)

A munkától elvonó események közé kellett soroljuk a különböző fogadásokon való megjelenéseket. (Mint már említettem, fontos emberek lettünk a miniszteriális pasik megjelenése és a lámpagyár megvásárlásának közeledte okán.) Nagyszabású kerti partit és vacsorát rendezett a nagykövetünk. Majd ehhez hasonlóan vettünk részt, amit a tanzán könnyűipari miniszter tartott. A „vevő”, a Nemzeti Fejlesztési Központ is megrendezte a maga díszbédjét.

Szerződés meg sehol. Nem a mi lógásunk miatt, hanem a vevő nem volt hajlandó dolgozni. Aktivitása a kirándulásaink megszervezésében volt elsőrangú. És elérkezett a kiküldetésünk kiszabott idejének lejárta. A hosszabbítás engedélyezési kértük táviratban Pestről a Vezérünktől. Nem engedélyt, hanem még választ sem kaptunk. Az utazási időkeret túllépése súlyos fegyelmi vétség, ezt meg kellett reszkírozunk, de azt nem tetézhettük azzal, hogy a kintlétünk sikertelen volt. Tessék elképzeln: a Vállalat két dolgozója egy jó üzlet kilátásait elhintve elutazik, elkölti a Vállalat, (az Állam) csomó pénzét, bő két hét dolcse vita után, túllépve minden keretet, hazajön dolgozógezetlen! Az utolsó napokra nagyon idegesek lettünk.

Végül is kismértékben szépszóval, nagymértékben az arrogancia határán mozgó keménykedéssel, a hazaútra okézott repülőjegyeink lobogtatásával sikerült két hosszú napra asztalhoz ültetnünk a partnereket. Megszületett a szerződés a kötetnyi egyeztetett mellékletével együtt. „Futva értük el” a Swissair DC 10-esét, megveregettük

egymás vállát, kértünk a sztyuvitól egy üveg viszkít, egy tál jeget két pohárral, és repültünk haza. A cégünk elegánsan viselkedett: nem volt büntetés az idő-és költségutúllépés miatt, sőt még jutalmat is kaptunk, úgy emlékszem fejenként háromezer forintot, ami elég „méltányos” összeg annak elismeréseképpen, hogy nyolcmillió dolláros üzletet hoztunk haza.

Irak (1980. 03. 12. – 03. 19.),
(1980. 04. 28. – 05. 07.),
(1980. 08. 01. – 08. 05.)

A bagdadi fényforrásgyár a Tungstram által szállított berendezésekkel és technológiákkal jött létre még a hetvenes évek második felében. 1980 elején az arabok pályázatot írtak ki ennek a fényforrásgyárnak a bővítésére, a termelőkapacitás többszörözésére, a segéd- és kisegítő létesítmények fejlesztésére, beleértve a késztermégyártó berendezéseken kívül az energiaellátó, nyersanyag előkészítő, kiszolgáló létesítményeket is. (Pl. még az üzemi étkezdét és konyháját is a pályázótól várták.) Nagy üzlet, cégünk meg is pályázta, versenybe szállva néhány konkurencsall.

A kidolgozott pályázatunk jó volt, az üzlet a miénk lett. Az előkészítő munkákban – vállalkozás műszaki tartalmát illetően – természetesen részt vettem, ezt szolgálta a háromszori iraki kiutazásom.

Sajnos a három rövid kintlétem, (melyekre még a munka is rányomta a bélyegét) nem tette lehetővé, hogy Irakot valamennyire is megismerjem. A felületes benyomásaim azonban többségükben nem voltak ellenszenvesek. Nem láttam népirtást, vegyi fegyvert, terrort, hanem az évezredes kultúrák emlékeit, és ezek mellett az építést, modernizálást, „világias” „felvilágosult” kinézetű iszlámot. (Szaddam rendszere fellépett az erőszakosan fundamentalista mozgólódásokkal szemben.) A mai Irak azóta túl van az Irak-Irán háborún, a kuvaiti kalandon, Szaddam megbuktatásán, elérte a mai rettenetes állapotát. El nem tudom hinni, hogy ez ugyanaz, mint ami az én Irakom volt.

Tehát: nem írok Irakról, csak megemlítem néhány onnani emléket. Ezek megszerzésében nagy segítségemre voltak azok a kollégák (és családtagjaik), akik tungsramos szakértőként éltek Bagdadban és segítették a meglévő gyárat. Ők a város nagyon szép részén laktak, kertes villákban. Környékükön körbejárva, és megnézve az elegáns, sajtáságosan stílusos és mégis modern villákat, középületeket, elcsodálkoztam azon, hogy miért nem tartjuk számon az arab építőművészetet, mint a modern kor építőművészetének jelentős fejezetét. A régi arab építészet remekeit is csak a Spanyolországban hagyott palotáik alapján tartjuk számon, holott nagyszerű régi arab művek láthatók Bagdad óvárosában.

Szóval, Bagdad jó volt. Estéinket kellemesen töltöttük egy-egy vendéglő kerthelyiségében sörök és sült hússok kíséretében, vagy lent a Tigris partján felállított sátraknál, ahol a folyóból kifogott, szabad tűzön sült halakat lehetett a sörök mellé csipegetni.

Kirándulások: Voltam Kerbalában. Ősi város, a síita felekezetnek fontos vallási helye. Gyönyörű mecsetek, arab egyetem, zarándokok, felejthetetlen. De vannak apróbb felejthetlenségek is: a nagyon igazhitű halottat perzsaszőnyegbe csavarva kis Toyota teherautó platóján elhosszítják a falujából az egyik mecset parkolójába, valaki vállra véve „bemutatja” a mecsetben, aztán hazaviszi temetni. Ezen utazása alatt a halott „állapotát” erősen befolyásolja az, hogy negyvenhárom fok van árnyékban, (de hol van árnyék?) Más: a hentes kivonszol egy kecskét az utcára, két parkoló autó között a járda szegélynél elvágja a torkát, a vér spriccel, S. Pista meg elájul. . .)

És voltam Babilonban. Láttam Semiramis függőkertjét, Babilon oroszlánját az Eufrátesz partján, és láttam a híres babiloni Istar kaput. Kár, hogy nem tudok ide fényképeket tenni. Egyébként az Istar kaput több ízben láttam korábban Berlinben, a Pergamon-Bode múzeumban, ahová odalopták az eredeti nagy részét, de a rekonstruált „maradék”-ot az eredeti helyén láthatni mégiscsak nagyobb dolog!

Néhány szót arról, hogyan láttam az átlagos iraki muzulmán a vallása parancsaihoz viszonyulni néhány furcsaságon át. Már kiutazáskor: a Bagdadba menő MALÉV gépen hozzák a hideg vacsorát. A tálcákon sertésszalámi, sertéssonka, sertéskolbász, vaj, paprika, paradicsom, szépen lefóliázva. A fólia alatt egy kártya, amelyen az

arab utasokra való tekintettel a következőket nyomtatták: „A MALÉV tanúsítja, hogy ezek az élelmiszerek sertéshúst nem tartalmaznak.” És az arabok élvezettel vacsoráznak. Megszólítjuk az egyiket: „Tudja, hogy mit eszik?” Aszondja tudja, sertéshúst. „De hát ezt nem szabad! Nem bünteti meg érte Allah?” „Nem, a felelősség a MALÉV-é. Átvállalta a bünt. Papírom van róla!”

A ramadán az iszlám világ szigorú nagy böjtje. Tartama alatt az igazhitű nem eszik, nem iszik egész nap, csak este, egy adott jel után vehet magához valamit. (Az adott jel Bagdadban a TV-ben is közvetített ágyúlövés.) Egyik ottlétem a ramadán idejére esett. Az volt a meglepő, hogy délutánra már alig kaptunk a boltokban sört, holott egyéb, „normális” évszakokban gond nélküli az ellátás. Megtudtuk, hogy a hiány oka nem az, hogy a böjt miatt az üzletek kevesebbet tartanak, hanem az, hogy az arab „feltankol” estére, amikor is többszörösét issza sörből a szokásosnak. És az ágyúlövés jelére elszabadul a sütés-főzés. A „normális” évszakoktól eltérően az utcákat ellepik a pecsenyéző sátrak, tele a jókedvű eszem-iszommal.

Egyébként a sört isszák, lehet, hogy arra nem vonatkozik az alkoholtilalom, csak a töményebbekre? És úgy látszik, azt sem veszik véresen komolyra. Egyik esti közös programunkon (vacsoravendégek voltunk egy régi karavánszerájban berendezett elegáns étteremben), nem csak mi, de a vevő-partnereink is szépre itták magukat vizskivel. Meg is kérdeztük, hogy ezt látja-e Allah, és ha igen, mit szól hozzá? A válasz közhelyszerű: Allah nem ér rá minden aprósággal foglalkozni.

A vallásgyakorlás külső jeleit azonban lépten-nyomon látni. Emberek a legkülönbözőbb helyeken és körülmények közt leborulnak imádkozni, amikor eljön annak az ideje. Ebbe bukott bele az egyik mérnökünk, akit soron kívül haza kellett rendelni, amiért egy gépsorunk fontos teljesítménypróbája során seggberúgott egy Mekka felé négykézlábra leborult arabot, aki az ima kedvéért otthagyta a munkahelyét. (A kollégám nem vallásüldöző, csak van amikor elszakad a cérna...)

Kuba. 1989.

A KGST alkonyán, '89. áprilisában a kubaiaknak kellett Kubában megrendezniük az Interelektro nevű KGST munkacsoport soros értekezletét. (Először és utoljára.) Mivel éveken keresztül részt vettem e szervezet munkájában, én is ott voltam a magyar delegációval. Várakozással tekintettünk az utazás elé, rendkívülinek tartottuk, egyrészt a helyszín miatt, (Kuba nem akármilyen és ott még nem volt értekezletünk), másrészt tudtuk, hogy ennek a csapatnak ez az utolsó találkozója.

Havannától nem messze, egy kitűnő tengerparti szállodakomplexum volt a helyszín. Kellemes két hálósobás, egy fürdőszobás bungalókban kaptunk szállást. Ablakaink előtt kis pálmaliget és a tengerpart homokos fövénye. A szálloda központi épületcsoportjában kapott helyet az értekezlet, valamint ide kellett gyűlnünk étkezni is. A parkban úszómedence, italmérő kulipintyók, árnyas pihenőhelyek.

Már második esténken csapatunk felfedezte a szálloda zenés-táncos mulatóját, ahol egy üveg kubai rum mellett hiányosan öltözött csodaszép karibi lányok nótáit, táncait lehetett élvezni. A lányok vegyültek is a közönséggel, pajzánkodva, egyeseket táncolni hívtak, másoknak az ölébe ültek és belekortyoltak az italába, satöbbi. A helyiség sarkában egy rettenetesen nagydarab kigyúrt félmeztelen fekete fiú ült, aki egyet-kettőt énekelt is, de főleg a lányok munkáját menedzselte. Jutott eszünkbe: mekkora pofonokat lehetne ettől kapni, ha nehezményezné, hogy pont a kedvenc csaját fogdoszuk itten éppen. . . És tényleg, folyton minket figyel! Jesszus, egyszer csak tényleg odadübörög az asztalunkhoz, majd elvigyorodik: „Szasztok! Ti magyarok vagytok! Leülhettek? A nevem Rocky.” Fellélegzés. „Honnan tudsz magyarul?” „Miskolcon végeztem az egyetemem mérnökközgazdászként.” „És itt mit csinálsz?” „Én vagyok a szálloda főkönyvelője, de hozzám tartozik a szálloda és az uszoda karbantartó személyzete, valamint producere vagyok ezeknek az esti műsoroknak is. Sokat dolgozom, de többre is jutok, mint egy kubai.” Rockyval ezután is együtt töltöttük szabadideinket.

A „munka” és a pihenés feltételei tehát ragyogóak voltak, csak egy baj volt: Kubával és a kubai néppel nemigen találkoztunk. Rocky nem volt autentikus minta. (Voltam Kubában, de Kubáról ne kérdezzetek ...)

Szabadidőnk egy részét nem hivatalos találkozók vették igénybe: a magyar delegációt néhány tagország delegátusai sűrűn felkeresték, magyarázatot kérni néhány információra. „A magyarok tényleg kilépnek a KGST-ből?” „Lehet, hogy más tagország is kilép?” „Magyarországon választások lesznek, ahol több párt is indul? De ugye a PÁRT akkor is megmarad? az országot valakinek vezetnie kell ezután is!”

Legsúlyosabb a szovjet delegáció vezetője, a szaranszki fényforrás-kombinát vezérigazgatója volt. Kérdésében már a válasz és a szemrehányás is benne volt:

-Tudják, hogy ez hova vezet? Maguk feladják a szocializmus minden előnyét és vívmányát!

Nem akartuk egy ilyen nagy ember nagyon szenvedélyes kitérését egyszavas válasszal elintézni. Mondtuk, beszélgethetnénk arról, hogy melyek azok a legfontosabb előnyök és vívmányok, és mit kell ezek közül megóvni, de de úgy látjuk, hogy a létező szocializmus jó néhány „vívmányától” meg kell szabadulnunk. Neki is látnia kell országaink helyzetét, gazdaságaink „hatékonytalanságát”, homályos perspektíváit. (Gorbacsov már észrevett valamit!)

Előjött bennem egy korábbi szaranszki emlék. Ma este ide jó lesz, belekezdtem:

„Elmondhatom, hogy a baloldali értékek elkötelezettje vagyok, de nem kívánom megóvni a szocializmus minden „előnyét és vívmányát” és a ma esti vitánkhoz a következő élménnyel tudok hozzájárulni: Nem tudom, emlékszik-e vezérigazgató elvtárs, öt évvel ezelőtt harmadmagammal hivatalosan az ön vállalatánál voltam Szaranszkban néhány napig. Most ide kíváncozik ebből néhány momentum:

-Harmadik, vagy negyedik napunkon meghívtuk estére a szállodai szobámba egy beszélgetésre Cigánkin főkonstruktórt, az ottani partnerünket. . Előtte délután elmentünk egy üzletbe néhány dolgot bevásárolni a vendéglátáshoz. Kenyeret vettünk, de amikor vaját és

felvágottat kértem, az eladó az élelmiszerjegyeimet kérte. Jól értetem? Élelmiszerjegyre lehet csak vásárolni? Igen. Mondom, külföldi vagyok. (Azt mondták, hogy akkor étkezzem a szálloda éttermében, ott nem kell élelmiszerjegy. Mondom, én ezt Magyarországon el fogom mesélni, hogy Szaranszkban, a SzU Mordvin köztársaságának fővárosában, 1984-ben jegyre adják a vaját, meg a húst. Mondták, ne meséljem el. Adtak jegy nélkül. Este Cigánkin megerősítette: a jegyek szűkös fejadagokat és szűkös választékot biztosítanak. Aki a családját rendesen el akarja látni, és a gyerekének iskolába menet az uborka mellé pakolt kenyeret valamivel „fel akarja dobni”, az időnként elmegy a feketepiacra, ahol méregdrágán majdnem mindent lehet kapni. Cigánkin még egyebeket is mesélt a körülményekről és állapotokról, időnként a könnyezés határán. Viszont, akkor este láttuk őt utoljára. Másnap hajnalban az irodájában szívinfarktuszban meghalt ...

- Láttunk a gyárudvaron munkásnőket egy hevenyészett stand előtt állni hosszú sorban, mert ott aznap nagy ládából darálthúst „osztottak” a jóléti gondoskodás jegyében.

- Utolsó esténken a szálloda éttermében az Ön vendégei voltunk egy búcsúvacsorára. Volt evészet-ivászat-mulatás, miközben többször el akartunk köszönni, mert 22:00-kor indul a vonatunk Moszkvába. Ön nagyon kedvesen marasztalt bennünket, vígadjunk nyugodtan, a vonat majd akkor fog Szaranszkból indulni, amikor ön megengedi.”

Mondókámat befejezván, visszatérhettünk volna a „témához”: nosza, vegyük számba. . . de ő a vívmányok felsorolása helyett indignantán távozott.

És mégis, nagyon jó volt Kubában lenni. Elmennék szívesen mazeszokban is. Jó a klíma, finom a tenger, élvezetes a zene, vidámak az emberek és gyönyörűek a csajok. . .

Fülöp szigetek. Manila 1997. 03. 16. – 03. 30.

Indonézia. Surabaya 1997. 03. 30. – 04. 15.

Indonézia, Yoaiakarta 1997. 04. 15. – 04. 25.

India. Nodiad-Limbassi 1997. 04. 25. – 05. 04.

Miután híre ment, hogy a General Electric Shanghai környéki kínai-amerikai közös lámpagyáraiban az öreg technika modernizálásában néhány mutatóványt produkáltam, az Asia-Pacific területi főnök elintézte, hogy járjam végig a Manilában (Fülöp szigetek), Surabaján és Jogjakartában (Indonézia), Nadjadban és Limbasiban (India) működő lámpagyárat, tegyek javaslatot arra, hogy milyen korszerűsítéseket lehet ezeknél nagy beruházások nélkül végrehajtani, ezek mennyibe kerülnének és mit „hoznának”.

A körútra segítségemül csatlakozott V. Jani.

Arról, hogy a dolgunkat hogy végeztük, nem itt írok, ez a cégnek leadott hivatalos jelentések és javaslatok témája volt. Itt csak néhány emlék-momentum:

Kiutazásunkkor Szingapúrban kellett átszállnunk. Itt a repülőtéren okoztam egy kis zűrt. Ugyanis, szokásom, hogy az aktuális repéri tax-free üzletben viszkít vásárolok az útra. Az original viszkisüveget nem szoktam cipelni, hanem a tartalmát szétlőttem félliteres műanyag-flakonokba, melyek könnyedén elférnek az aktatáskában. Itt is ez történt. A művelet végrehajtására bementem egy WC-be, a fülkében szétlőttem az italt és az üres üveget otthagytam az öblítőtartályon. Várakozásunk közben térülünk-fordulunk és látom, hogy a WC előtt csődület van, utasok, személyzet, még két biztonsági őr is, akiknek a takarító fiú az üveget lobogtatva rémülten közli, hogy valaki a WC-ben megivott egy liter viszkít, és a részeg barom itt kóvályog valahol a repülőtéren! El kell kapni, mielőtt bajt okoz...

Manila nem különösen szép, nem is csúnya. A belvárosa parkos, tiszta, sok modern városrész települt, és nem láttam csúf piszkos nyomornegyedeket. (Persze attól még lehetnek.) A nevek és elnevezések spanyolok. Este a színpadon spanyol ruhákban spanyol táncokat adnak elő. Ugyanis spanyol gyarmatként kezdték, innen a ha-

gyomány. (Verdi: Don Carlos – Fülöp király – Magellan – Fülöp szigetek...)

A tömegközlekedés egy részét szolgáló hivatalos városi buszok mellett érdekes színfoltokként hemzsegnak a kis magán-autóbuszok, a „dzsipik”. Ezek az amerikai hadsereg által itt hagyott jeepekből vannak átalakítva. Ráerősítettek egy hátul nyitott lemezdobozt „utastérnek”, és harsány rikító mintákkal befestették. Az utastér, amennyire bele lehet látni, tele van, de az igazán kellemes utazás a kabin külsején körbefutó trepnin állva és kapaszkodókba fogódzva esik. A dzsipik rohangálnak városszerte, rajtuk ember-fürtök.

A kulináriákat illetően voltak élményeim. Egyik este egy olyan étteremben vacsoráztunk, amelyik híres volt a konyhájáról, kellően elegáns is, de érdekessége, hogy a vendég nem kap tányért és evőeszközt, hanem a büfé rendszerű (svéd asztal) ételválasztékból pálmalevélre szedi a vacsoráját, elviszi az asztalához és kézzel megessi. Az étteremben a falak mentén kézmosók vannak, hogy előtte, alatta és a végén kezet moshass. (A büfé rendszer ugyanúgy működik, mint Európában, egyösszegben egységes díj és korlátlan fogyasztás, de itt van egy olyan szokás a felesleges pazarlás ellen, hogy azt a fogást, amit kiszedtél, de nem ettél meg, külön ki kell fizetni.)

Egy alkalommal beültünk egy bivalyok vontatta szekérbe, ami kellően ki volt dekorálva, négy sor paddal ellátva és turistacélokot szolgált. A hajcsáron kívül hozzá tartozott még egy filippínó fiú és egy aranyos filippína leány, akik gitárral kedves dalokat énekeltek az úton. Egy erdőben megérkeztünk egy kis folyó partjára. Mondták, hogy itt fogunk ebédelni. Vegyük le a cipőnket és a zoknit, (ezeket egy szatyorba gyűjtöttük), a nadrág alját hajtsuk fel, mert valami vízbe is bele kell lépni. Pár lépést téve a parton, látjuk, hogy a folyó eltűnik: egy vízesés van előttünk. A vízesés lehetett hatnyolc méteres, majd közvetlenül utána, a továbbfolyó vízben asztalok és padok állnak, a népség térdig érő vízben ülve ebédel. Mi is ott ettünk, a vízben álló roston sütőről szerevve az ennivalót. Az ebéd így kellemes volt a trópusi meleg ellenére is, mert lábunkat térdig az áramló víz, a felsőtestünket a vízesés permetje hűtötte. A teljesen elázott nadrágunk és ingünk hazafelé megszáradt.

Aki a Fülöp-szigetekre utazik, jól teszi, ha úgy időzít, hogy Nagypéntek benne legyen! Nekünk benne volt. Hírét már hallottam, hogy ez itt egy látványos esemény, de a valóság minden várakozást felülmúlt. Vendéglátóink kocsiba ültettek és elutaztunk az egyik olyan városba, amelyik híres a ceremóniáról. A városka főútjain szakaszosan csoportok vonultak. Mindegyik elején egy félmeztelen férfi egy hatalmas keresztet cipelt a vállán. (Ahogy az a festményeken és szentképeken látható.) Őt négy-öt „katona” időnként korbáccsal üti. A csoport többi tíz-tizenöt tagja vezeklők, akik félmeztelenek és saját magukat szöges korbáccsal verik. És tényleg! Vér fröcsög! Az út szélére félreállt kocsikon sok-sok vércseppet találtunk. A város több terén (de még üres telkeken is) kisebb-nagyobb passiójátékok. A naturalizmusnak annyi engedményt tesznek, hogy az embert a keresztre nem szegelik, hanem kötözik. De tömegesen. Egy kis téren berendezett alkalmi szentélynél folyó misén mi is résztvettünk. Az ájtatos hívők között kilenc keresztre feszített is állt. Egy közülük elájult a tűző napon. A hívek – a kereszttel együtt – lefektették a kőre, a homlokát nedves kendővel megtörölgették. Jobban lett, újra felállították. Voltak útszéli keresztek is, mint nálunk vidéken, de ezek itt „emberből” voltak. Ezek elé is raktak virágot, meg mécses.

Fülöp szigetek. Manila 1997. 03. 16. – 03. 30.

Indonézia. Surabaya 1997. 03. 30. – 04. 15.

Indonézia, Yoaiakarta 1997. 04. 15. – 04. 25.

India. Nodiad-Limbassi 1997. 04. 25. – 05. 04.

Manila után a következő állomásunk az indonéz Surabaya volt. Itt már korábban jártam, a város nagy vonalakban ismerős volt. Újdonság volt azonban a szállodánk. Mikor hírét vettük, hogy a Hiltonban fogunk lakni, azt képzeltem, hogy ez egy üveg-beton toronyépület lesz a városban, amilyen ez lehetne bárhol a világon. A meglepetés: trópusi erdő egy darabja körülkerítve, egy stílusos földszin-

tes recepciós épület, azon túl szétszórta kétlakásos bungallók. Egy központi helyen úszómedence, mellette bambuszból-pálmából egy bár, és amellet bambuszpálmából egy étterem. És mindenütt rengeteg zöld és virág. A vadregény dacára teljes volt a komfort, a bungalókban is. A fürdés az úszómedencében, hozzá a nyugágy és a törlőköző természetesen ingyen volt. A bár és az étterem szolgáltatásainak igénybevételét erősen korlátozták a hivatalosan elszámolható költséghatárok, de ezeket olykor kismértékben, spórolásán, túlléptük a saját zsebünk terhére.

Ezt a szállodát szerettem. A kis kollégám azonban időnként nem érezte jól magát. Neki a trópusi természet ilyenén közelsége, ahogy azt a Hiltonék itt előállították, félelmeket okozott. Például este, mikor nyugovóra mentünk, már az ösvényen is nagyon figyelt. Az ő bungijába kellett először bemennem, minden alá, mögé benéztem és ha nem találtam élőlényt, (még a kis gekkót, az ártalmatlan gyíkocskát sem,) akkor ő is bejött és otthagyhattam őt reggelig.

Két hét Surabaya után átrepültünk a szintén a Jáva szigeten lévő Jogjakartába. Ez a hely többszörösen felülmúlta Surabayát. Nagymultú, a régi kultúrákat megőrző, de ma is korszerű, az ország legjobb egyetemeivel büszkélkedő város. Környéke is nagyszerű látnivalókat kínál. Már az is valami, hogy a gyári iroda ablakából egy füstölgő vulkánt, a Merapit látod.

Események:

A város egyik nevezetes ezüstműves cégéhez ajánlottak be a gyáriak. (Egyébként, amint ezt ott láhattuk is, ez egy turisztalánnyosság is.) Az épület egyik része egy nagy helyiség árubemutatónak, illetve üzletnek berendezve, vitrinek tömegével, azok megrakva ezüst ékszerekkel és dísz tárgyakkal. Az eladó-leánykák nagyon kedvesek: tea, kávé, hűtött kóla, nézelődünk nyugodtan. Tekintettel a minket ide beajánlókra, a feltüntetett árakból 15% engedményt adnak! Megnézzük a műhelyt is? Kösz, meg. El nem tudtam képzelni: Egy félhomályos hodály, benne három sorban huszonegy munkaasztal egy-egy munkással (művésszel!!!). Mindegyik asztalon gyertya világít, mert ezt a munkát a gyertya fényénél kell végezni és a gyertya lángjára is szükség van. A termékek fantasztikusak. Látam, és mégsem tudom, hogyan lehet kézi munkával, egyszerű ké-

ziserszámokkal ezeket előállítani. Családom nőtagja örömeire kénytelen voltam vásárolni...

Yogjakartai tartózkodásunk idejére esett a „Muszlim Áldozat Napja” nevű ünnep. A városban feltűnő módon egyre több kecskét, marhát lehetett látni, amiket terelgettek és árultak. Ezen a napon ugyanis akik tehetősebbek, egy kecskét, a jobbak többet, a mégjobbak egy marhát, a még annál is jobbak több marhát vágnak le vallásos ünnepség keretei között, majd a húst szétosztják a szegényebbek között. Alkalmunk volt látni, hogy ünnepel a szultán. (Indonézia köztársaság, mégis van egy szultáni?) A szultán palotája előtti tér tele volt az ünnepségre odagyűlt néppel. Mi be tudtunk jutni a palota udvarára, ahol csak tíz tizenöt ember volt, és innen mindent láthattunk és fényképezhattünk. Először a testőrgárdák vonultak fel. Nem tudom, hány tizenöt-húszfős szakasz, mindegyik más-más festői egyenruhában (batik ing, vagy batik köpeny, csizma, bocskor, saru, mezítláb, lándzsa, vagy kováspuska. . .). Ezután kitoltak a tömeg közé egy szekeret, ami roskadásig meg volt pakolva gyümölcsökkel. És végül megjelent a díszesen öltözött szultán is a „miniszterei” körében és tett egy kört. (Sajnálom, hogy nyomdatechnikai okokból nem tudok, illetve nem érdemes a fényképeimből ide mellékelni egyet-kettőt.)

Mindez alatt még egy feledhetetlen dolog történt: Mialatt szorgosan fényképezgetünk, megszólított egy egyszerűen öltözött idősebbecske bennszülött. Kérdezte, honnan jöttünk. Mondtuk, Európából. Melyik országból? Magyarországból. Erre a „nyugdijas maláj fejevadász” felsóhajt: „Ó, Magyarország! Budapest! Gyönyörű város, a Duna két partján!” „Járt már nálunk?” – kérdeztük megelve. „Nem, csak sokat olvastam az országukról. Mert szeretem a futballt. A 6:3-as csapatot most is el tudom sorolni!” És ő és a kollégám kórusban adták elő a csapat összeállítását. Kis kollégám egyet rontott, de a csusingó névsora hibátlan volt! És újra csak sajnálom, hogy nem tudok fényképet idetenni. Két csodálatos kirándulásra vittek: Egy nap Borobudur, a másikon Prambanan. Mindkettő Buddhaszentély a nyolcadik – kilencedik századból. Piramis, illetve piramisok kőcsipkékből, tonyokkal, kilométerekkel mérhető hosszakban domborművekkel. Hatalmasak, fenségesek, nagyon szé-

pek. Tényleg eláll a lélegzet, amikor egyszercsak eléd tűnnek. És ezekkel búcsúztunk Indonéziától. . .

Indiai úticélunkat a következőképen kellett elérni: Yogjakarta – Jakarta – Szingapúr – Bombay – Ahmedabad, és onnan majd autóval Nadjadba. Késve érkezett a gépünk Szingapúrba, így lekésvén a csatlakozást, „kénytelenek voltunk” egy kellemes napot tölteni Szingapúrban az indonéz Saruda légitársaság költségén, mielőtt tovább utazhattunk utunk utolsó állomására.

PÁPAI LÁSZLÓ

Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. (Tungsram) külföldi gyártelepítései

Barátaim, ismerőseim kérdezik: „Kinek írnátok a Gödi Almanachokat”? Mit lehet erre válaszolni egyebet, mint azt, hogy a jövő nemzedéknek, aki majd olvasni fogja.

Tanulóéveim idején csak annyit lehetett tudni az „Izzó”-ról hogy újpesten a Váci út végén van és hogy az ország egyik legnagyobb elektronikai üzeme. 1896-ban alapította a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a Niederösterreichische Escompte Gesellschaft, majd 1932-ben kibocsátott részvényeit az International General Electric Co. (New York) vette át. Már a II. világháború előtt is az ország egyik legszámottevőbb, fejlett technikával rendelkező vállalata volt és a közeli településekről, így Gödről is sok fiatal dolgozott, ahogyan akkor nevezték, a Villanygyárban. A cég több európai városban tartott fenn fióküzemet. Már 1958-ban több, mint tízezer dolgozót foglalkoztatott. Izzólámpákat, fénycsöveket, thermisztorokat valamint ezek gyártásához szükséges gépberendezéseket gyártottak. Itt állították elő a világon elsőként a wolframspirálos kriptongázzal töltött izzólámpákat is.

Egy idő után már nem a világítóttesteket exportálták, hanem gyárat építettünk szerte a világon. Többek között az egykori Szovjetunióban, Moszkvában TV képcső gyárat, Jerevánban, Poltavában, Saranszkban fényforrásgyárat, Irakban, a fővárosban Bagdadban két lámpagyárat, Iránban Tabrizban szintén lámpagyárat, Indiában Új-Delhi közelében Sonnipathban, valamint

Hyderabadban és, Szíriában, Aleppóban építettünk gyárat. Az indonéziai Djakartában gödi mérnökember vezette a beruházást és a beüzemelést – Simon Tibor.

Havannában és Ghánában lámpagyárat, majd a pakisztáni Karachiban telepítettünk ilyen üzemet. Még az USA-ban is New Jerseyben fényforrásgyárat, a rendszerváltoztatáskor Dél Koreában Suwon városában nagyon korszerű üzemet létesítettünk – amíg az Izzóban dolgoztam.

Ezekre emlékszem és arra, hogy ezt a nagy üzleti tevékenységet egy jól kiépített, nagy teljesítményű gépgyártási háttér biztosította. Ezek sorába tartozott az újpesti Vacuumtechnikai Gépgyár, a Gyöngyösi Félvezető és Gépgyár, a pécsi Sophiane Gépgyár, a győri Kisalföldi Gépgyár, a Budapesti Gábor Áron Vasöntöde és Gépgyár stb.

Az „Izzó” egykori világot járt dolgozóin kívül még élnek itt Gödön, akik az egykori Ganz Mávag, a Videoton, a Medicor stb kötelekéből dolgoztak szerte a világon. Itt élt a lengyel – magyar közös vállalat, a Haldex nevű, kitűnő szenet előállító cég egyik megvalósítója Stumm Rezső bányamérnök. A 7000 kalóriás kazánszén mázsája 40 forint volt.

Vizváry Vilmos

A gödi reformátusok elmúlt száz éve

*Templomszentelések 70. évfordulója Felsőgödön és Sződligeten,
10. jubileuma Alsógödön*

Míg 1903-ban Felsőgödön nem jegyeznek lakosságot a statisztikák, egy újságcikk (*Gödi Körkép*, 1998. febr. I. szám, p. 7) néhány házat már említ Felsőgödön 1905-ben. A *Gödi Almanach* 2004. évi számának 109. oldalán megjelent írás 1907-ben 20 lakót, 1910-ben 159 főt, 1913-ban pedig már 924 főt említ. Ugyanekkor, a későbbi felsőgödi közigazgatási határok területén, a kertváros, Hajcsi- és Szécsi telepek lakosságával együtt 1000 a lélekszám. Láthatjuk ebben a *Gödi Almanach*-ban, Láng József *Gödön éltek (III.)* című írásában a lakosság számarányát felekezeti megoszlás szerint is: 1913-ban 34 fő az itt élő reformátusok száma, és pl. az evangélikusoké 89 fő. Felsőgöd 1914-ben, Alsógöd 1921-ben válik külön Sződtől s lesz saját önkormányzású településsé, Sződliget 1950-ben. A Felsőgödi Református Fiókegyház 1921-ben, az alsógödi 1928-ban és a sződligeti 1929-ben jön létre. A három fiókegyház 1937-ben úgy dönt, hogy társegyház formában közösen, immár a Váci Református Egyháztól leválva, önállóan (anyaegyházként) tart el egy saját lelkészt. A református fiók- és társegyházak történetét leghívebben a jegyzőkönyveik tükrözik. Az itt következő írásban főleg ezekből a jegyzőkönyvekből idézünk eseményeket, amelyeket legfontosabbnak gondolunk vagy valami miatt érdekesnek. (Sajnos a jegyzőkönyvek egy része eltűnt, így a hiányzó időszakokról csak részleges és pontatlan, szóbeli (oral history) vagy „újság minőségű” forrása-

ink vannak. A megemlékezésre az ad alkalmat, hogy a felsőgödi református gyülekezet 2009-ben ünnepli temploma felépítésének 70. évfordulóját (és a sződligeti társegyház temploma is 70 éve készült el), az alsógödi gyülekezet temploma pedig ez évben jubilál ugyancsak: éppen 10 éves lesz októberben. Ha nem is lehet pontosan tudni mikor kezdett Vácról először kijárni Felsőgödre és Alsógödre az ottani református gyülekezet lelkésze, nagyjából száz évre tehető ez az esemény, tehát ezt is ünnepelhetik idén a gödi reformátusok.

A felsőgödi református templom, a parókia és az imaház-iroda épülete 1985 körül

Érdekes egy másik egybeesés is: a református prédikátorok Gödön való megjelenésének egy nagy évfordulójához értünk el szintén (talán pont ebben az évben), ugyanis Horváth Lajos Göd a törökkorban (1541–1686) című, a *Gödi Almanach* 2002-es (továbbiakban rövidítve: G. A. 2002) kötetében megjelent írásából láthatjuk, Sánta István kb. 400 évvel ezelőtt jelent meg, hogy Kálvin tanításai szerint hirdesse az akkor itt élőknek az EVANGÉLIUMOT.

Szotyori Nagy Gábor lelkész úr felhívása nyomán a három református társegyház összefogásával munkacsoport alakult a nagy évfordulók emlékét megörökítő közös emlékkönyv létrehozására. A könyv nem csak a gyülekezetek szokásos történeti leírását tartalmazza majd (keletkezésüket, építkezéseiket, gondjaikat, örömeiket), hanem egyebek mellett a gyülekezet tagjai közül némelyek bizonyágtételét, lelkészeik néhány igehirdetését és egy kislexikon fe-

jezetet a gyülekezet mai és egykori tagjairól. E helyen most, csak a készülõ emlékkönyv gyülekezettörténeti fejezetébõl idézünk részleteket a továbbiakban.

Református krónika 1606-tól ill. 1909-tól 2009-ig

1. Református prédikátorok Szõdön és Gödön a török idõkben

1606–1926 között – Szõd és egyben Göd református prédikátorai a törökkorban: Sánta István 1606 után és 1626 elõtt, Konkoli Gergely 1628–1630-ig, Újvári János 1631–1652-ig. (F. : G. A. 2002, Horváth Lajos: *Göd a törökkorban (1541–1686)*; p. 32-39)

1674 – „Göd 1690-ig falu volt. A Pongrácz-féle jegyzékben református lakosokkal vegyes hely.” (Földvály L.: Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez, I. p. 211, Budapest, 1898.) „Azt is tudjuk, hogy eleddig egyetlen ismert lelki-pásztorát: Marosi (más forrásban: *Malosi*) Mihályt 1674-ben a pozsonyi rendkívüli törvény-szék elé idézték. (Földvály: i. m. 209. o.) [*Vitetnek ítélõszékre ... (Pozsony, 2002.) 129. o.]*

2. A parcellázásoktól az elsõ fõkegyházig (1907–1920)

1907 – Emlékek Felsőgöd egyik „alapítójáról” (részlet egy Héder Lászlóval készült interjúból): „*Honnan származik a Héder család?* – Erdélybõl, Máramaros megyébõl jött el nagyapám 17 évesen. A maga erejébõl lett ügyvéd, majd az Ügyvédi Kamara elnöke. Jól emlékszem biztató szavaira, ami talán az õ ars poeticája volt: csak egy kicsivel kell többre igyekezni, mint a többiek- s fel fognak nézni rád! Másik nagyapám, dr Pétri Pál a harmincas években volt kultuszminisztériumi államtitkár. Felesége a Magyar Vöröskereszt alapító tagja. Azért mondom el mindezt, mert talán innen ered az a közéleti indíttatás, amely a pályára vezetett. – *Úgy tudom, nagyapja Felsőgöd alapítói közé tartozott.* – Nagyapám közigazdász

volt. Lipszében végzett, egy budapesti bank megbízásából kezdett el itt parcellázni. Sosem felejttem el, ahogy mesélte: a templomunk helyén nádas volt, vadmadarak röpködtek fölötte. A Duna parton kezdtek építkezni, 1907-ben épült a Héder-villa, mellette a Medek – villa. Mind a mai napig ott láthatók, a BM üdülő részeként. Neves családok építettek még itt, a már említett Medek Raymund fényképészen kívül Stüchmer csokoládégyáros, vagy Buchn, a Leszámító Bank igazgatója. A part javításához 3 uszály sódert hoztattak, a bástyasort és a kisimaházi tornyot is ők építették. Az ötvenes években minden fejlesztésben részt vettek. „ – *Itt laktak állandóan?* – Igen, apám innen járt dolgozni és az általános iskolát én is itt végeztem...” (Gödi Körkép, 1990. november)

1910-es évek elejétől Alsógödön is megindult a hitélet egy beszámoló szerint. Két, Sütő nővérek által Héder Lászlónak adott könyvre hivatkozik egy aláírás nélküli kéziratban a szerző, aki az 1989. évben a felsőgödi és sződligeti templomépítés 50. jubileumára készülés idején készített jegyzeteket a lelkész úr számára. Alsógödi református gyülekezet kialakulásának kezdeteiről a következőket írja: „Amíg nem épült meg az imaház, addig a téglagyár épületében lévő iskolateremben voltak az istentiszteletek. Később az evangélikus templomban, amely 1929. 06. 16-án lett felszentelve. Sáfár Béla nagytiszteletű urat Vác városának hintója hozta le minden vasárnap. Igen aktív egyházi élet volt. Sokat segített két fiatal segédlelkész is: Rohonczy János, aki 1946-ban Kisorosziiban volt lelkész, 1970-ben Pécelen – és Molnár Lajcsi ...” (AT2 – Anonim Társegyház tag vagy rokona. A jegyzeteket a három társegyház felsőgödi archivumában találta az református emlékkönyv kutatócsoportja.)

1918 – „E három község (az idézett műben: Alsógöd, Felsőgöd, Sződliget) mellett megy el az első váci vasútvonal s innen van, hogy lakói inkább vasutasok és Pestre járó dolgozók voltak. Az I. világháború után indul meg nagyarányú növekedése az Erdélyből. Felvidékről jött, új otthont kereső betelepülőkkel. De segíti ezt a növekedést a fővárosban dolgozó értelmiségi, közalkalmazotti rétegek és nyugdíjasok vidék utáni vágyódásából meginduló kiköltözés...”

10 HIT, VALLÁS, SZERETET

Pesti Hírlap

Mögötted ott áll az Úr...

BESZÉLGETÉS HÉDER LÁSZLÓ GÖDI REFORMÁTUS LEKÉSSZEL

A nagy dolgok kis helyeken történnek. Egy-egy községi lelkész, aki a reá bízott kicsiny nyáj életét, családok sorsát gyámoltja, évtizedes munkálkodásával éppúgy alakítja a település arculatát, mint az alapító atyák.

JÁMBOR GYULA

— A húszéves múltban ünnepelte a gyülekezet húszéves-tendős gödi szolgálatait. A Héder család kapcsolata Göddel azonban nem húsz éve kezdődött.

— Mi Erdélyből, a máramarosi Viskről származunk. Nagypapám 17 évesen, egy száll ruhában vágott neki a világnak — azaz Magyarországnak. A maga erejéből tanult, külvilági ügyvéd lett, sőt az Ügyvédi Kamara elnöke. Másik nagypapám, dr. Petri Pál a harmincas években kultuszminiszeri államtitkár volt, a felesége pedig a Magyar Vöröskereszt egyik alapítója, később nagybátyja.

— A hagyomány szerint Héder nagybátyád alapította Felsőgödöt, mégpedig úgy, hogy valahol itt, ahol most állunk, leszűrta a botját, és azt mondta: ezen a helyen templom lesz! És lett.

— Nt ipám valóban részt vett Felsőgöd parcellázásában, egy budapesti bank megbízásából. Mesélte nekem, ez mocsaras, lápos terület volt, nádsálla, vadmadarrakkal. Nem is itt parcelláztak először, hanem a Dunaparton. Az ő vilája volt az egyik első, mellette Medek Raymund fényképez épített. Azután jöttek sorban: Stüchmer csokoldégyáros, Buchn, a Leasimiló Bank igazgatója és mások.

— Megvannak még ezek az épületek?

— Az egyik villalati üdülő, a másik a belügyé. Mi, ha a családommal lemegyünk a Dunára ma is a

„Héder-villa” előtt teritjük le a pokrócunkat.

— Államosították?

tam hajón és tőszecében, voltam figuráns és TMK-lakatos. 1955-ben vettek fel a teo-

— Egyik napról a másikra. Vasárnap, ebéd közben jöttek, kétsoros lanécsi sajtópapír alapján kilakoltattak. Egy órát adtak, hogy elhagyjuk az épületet.

— Te hány éves voltál?

— Akkor fejeztem be az általános iskolát. Utána a Lónyay utcai Református Főgimnáziumba jártam, de azt is államosították. A középiskolát Rákospalotán fejeztem be. Ami aztán jött: tizenhárom munkahelyem volt néhány esztendő alatt. Dolgoz-

lógára. Akkor épp lakatosként dolgoztam. Elképeztetted a főnököm ábrázatát, amikor megtudta, mire készülök! A következő évben már kereszteltem Gödön.

— Akkor ez nem is húsz éve, hanem harmincöt?

— Sok gródcistot kellett végigjárnom, amíg idekerültem. Segédlelkész, majd lelkész voltam többfelé, legutoljára Ürm-Pilisborosjenőn. 1970 óta szolgálak Gödön.

— Akkor már állt a templom a nádas helyén?

— Nagytiszteletű elődöm, Bene Zoltán harmincöt esztendő működése alatt egy imaház és két templomot — Gödön és Szőlőligeten — épített fel. Itt sok szegény ember élt, de a templom építésére, karbantartására mindig volt segítőkészség és jó akarat. És végül pénz is, mert anélkül nem megy.

— Nem érzed az évek súlyát?

— Néha nehezen bírom a strapát, a szívemmel bajlódom mostanában. Nem is hinnéd, hogy a kollégám nagy része infarktushoz megy el. A ránk bízott nyáj minden tagjának bánata a mi szívünknek is nyoma. Amilyen örömmel keresztelek, esketek, annál nagyobb a fájdalom, ha régi jó barátot kell elbúcsúztatnom.

— Amikor idevetett engem a sors, hónapokig egyik napról a másikra éltem. Ha módomban állt volna, elmentélök. Akkor voltál az egyetlen, aki emberi szíval fordult hozzám. Neked köszönhetem, hogy győheret eresztettem itt.

— Az a dolgom, hogy a rém bízottaknak elviselhetővé tegyem az életet. Nagy feladat ez, roppant felelősség. Isten ígéretéből, Jézus példájából és a családom életéből merítem a bátorságot ma is. Ösém emléke erősít engem, a hit, hogy a szöcskékről szólni merészlelek az emberkehez.

— Mögötted ott áll az Úr...

— Gyonge, esendő emberke vagyok. A megbízás, az üzenet átadásának vállalása az, ami erőt ad. Gondolj Babits Jónására. Mikor az Isten ígéjét küvettem, bátran tesszem, mert akkor Ő szől belem. Az életem legfőbb tapasztalata egy mondatban össze foglalható: Isten van, ismer és szeret bennünket, nekünk épp az a dolgonk, ha szereljük Őt, hogy szeressük embertársainkat is. De ez akkor értékes és csiszolt igazán, ha első sorban cselekedetekben fejezzük ki.

A Pesti Hírlap interjúja Héder Lászlóval
gödi lelképásztorsága 20. évfordulóján, 1990-ben

(Király László és Ónodi Szabó Lajos: *Északpesti Református Egyházmegye tizenöt éve, 1952–1967. c. kötet*, Magyarországi Ref. Egyház, Bp. , 1968)

3. A fiókegyházak megalakulása (1921–1929)

1921. 02. 27. A Felsőgödi Református Fiókegyház (továbbiakban olykor rövidítve a Fg-i ref. fiók-eh.) alakuló közgyűlésén, amelyet Sáfár Béla váci lelkész vezetett le, a jelenlevők mindnyájan a fiókegyház megalakulása mellett nyilatkoztak és a megalakulás kimondása mellett „igennel” szavaztak. Az ekkor megjelent reformátusok: Kiss Sándor, Németh Lajos, Németh György, Lénárt István, Luczai József, Dálnoki Konstantin, Csomor János, ifj. Szabó László, Nagy Mihály, Szabó László, Szóts János, Herceg János, Bereczky Imre, özv. Kardos Józsefné, Kovács Jánosné, Kiss Lajosné, Baranyai Gusztáv, Gőbölös Lajos. Gondnokká egyhangúlag Bereczky Imrét választották, presbiterekké pedig Kiss Sándor, Gőbölös Lajos, Szabó László és Németh Lajos egyház tagokat.

*Sáfár Béla
a kiváci lelkész,
a gödi református
szorvány
és fiókegyházak első
lelkipásztorá*

1922. 09. 01. -én a Fg-i ref. fiókegyház közgyűlésén Németh Lajos presbiter felkéri az egyháztanácsot, hogy Tóth Sándorné Amerikába kivándorolt keresztény testvérüknek saját kívánságára adjanak felhatalmazást, illetve gyűjtőívet, hogy Amerikában a felsőgödi tervezett templom építéséhez pénzt gyűjthessen. (Már ekkor erős a vágy egy saját templom megépítésére.)

1922. 10. 19. Fg-i ref. egyháztanács ülésének jegyzőkönyvéből: „Lelkész jelenti, hogy a templom építésére való gyűjtés eszközlésére a presbiterek és a hívek közül négyen jelentkeztek: Gőbölös Lajos gondnok, Kiss Sándor presbiter, Nagy Mihály és Patassy János egyháztagok. Presbiterium a ngym. belügyminiszter úrtól engedélyt

kér az országos gyűjtésre. Gondnok jelenti, hogy a f. évi szept 16. - án tartott ifjúsági mulatságból 23258 korona tiszta jövedelem folyt be a templom építés javára. Lelkész felhívja a presbiteriumot, hogy a majd elkövetkezhető templomépítésre a községtől telket kérjen. ”

1923. 09. 16. A Fg-i ref. fiókeh. presbitéri gyűlésének jegyzőkönyvéből: „Takaró Imre jelenti, hogy a templomépítési bizottság magalakult a következő tagokból: Kiss Ferenc, Schöffner Pál, Szalaczky Béla, dr Krakker Kálmán, dr Pethő Tibor és Takaró Imre. Elnököl: Héder Lajos, Sáfár Béla. A templom térnek a községtől való kérésére a kérvényt elkészítette s azt a bizottság aláírta és Takaró Imre át is viszi, hogy a képviselőtestülethez beadja.”

1924. 03. 10. A Fg-i ref. fiókegyház presb. ülésének jkv-éből: Sáfár Béla lelkész elnök: „Nagy hálával és köszönettel emlékszik meg Szécsi Kálmán ngys. úr nagy nemesszívűségéről, ki áldozatkésziségevel lehetővé tette, hogy az egyház telekhez jutott s ott a harangot az egyház felállíthatja. Egyben köszönetet mond a képviselőtestületnek is, hogy jobb felére hallgatva nagyobb összeggel járult a telek-

Az 1924-ben fa tartószerkezetre állított első felsőgödi harang

Az 1924-es első felsőgödi harang másik oldala

A harang nagyobb az adományozói: Faludi Miklós, dr. Héder Lajos, dr. Karabélyos Andor, Takaró Imre és Magyar Manczika

arához.” Megállapítják a harangszentelés programnapját. Ideje 1924 évi március hó 23-án d. e. 10 órakor. Szentelésre meghívják a püspök urat, Nagy Ferenc esperes urat és a szomszédos egyházak lelkészeivel együtt az előljáráóság képviselő testületét és a róm. kat. egyház Fg-i plébánosát és dr. Szécsy Kálmán nagyjótevőjüket.

1924. 05. 04. Fg-i presb. gyűlés jkv-e szerint a templomépítés részére a telekvétel ügye rendben folyik dr. Széchy Kálmánnal. Sáfár Béla lelkész úr jelenti „a harangláb is felállítatott, sikerült a gondnok úrnak dűlőre vinni. Eszerint dr. Széchy Kálmán földbirtokos úr hajlandó a fgödi 823 tkvi betét 797 hrsz. alatt felvett 400 nöl területű ingatlanát 12,000,000 kor- ért a felsőgödi ref. fiókegyháznak eladja úgy, hogy a vételárból 4,000,000 kor. befizetendő, a maradék 8,000,000 koronát pedig visszaajándékozza az egyháznak.”

1920-as évek – A gyülekezet együtt született és növekedett a településsel. Az alsógödi református szórvány a 20-as évek végén szerveződött Vác anyaszentegyházának előbb leány-, majd fiókegyházává. Az anyagyülekezetből Sáfár Béla lelkipásztor vagy valamilyik segédlelkésze – Pap Béla (aki 1957-ben titokzatos körülmények között eltűnt és meghalt), Rohonczy János és 1928-tól Bene Zoltán – havonta egy-két alkalommal istentiszteletet tartott a Flochféle „hosszú ház” egyik osztálytermében. Az evangélikus testvérek is itt tartották istentiszteleteiket. (F.: G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210-218)

1924 – Két cserkészcsapat is működött Gödön, a 801-es számú ... és a 930-as, amelynek Nagy Jenő református lelkész volt a vezetője. (F.: G. A. 1966 – , Kisbacsoni Benedek Csaba *Felsőgöd története*; p. 57)

1924 – Felsőgödön ebben az évben már készen volt az imaház, állt a kis harangláb is, amelyen 78 kg-os kis harang szólt (amely 1989-ben még megvolt, de akkor már lélekarhangként szolgált. A felsőgödi „templom építése még majd 15 évi elhúzódott”. Ez egyik tanulsága a régi időknek: akkor is volt ilyen is. Igaz olyan is, hogy a szódligeti református templom a tervek megrendelésétől

számított egy éven belül felszentelésre került. ” (Héder László *A gödi református egyház életéről*, kézirat, 1989. szept. 20.)

1925. 01. 18. A Fg-i presb. gyűlésen Sáfár Béla „lelkész jelenti, hogy a belügyminiszter úr az engedélyt a templomgyűjtésre megadta” és hogy a pénzgyűjtésre „Takaró Imre, Kiss Sándor, Nagy Mihály, Priske Sándor és Majkai Bálint vállalkoztak, akik 200-200 db gyűjtőívvel indultak útra a megállapított útirányban. ”

1926 – Nagy Jenő (1891–1972) református lelkész Felsőgödre költözött feleségével, aki tanítónői kinevezést kapott az ottani elemi iskolába. „Ugyanitt Nagy Jenő vallásoktatást folytatott és ettől az évtől kezdve bejáróként végezte az újpesti lelkészi és vallásnari szolgálatát is, ahol 1921. óta dolgozott... Ezen idő közben 1938-ban egyházmegyei tanácsbíróvá választották meg. Amikor Felsőgödre költözött, sem Felsőgödnek, sem Alsógödnek és Sződligetnek nem volt önálló református egyháza, hanem a váci Református Egyház fiók-, illetve leányegyházaként működtek. Az ottani lelkész, illetve segédlelkészei látták el a lelkészi teendőket e három településen. „Mivel a szolgálatok igen szerteágazóak voltak, így felkérték Nagy Jenőt – mint itteni lakost és lelkészt – hogy segítségképpen vállalja el Felsőgödon a lelkészi teendők végzését, amit ő el is vállalt.” (F. : G. A. 1999, dr. Simon Endréné: *Nagy Jenő református lelkész, egyházmegyei vallásügyi felügyelő, tanácsbíró*; p. 168-170)

Nagy Jenő

1927. 08. 28. A Fg-i ref. fiókeh. közgyűlése egyhangúlag dr. Pethő Tibor m. kir. járásbíróvá választja meg az egyház gondnokául. A közgyűlés az egyház cserkész csapatának korábban benyújtott kérése alapján „megengedi, hogy a templomtelken 25 négyzetméter területen cserkészotthon építsen, az udvaron – mindaddig, míg a telek beépítve nem lesz – gyakorlatozhasson, általában a maga céljaira használhassa.”

(Ez az első épület, ami a telekre kerül? Imaház építésről a jegyzőkönyvekben nincsen említés eddig az időpontig. – *A Szerk. megj.*)

1928. 03. 28. Megalakult Alsógödön, az állami elemi iskola tantermében az Alsógödi Református Fiókegyház. Alsógödön, 1928. évi március hó 28. napján délután az állami elemi isko-

la tantermében, az alsógödi református fiókegyház megalakulásakor a következők voltak jelen: Nagy Jenő, ref. lelkész, Haszler Sándor, Csery András, Huszár Bálint, Bakay János, Harsányi Mihály, Várady Lajos, Kalmár Kálmán, Korény László, Gelányi Árpád, Mihály György, Fülöp Elek, dr. Pethő Tibor, Pátz Lajos, Vincze Sámuel, Hajós Sándor, Lőrös András, Szabó József, Lőrös Elemér, Rétó József, Virág Gyula, Debreczeni Márton, Mihácz Ambrus, id. Németh György, Németh Lajos, Pór Aladár, özv. Arnold Antalné, Horváth Gyuláné, Bitter Istvánné, Harsányi Mihályné, özv. Chudy Ferencné, Somogyi Györgyné, Gaál Ernőné, dr. Pethő Tiborné, Marton Mária, dr. Pintekovics Jenőné, Hajós Sándorné, Virág Gyuláné, id. Németh Györgyné, Németh Lajosné. Nagy Jenő lelkész úr az Istentisztelet megtartása után bejelentette, hogy Sáfár Béla lelkész urat hivatalos ügyei akadályozták a megjelenésben, ezért a fiókegyház alakító közgyűlést ő vezeti. Az egybegyűltek határozata szerint az alsógödi református fiókegyház megalakult. A közgyűlés dr. Pethő Tibort, mint a Felsőgödi ref. fiókegyház gondnokát, választotta meg az Alsógödi ref. fiókegyház gondnoki tisztére, presbiterekül Pátz Lajos, Debreczeni Márton, Vincze Sámuel, Mihály György, Virág Gyula és Kalmár Kálmán hittestvéreket, pót-presbiterekül: Szabó József, Csery András és Harsányi Mihály testvéreket, a pénzkezeléssel pedig Debreczeni Márton presbitert bízta meg. „Az alsógödi egyházközség első presbitériumának tagjai:

A cserkészcsapat emléktáblája a felsógödi imaház-irodaépületen

Kalmár Kálmán csónaképítő mester, Mihály György asztalos mester, Pátz Lajos vezető jegyző, dr. Pethő Tibor jogász, Vincze Sámuel MÁV intéző, Virágh Gyula MÁV lakatos és Debreczeni Márton (MÁV tisztviselő). Ez a presbitérium komoly egyházszerzői munkát végzett. Teadélutánokat, műsoros esteket, jelmezbálokat rendeztek, melyek bevételei gyarapították a gyülekezet vagyonát... A szószék mellvédjén lévő, a Magyarországi Református Egyház címerét kifejező művészi faragvány a váci fegyházban büntetését töltő egyik rab dicséretes munkája.” (F. : G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli DEO Gloria (Egyedül ISTENNEK dicsőség)*; p. 210-218)

1928-tól „Alsógödi Református Fiókegyház” feliratú körpecséttel bélyegzik le a hivatalos iratokat az alsógödi református gyülekezet ügyeinél. A körpecséten ez szerepel a kerület mentén: Alsógödi Református Fiókegyház; a kör közepén pedig: 1928

Az 1928-ban létrehozott alsógödi református fiókegyház presbitériuma
 Ülő sor: dr. Pethő Tibor gondnok, Sáfár Bála lelkész, Debreczeni Márton
 Álló sor: Mihály György, Vincze Sámuel, Kalmár Kálmán, Pátcz Lajos,
 Virágh Gyula

1928. 04. 09. Az alsógödi elemi iskola tantermében az alsógödi reformátusok közgyűlése előtt dr. Pethő Tibor gondnok és a presbiterek esküt tettek.

1929. 08. 24-én a Sződligeti Református Fiókegyház megalakul. Az első presbitériumot megválasztják: főgondnoknak Vámosy Károly igazgatót, gondnoknak Szabó K. Sándort, presbiterekül: Vajda Jánost, László Lajost, Molnár Gyulát, Técsi Imrét Póttagul: Csallóközy Jánost és Németh Józsefet. Az egyházközség első feladatának tekinti, hogy a felépítendő templom részére telket szerezzen.

4. A templomépítések előkészületei (1930–1937)

1930. 02. 08. A Felsőgödi Református Fiókegyház közgyűlése elhatározza, hogy a templomépítés előkészületeit megteszi, illetőleg a templomépítést kimondja. A templomot a telek Bozóky u. felőli végére építi, fronttal a Kálmán u. felé. Méretekre nézve a közgyűlés elfogadja a presbitérium határozatát, hogy a templom hosszúsága 15 m, szélessége 8 m legyen. A tervek költségvetésére nézve elfogadja presbitérium határozatát, hogy azokat Sütő László gondnok készítse el. A jegyzőkönyvet a következők írták alá: Nagy Jenő jegyző, Sáfár Béla lelkész elnök; hitelesítők: Szántai Máté és Tegző Jenő.

1930. 06. 08. Alsógödi presbiteri határozat születik a régi templomtelek eladásáról és új telek vételéről a központban. Templomépítési terv és költségvetés is elfogadásra kerül. Ugyanezen a napon, a presbiteri ülést követően közgyűlést is tartanak, ahol ismeretetik a presbiteri határozatokat. A közgyűlés a templomépítési tervet, a vonatkozó költségvetést és építési kölcsön felvételét jóváhagyja.

1930. 08. 17. Fg-i presb. gyűlés: Az építendő templom rajzainak bemutatására és a költségvetések megtekintése és megtárgyalása. A presbitérium a Sütő Endre által benyújtott tervet fogadja el 27. 000 P költséggel.

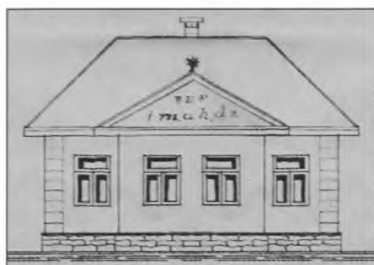
1930. 08. 17. Fg-i gyülekezet közgyűlés: A presbitérium által elfogadott tervet és költségvetést a közgyűlés elfogadta.

1931. 01. 25. Alsógödi közgyűlésen bizalmatlansági indítványt adnak be Debreczeni Márton gondnokkal szemben. Ezek után a presbiterek újból megválasztják három évre. (A háttérben egy vita állhat arról, hogy a templomépítésről 1930. 06. 08-án meghozott határozat ellenére inkább egy kisebb terhet jelentő imaház épüljön.)

1931. 03. 14. Fg. Presb. ülés: A templomépítésre a presbitérium egyhangúlag határoz, hogy az építés vezetője Sütő Jenő okl. kőműves legyen.

1931. 08. 12. Alsógödi presbiteri döntés arról, hogy imaház épüljön templom helyett! Dr. Pethő Tibor lemond presbiteri tisztéről. A közgyűlés megerősíti a presbiteri döntést az imaház építéséről. Dr. Pór Aladárt választják meg presbiternek a lemondott dr. Pethő Tibor helyére.

1931-ben valóban megépült az alsógödi imaház az 1932. 05. 06-i Ag-i presb-i jegyzőkönyvi szerint. „Az imaház padja a Kálvin téri templom padjainak mintájára készültek. Készítőjük Mihály György asztalosmester, aki a szószéket is készítette... A szószéken levő visszatekintő bárányt ábrázoló fa dombormű, amely a debreceni nagytemplom egyik fő díszítő eleme, a Váci Fegyházban készült. Debreczeni Márton gondnok utazott el Debrecenbe és rajzolta le ... A szószékre az első piros bársony terítőt Raffai Erzsébet készítette, de az nem feküdt ki rendesen, ezért Mihály György asztalosmester lánya, Mancsi igazította meg a helyszínen és varrta át, hogy ne vessen ráncot... Az imaház és a berendezés előteremtéséhez számos előadás, teadélután, sorsolás bevételét használták fel, de gyűjtöttek a presbiterek az ország különböző területein is adományokat. A padok adományozói: I. padé Gál Ernőné, Zsófi néni, a gyülekezet pénztárosa: II. padé Horváth

Az alsógödi imaház Templom utcai homlokzata 1931-ben

Gyuláné, Elza néni; III. padé Sütő Endre; IV. padé Debreczeni Márton ... Cselényi József és Bodán Margit énekelt (100 pengőt kaptak), Lakatos Gabriella (a későbbi primabalerina, aki akkor még kislány volt) táncolt 5 pengőért és egy darab csokiért... Sok adományért dr. Tóth Miklós tiszteletbeli főgondnok volt. Nagyon sok adományt adott dr. Vidéki Richardné, Juliska néni, a szemészprofesszor özvegye. Azt hiszem, az ÚR asztalát is ő adta ..." (AT2 jelű kézirat. Felsőgödi társegyház archivuma, ~1989.)

1932. 05. 06. Alsógödi presbiteri ülés: „A Sáfár Béla lelkész köszönetet mond Debreczeni Márton gondnoknak és a presbitériumnak, hogy buzgó és adakozó munkájukkal ISTEN Kegyelmeiből az elmúlt évben szépen gyarapították egyházukat, és hogy elvégezték az Imaház építés és harangvétel nagy és szent szolgálatát. ” (Ez a nyoma annak, hogy az imaház utcával párhuzamos része, amint a hozzáépítések történetéből kiderül, a három részépítés „első üteme” megvalósult! Tehát az alsógödi református gyülekezetnek 1931-ben lett először saját imaterme és harangja!)

1932. 05. 20. Fg. presb. gyül. : A presbitérium elhatározza, hogy a templomépítési tervet átdolgozás végett Mellinger Arthur építész-mérnöknek adja át. A presbitérium köszönetét fejezi ki Sütő Jenőnek a „Cserkész Otthon” ingyenes tatarozásáért.

1933. 07. 15. Fg. presb. gyűlés: „Sáfár Béla lelkész elnök a presbitérium minden egyes tagját felhívja, hogy a templomépítéssel kapcsolatban mindenki tőle telhetően vegye ki a részt a munkálkodásból, hogy a megkezdett templom építkezése befejezést is nyerjen. Elnök közli a presbitériummal, hogy a tervezett alapkövő letét ünnepélyre Kovács J. István főtiszteletes úr – mint a püspök úr helyettese – más elfoglaltsága miatt nem jöhet, valamint közli azt is, hogy Mocsy Mihály esperes úr az ünnepélyen jelen fog lenni. Az ünnepély sorrendjének megállapítását, meghívók megszövegezését, valamint a felsógödi ref. fiókegyház történetének összeállítását és megírását elnöklő lelkész vállalta. ”

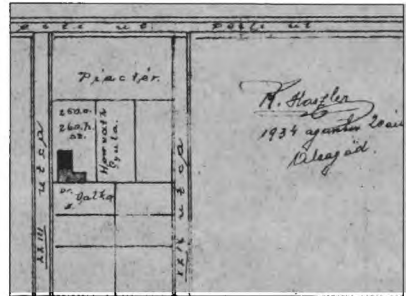
1933. 08. 21. Fg-i presb. értekezlet: A templom tetőszerkezetében szükséges anyagok beszerzésének kérdését tárgyalják először.

Bocska Ferenc gondnok ismerteti a beérkezett ajánlatokat. A három beérkező ajánlat közt a Duna Építő R.T.-é a legkedvezőbb – ezt fogadja el. A tetőzet ácsmunkálataira két ajánlat érkezett be. Presbitérium a két ajánlat közül a Hokay Gábor ácsmester ajánlatát fogadta el. (A jkv. alapján azt gondolhatjuk, a Fg-i templom falazási munkái ekkor már előrehaladott állapotban voltak)

1934. 09. 30. Alsógödi presbiteri és közgyűlés imaház bővítéséről hoz határozatot, mert a 1931-ben megépült imaház Sáfár Béla lelkész megállapítása szerint: „a hívek buzgó Istentisztelet látogatása miatt kicsinek bizonyult, úgy annyira, hogy szükségessé vált meg-nagyobbítása, de szükséges egy evangelizáló szoba meg-építése is, amelyben a Nőegylet, Ifjúsági egylet és a cserkész-

ink tarthatnák összejövetelüket.” Így felkéri Debreczeni Márton gondnokot, hogy: „a munkálatra vonatkozó tervet és költségvetést ismertetni szíveskedjék”. (Mindössze négy év telt el, hogy elvetették a templom építési határozatukat és három év, hogy felépítették helyette az imaházat! Ha az 1930. 06. 08-i határozat szerint haladtak volna, Alsógödön épült volna meg legelőször a templom. Nem lehet a gazdasági válság miatti nehézségekre hivatkozni, hiszen a kicsiny sződligeti gyülekezet 1938/39-ben egy év alatt megépítette a templomát! Így még kétszer lett bővítve az alsógödi imaház: mivel ez az 1934. évi határozat valami miatt nem valósult meg és az 1943-ban hozott azonos tartalmú határozat sem, csak 1948-ban vált „L”-alakúra az imaház a rövidebb, utcára merőleges épülettag hozzáadásával, majd 1997-ben történt meg az „L” alak négyszögesítése, mielőtt 1999-ben megszületett a templom – több, mint 60 év ké-sedelemmel!)

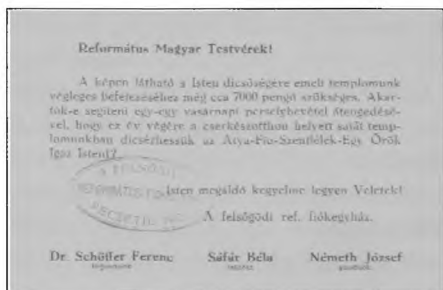
1935. 02. 09. Fg. presb. ülés: „Sáfár Béla ref. lelkészelnök bejelenteti, hogy Rohonczy János s. lelkészt a püspök úr teljesen váratlan-

*Az alsógödi imaház
1934-ben tervezett bővítésének rajza*

nul a váci – és így a felsőgödi fiókegyház szolgálata alól felmentette... Simó Sándor gondnok felolvassa a püspök úrhoz intézett beadványát, melyben a három fiókegyház nevében kéri a püspök urat, hogy kizárólag fiókegyházért munkálkodó, áldozatkész és buzgó káplánját Rohonczy Jánost visszarendelni kéri... Simó Sándor gondnok megállapítja, hogy az 1934. évi status 195 adófizető helyett 1935-ben 252 adófizető van. A lelkészelnök örömmel állapítja meg, hogy a fiókegyház ügyei kezdenek tiszta képet mutatni az egyház tényleges státuszát illetőleg, s felkéri a gondnokot, hogy igyekezzen a szentek egyetértésével a presbitériummal összhangban munkálkodni továbbra is, hogy minél előbb felépítsék a csonkatornyos templomot.”

1935. 04. 13. Fg. presb. ülés: Gondnok bejelenti, hogy Sütő Jenő építésszel folytatott megbeszélés szerint a templom befejezése cca. 8000. - pengőbe kerül, de részletekben is végezhető a folytatólagos építkezés. (E bejelentés és az eredetileg elfogadott költség alapján azt lehet gondolni, hogy a templom 75 %-ig elkészült. Valószínűleg állnak a falak, tető alatt van az épület, de nincsen még készen a torony, és a belső berendezések hiányoznak. Ki gondolná ekkor, hogy még négy évet és négy hónapot kell várni még a templomszentelésig!)

A felsőgödi református templom adománygyűjtő lapjának másik fele

A felsőgödi református templom adománygyűjtő lapja 1938-ból

1935. 11. 10. Fg presbiteri ülés: „Az ülést a csillag ünnepélyes felszentelése előzte meg... Sáfár Béla lelkész közli, hogy Nemeskéri Kiss Géza a papífordért – hallván, hogy azt a presbitérium a templom építésének befejezése céljából eladni szeretné – kat. holdanként P. 500. - t ajánlott fel. Simó Sándor gondnok bemutatja Száhlender Lajos altábornagy levelét, melyben a földért kat. holdanként P. 510. -t ajánl fel. . . ”

1935. 12. 22. Fg. együttes presbiter és közgyűlés: „Lelkész elnök röviden ismerteti a földeladás célját és lehetőségeit és kéri a közgyűlést, hogy miután a presbitérium az eladást megszavazta azt a közgyűlés is hagyja jóvá. Sütő László ellenzi az eladást, miután ez megcsonkítja az egyház vagyonát pillanatnyi anyagi előnyért... Egyhangú megállapodás nem jövén létre lelkész elnök felfüggeszti a szavazást és enunciacija, hogy a legközelebbi közgyűlésre felveendő ez a tárgy is, amikor is ez feltétlenül eldöntendő.”

1936 – Egy visszaemlékezés, valószínűleg 1989-ből: „A felsőgödi református egyház templom építése 1936-ban kezdődött. Özv. Záhonyiné felajánlotta a házát a templom építése javára azzal a feltétellel, hogyha beteg lesz, az egyház gondoskodik róla, és halála esetén a temetéséről is gondoskodik. Aztán az asszonyok hozzáfogtak tea estélyek rendezéséhez, ami mindig nagy sikerrel végződött. Minden rendezvény bevételét a templom építésére adtuk. A jegyek javarészét a hangya fogyasztási szövetkezetben adtam el. Rendeztünk műsoros estéket, megkértük a felsőgödi zenekart, Szabó Rudolf volt a zenekar vezetője, minden jegyet eladtunk, reggelig tartó tánc volt. Magyar nóta estet rendeztünk nagy sikerrel. Rendeztünk egy műsoros előadást is, rendezője Sarkadi Elek felsőgödi lakos volt. Ezeket a rendezvényeket a kultúrteremben rendeztük, a teaestélyen kívül, amit az imaházban tartottunk. Nagyobb adományt Schöffner Ferencről, az Ilkamajor tulajdonosától kaptunk. Nagy Jenő református lelkész megkért engem, hogy menjek el a Felsőgöd kertváros tulajdonosaihoz. (A Pesti út és Duna közé eső területet hívták akkor így.) Ketten mentünk el Bereznai Lajosnéval. A tulajdonosok közül senki sem utasított el, szép eredménnyel jártunk. Különösen a mi vásárlóink adományoztak a templom javára. Egy könyvbe felírtuk a

neveket és az összegeket, és az Egyház levélben külön megköszönte Nekik.” (AT1 – Anonim Társegyház-tag 1 – visszaemlékezése, 1. rész. Egy címzés nélküli majdnem üres füzet öt oldalán lelte meg a könyv kutatócsoportja Felsőgödön, a társegyházak archívumában. Valószínűleg valamelyik Sütő család egyik hölgytagja adta át így emlékeit a felsőgödi templomszentelés 50. évfordulója előtt Héder Lászlónak 1989-ben.)

1936 – „A Felsőgödi Református Egyházközség első lelkipásztora Bene Zoltán váci segédlelkész volt, aki 1936. augusztus 1-től egészen nyugdíjazásáig (1970. VI.) az egyázközség vezető lelkésze volt. A főgondnoki feladatokat dr. Schöffner Ferenc, míg a gondnoki teendőket Németh József látta el. Németh József az új iskola névadójának, Németh Lászlónak, a kiváló írónak volt az édesapja.” (F.: G. A. 1996, Kisbaczoni Benedek Csaba *Felsőgöd története*; p. 60) Az idézet pontosításra szorul: Sáfár Béla 1937. jún. 23-án bekövetkezett halála után került volna vezető lelkész státuszba Bene Zoltán, de ekkor is csak megbízottként, hiszen a megválasztása még időt igényelt, mert a Dunameléki egyházkerület csak 1937. 11. 18-án hagyta jóvá az anyaegyházközséggé, mégpedig a társegyházközséggé alakulását a három fiókegyháznak, ami a feltétele volt a saját lelkésznek. Az első lelkipásztori állás betöltésének elrendelése az egyházkerületnél csak 1938-ban történik meg, s Bene Zoltán lelkésznek való meghívása 1938. 05. 15-én történik meg a három társegyháznál külön-külön. (ld. ott!) A főgondnok neve helyesen: dr. Schöffner Ferenc. (Csankó Miklós *Ilkamajor – gyermekkorom világa* c. cikkében is hibásan „ä” szerepel a névben „ö” helyett (G. A. 2004, p. 161-191) és hasonlóképpen a *Bócsaiak Ilkapusztán* c. írásban (G. A. 1996, p. 103-106). A Fg-i társegyház kézzel írott jegyzőkönyveiben és Gyüre János *Igazán gödi közterületek* c. írásában is „ö”-vel van írva a neve (G. A. 2007, p. 291-296), ugyanígy „ö” szerepel az Ilkamajor egykori tulajdonosainak családi nevében a Fg-i templom tornyában lakó 150 és 300 kg-os harangokon, amelyeken egyik adományozója volt testvérével, dr. Schöffner Pállal együtt.

1937. 06. 23. Az Alsógödi-, Felsőgödi- és Sződligeti Református Fiókegyház váci alapító lelkésze, Sáfár Béla 60 éves korában várat-

lanul elhunyt. Igen sokat fáradozott egyházainkért! Emlékezete mindhárom gyülekezetünkénél áldott!

1937. 07. 07. Fg. presb. gyűlésében. „A presbitérium egyhangúlag elhatározza, hogy Sáfár Béla elhunyt lelkészünk emlékét jelen jegyzőkönyvben is lefekteti és azt mindég ápolni fogja.

Németh József gondnok ezután a cserkészotthon kibővítését indítványozza, mivel az szűk, egészségtelen, téglapadozatú, ablaka és ajtaja szimpla, e miatt nem fűthető, s miután Sütő László kőműves mester, presbiter testvérünk kilátásba helyezte, hogy a fiókegyháznak az építés mindössze 150-200 pengő költséget okozna, ezzel szemben 800-900 pengő értékkel emelkedne a köztvagyon; javasolja gondnok, hogy a presbitérium járuljon hozzá az építéshez, illetve kibővítéshez és ennek keresztülvitelével Sütő Lászlót bízva meg. Gondnok javasolja, hogy a templomépítés befejezéséhez szükséges összeg előteremtése céljából kérjen a fiókegyház országos gyűjtésre engedélyt a Belügyminisztériumtól. ”

*Sáfár Béla egyházkerületi tanácsbíró
gyászjelentése*

5. A társegyházak megalakulása saját lelkésszel (1937–1938)

1937. 09. 26 Az Alsógödi-, Felsőgödi-, Sződligeti Református Fiókegyházak anyásítása: „Göd- Sződligeti református egyház” név alatti társegyházzá alakulását a három egyházközség presbitériuma együttes ülésén elfogadta.

1937. 10. 13. Az egyházmegyei közgyűlés 1937. okt. 13-i jegyzőkönyvének 69. sz. határozatában jóváhagyta a társegyházzá alakulást: „Az alsógödi, felsőgödi és sződligeti fiókegyházak előterjesztik anyaegyházzá, illetőleg társegyházzá alakulásukra vonatkozó presbitériumi és egyházközségi határozataikat, továbbá a váci anyaegyház és fentnevezett fiókegyházaknak presbitéri határozatba fog-

lalt és vagyoni ügyeik rendezésére vonatkozó nyilatkozataikat, a közösen fenntartandó lelkipásztori állás díjlevelét, a díjlevél megalkotásra vonatkozó presbiteri és egyházközségi közgyűlési határozatot s a megalakítandó társegyház költségvetés-tervezetét.

„Egyházmegyei közgyűlés a felterjesztett határozatokat jóváhagyja és felhatalmazza az egyházmegyei elnökséget, hogy a lelkészi díjlevelet jóváhagyási záradékkal lássa el és az egyházmegyeileg jóváhagyott határozatokat fokozatos jóváhagyás végett terjessze fel az egyházkerülethez.” (Dr. Sikó Zoltán: *1937. évi jegyzőkönyvek Pesti Református Egyházmegye*, p. 131–132)

1937. 11. 18. A Dunamelléki Református Egyházkerület 59. sz. közgyűlési határozata: „Az alsógödi, felsógödi és sződligeti fiókegyházak presbitériumai június 6-án együttes ülésén kimondották anyaegyházközséggé, még pedig társegyházközséggé való alakulásukat. Eddigi anyaegyházközségük Vác ehhez hozzájárult. Beterjesztik a normál költségvetést, valamint a megalkotott lelkészi díjlevelet. A pesti egyházmegyei közgyűlés 69/1937. sz. határozattal a társegyházzá alakulást és a lelkészi díjlevelet jóváhagyja.

Egyházközségi közgyűlés az alsó-, felsógödi és sződligeti fiókegyházaknak Göd-szödi társegyházközséggé alakulását és az ennek számára megalkotott lelkészi díjlevelet jóváhagyja és megerősíti.” (*A Dunamelléki Református Egyházkerület 1937. év novemberének 18. és 19. napján tartott közgyűlésének és 1937. évi egyházkerületi tanácsi és bírósági ülésének jegyzőkönyve*, p. 49)

1937. 11. 27.-én Fg-ön társegyházi közös presbiteri gyűlés (Göd-Szödligeti társegyházak együttes gyűlése): Bene Zoltán h. lelkész elnök előadja felsógödi társegyház 1938 évi költségvetését... Németh József gondnok előadja, hogy a cserkészotthon átépítésével kapcsolatban az előzőleg megállapított 250 P. költség nem bizonyult elégnék, mert a tervezett lapostetős épület formátlan és célszerűtlen lett volna, és utóbb felmerült terv szerint az imaház egész épülete renoválás alá vétetett. Miután az építkezésben most már nem csak a cserkészotthon, hanem az egész imaház renoválása került sorra, előreláthatólag cca. 600 p. lesz a kiadás. Kéri ennek jóváhagyását és elfogadását. A presbitérium egyhangúlag elfogadja.

Németh József gondnok bejelenti, hogy a presbitérium a templomépítkezés megkezdésekor szürke palatető készítését határozta el az olcsóbb ár miatt, mégis Sütő Jenő és László presbiter-építészek a jobb minőségre való tekintettel piros palát használtak fel ... javasolja hogy, Sütő László és Jenő uraknak jegyzőkönyvi köszönetét nyilvánítsa a közgyűlés. ”

1938. 01. 29. Fg-ön Göd-Szödligeti társegyházak presb. együttes gyűlése: „Bene Zoltán h. lelkész elnök, felsőgödi társegyház presbiterei részéről: Németh József gondnok, dr. Dékány Ernő, Bereznai Lajos, Rumpf Károly, Sütő László, Tegző Jenő, Szabó La-

Németh József felsőgödi református gondnok és családja (j.o. Németh László)

jos, Baranyai Gusztáv, Kovács Antal, Kovács Károly. Alsőgödi társegyház presbiterei részéről: Debreczeni Márton gondnok, Badalay Ferenc, Szilvássy Gyula, Várady Lajos, Németh György, Huszár Pál, a szödligeti társegyház presbiterei részéről: dr. Patay Dániel, Piross György, Huba Béni, Diószegi Elemér, Pálffy Sándor, Técsy Imre, Daragits József presbiterek. Elnöklő lelkész ismerteti az egységes adókulcs bevezetésének szükségességét a társegyházakká alakult fiókegyházakban. Eddig mindenik fiókegyházban külön adókulcsot használtak... Lelkészelnök felolvassa a Dunamelléki Református Egyházkerület 1937. nov. 18-án és következő nap tartott közgyűlése jkv-éből a Felsőgöd, Alsőgöd és Szödliget fiókegyházak tárgyú határozatát, az ehk-i jegyzőkönyv 59. sz. pontját. A közös presbiteri gyűlés – Debreczeni Márton alsőgödi gondnok javaslatára – egyhangúlag elhatározza, hogy a lelkipásztori állás fenntartásához, a díjlevélben Kongrua címen felvett 1088 pengőt, saját költségvetésükbe illesztik be addig ameddig a kongruát sikerül elnyerni, mégpedig úgy, hogy

a teljes lelkipásztori díjlevél kiszolgáltatásához felsőgöd évi 1600 P-vel, Alsógöd évi 826 P-vel, Sződliget pedig évi 350 P-vel járul hozzá. Sütő László presbiter azon indítványt terjeszti elő, hogy a társegyházak elnevezését a tárgyegyházak presbitériuma akként változtassa meg, hogy mindhárom község, úgymint Felsőgöd, Alsógöd és Sződliget is név szerint szerepeljen.”

1938. 02. 13. A sződligeti gyülekezet presbitériuma egyhangúlag elfogadja a Diener Márton féle tervezetet a templomépítésre az-
 zal a feltétellel, hogy Diener Márton és Kollmann Gyula egyeznek egymással meg úgy, hogy: 1. Az építési munkálatokat Kollmann Gyula úr végzi. 2. A torony teljes magassága 17,50 méter legyen ...
 (ld. a jegyzőkönyvben az egyéb részleteket!)

1938. 02. 27. Göd-Sződligeti református társegyházak alsógödi egyházközségi közgyűlése kéréssel fordul az illetékes egyházi Főhatósághoz hogy az egyházkerületi közgyűlés 59. sz. végzésének hatályba lépését azonnal engedélyezze és a Göd-Sződligeti társegyházak lelkipásztori állásának mielőbbi betöltését. Ugyancsak elhatározza, hogy a lelkipásztori állás fenntartásához a díjlevélben kongrua címén felvett 1088 P-öt vállalja addig, amíg azt sikerül elnyernie...”

1938. 05. 15. Fg-i presb. gyűlés: Pap Béla adminisztrátor lelkész, mint elnök bejelenti, hogy a Dunamelléki ref. egyházkerület elnökségének 1749-1938 sz. alatt kelt engedélye alapján Mocsy Mihály esperes úr 7. hó 12-én az Alsógöd-Felsőgöd-Sződligeti társegyházak közös presbiteri ülésén elrendelte a társegyházak első lelkipásztori állásának betöltését. Presbitérium egyhangúlag kimondja, hogy a lelkipásztori állást meghívás útján tölti be, és első lelkészül Bene Zoltán váci s. lelkész urat hívja meg.

*Pap Béla,
 a mártírsorsú kisváci lelkész*

1938. 05. 15. A sződligeti társegyház presbiteri gyűlésén Pap Béla Adminisztrátor lelkipásztor bejelenti, hogy a dunamelléki ref. egyházkerület elnökségének 1749/1938. sz. alatt kelt engedélye alapján Mocsy Mihály esperes úr f. hó 12-én az Alsógöd-Felsőgöd-Sződliget társegyházak közös presbiteri ülésén elrendelte a társegyházak első lelkipásztori állásának betöltését. Presbitérium a lelkipásztori állást meghívás útján tölti be. Első lelkészül Bene Zoltán váci segédlelkész urat hívja meg.

1938. 05. 15. Az alsógödi társegyház presbiteri gyűlésén Pap Béla Adminisztrátor lelkipásztor bejelenti, hogy a dunamelléki ref. egyházkerület elnökségének 1749/1938. sz. alatt kelt engedélye alapján Mocsy Mihály esperes úr f. hó 12-én az Alsógöd-Felsőgöd-Sződliget társegyházak közös presbiteri ülésén elrendelte a társegyházak első lelkipásztori állásának betöltését. Presbitérium a lelkipásztori állást meghívás útján tölti be. Első lelkészül Bene Zoltán váci segédlelkész urat hívja meg.

1938. 05. 29. A sződligeti társegyház közgyűlésén Bene Zoltánt megválasztják első lelkészül.

1938. 06. 12. Pap Béla váci lelkipásztor, elődjének özvegyével, Sáfár Bélánéval, akinek kegyeleti éve 1939. április 24-én járt volna le, egyezséget kötött és így lelkipásztori állását 1937. december 1-vel elfoglalta. Ünnepeles beiktatása 1938. június 12-én volt.

6. Az építkezések befejezése, templomszentelések (1938–1939)

1938. 07. 17. A sződligeti társegyház közgyűlése egyhangúlag elfogadja a presbitérium 1938. 07. 15-i határozatát, vagyis Diener Márton ép. vállalkozó 10. 552,65 P ajánlati végösszeggel bíró ajánlatát, melyet az egyházi építési szakértőhöz és az esperesi hivatalhoz jóváhagyás végett a presbitériummal megküldeti.

1938. 09. 26. A sződligeti társegyház templomépítése már előrehaladott állapotban van (kb. 70 %-os), mert a befejezéséhez szükséges 3. 000 P is időszerűvé vált. Az esperes úrhoz eljuttatta a presbitérium kérését, hogy az egyházmegye pénztárából kapjon a

sződligeti egyház méltányos kamat mellett kölcsönt. Ezen kérést azonban nem teljesítették, mivel az egyházmegyei pénztárnál nem áll úgy a helyzet, hogy kölcsönt tudjon adni. Dr. Patay Dániel gondnok javasolja a presbitériumnak, hogy az egyház a szükséges összeget kölcsönképpen a sződi O. K. H. hitelszövetkezettől vegye fel.

1938. 11. 26. A sződligeti társegyház presbiteri ülése. A templom építésének befejezését a következő tavaszra halasztják a tél közeledte miatt. A templomszentelés időpontját virágvasárnapra tervezik.

1939. június hó 6. Fg-i presb. ülés: „Presbiterium egyhangúlag elhatározza, hogy megrendeli meglévő 85 kg-os harangja mellé, hangban megfelelő 150 kg-os harangot kg-kénti 3. 80 P. árban, hozzávaló ütővel, továbbá egy 3 háromharanghoz való állványt, gondolva a jövőre, hogy a gyülekezet bizonyára vesz majd, ha évtizedek múlva is egy harmadik harangot.” (Idézet a gyülekezet presbiteri jegyzőkönyvéből)

1939 nyarán lehetett: „Mikor már a templom építése befejezéshez közeledett, a padokat is meg kellett rendelni, mi hat padra fizetünk be. Sütő Jenő kettő, Sütő László kettő, Sütő István kettő, Tegző Jenő egy padra fizetett be... A téglá és dunai kavics behordásra segítséget kaptunk Schöfffer Ferencről. Bármennyi kocsit kértünk, annyit kaptunk. Azért mi kértük, mert mi naponta tejet és zöld árút eladásra tőlük vásároltunk.

Veresgyházi és kosdi gazdaemberek is segítettek fuvarjaikkal. Ezeket a vidéki fuvarosokat mi láttuk el ebéddel. Pörköltet főzött az édesanyám és az Imaházban terítettünk.

A templom belsővakolása előtt Sütő Jenő meghívta Schöfffer Ferencet, aki eljött egy barátjával. Sütő Jenő elmondta, hogy már csak a villany bevezetése hiányzik, de sajnos erre már nincs pénzünk. Erre Schöfffer Ferenc barátja kivett egy névjegyet és átadta Sütő Jenőnek, és azt mondta: 'Ezzel a névjeggyel menjen el a megjelölt címre, aki ott lakik villanyszerelő, hívja ki a templomba, mutassa meg mit kell csinálnia és én az összes villany berendezési költséget vállalom.'

1939. 06. 13. A sződligeti társegyház presbitériuma elhatározza, hogy Szlezák Rafael budapesti harangöntő mestertől 1 db H. hangú 825 mm átmérőjű harangot rendel cca. 300 kg súlyban komplett 1450 P-ért.

1939. 07. 13. presb. gyűlés jkv-éből: Bene Zoltán elnök lelkész jelenti a presbitériumnak, hogy a főgondnok Dr. Schöffler Ferenc és testvére Dr. Schöffler Pál „édesatyjuk emlékére ajándékképpen egy 150 kg-os harangot öntetnek a felsőgödi egyháznak. Javasolja, hogy a presbitérium hatálytalanítva a június 6-án tartott gyűlésen hozott azon határozatát, hogy egy 150 kg-os harangot rendel, rendeljen egy 300 kg-os harangot. A presbitérium elhatározza, hogy a 150 kg-os harangról szóló rendelését hatálytalanítja s e helyett egy 300 kg-os harangot öntet, illetve rendel. Egyben a presbitérium elhatározza, hogy a presbiterek a harang árához egyéenként 50-50 P. adománnyal járulnak hozzá. Lelkész- elnök jelenti a presbitériumnak, hogy Halm Alfréd budapesti testvérünk, a templomi világításhoz szükséges villanyberendezést ajándékképpen az egyház számára felajánlotta.”

*A Schöffler testvérek édesanyjuk emlékére adományozott 150 kg-os Fg-i harangjának egyik oldala
Felirata: „Most azért megmarad a hit, remény szeretet, e három; ezek között pedig legnagyobb a szeretet.” 1Kor.13.13 v*

*A harang másik oldala
Felirata: Édesanyánk emlékére.
A Felsőgödi Református Anyaegyháznak. Dr.Schöfer Pál és Dr. Schöffler Ferenc 1939
Öntötte Szlezák Ráfael öntőmester Budapesten*

A 300 kg-os felsőgödi nagyharang

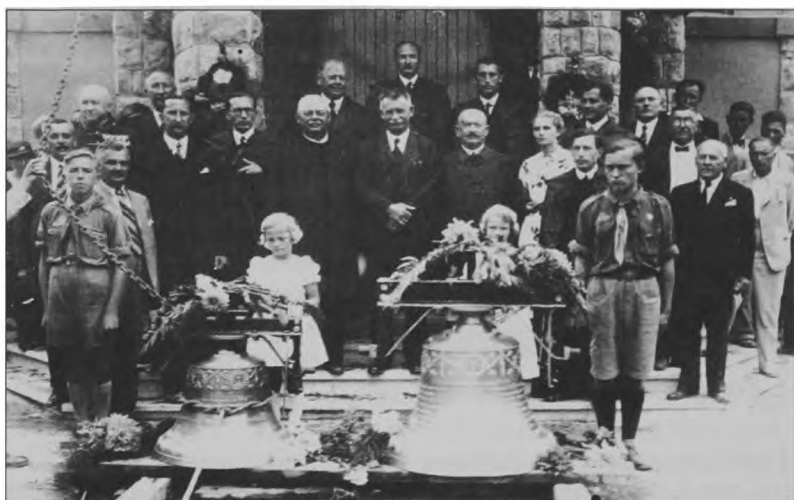
A három felsőgödi harang a toronyban: bal oldalon a 300 kg-os, jobb oldalon alul az 1924-es, felül a 150 kg-os harang

**A 300 KG-OS FELSŐGÖDI NAGYHARANG FELIRATA SORONKÉNT,
ELSŐ SOR: ISTEN DICSŐSÉGÉRE KÉSZÍTTETTE AZ ANYAEGYHÁZZÁ VÁLÁS MÁSODIK
ÉVÉBEN A TEMPLOMSZENTELÉS 1939. AUG. 6. NAPJÁRA A FELSŐGÖDI REFORMÁ-
TUS GYŰLEKEZET KÖZADAKOZÁSBÓL BENE ZOLTÁN LELKIPÁSZTORSÁGA,
DR.SCHÖFFER FERENC FŐGONDNOKSÁGA NÉMETH JÓZSEF GONDNOKSÁGA,
TEGZŐ JENŐ PÉNztÁROSSÁGA IDEJÉBEN.**

**AZ ŐK S DR. FORRAY SÁNDOR, HORVÁTH JÓZSEF, KOVÁCS ANTAL, KOVÁCS
KÁROLY, RUMPF KÁROLY, SÜTŐ ISTVÁN, SÜTŐ LÁSZLÓ, SZABÓ FERENC, SZABÓ
LAJOS PRESBITEREK VALAMINT MOLNÁR NÓVÉREK HAÁZ GYÖRGY ÉS ZÁHONYI
ISTVÁNNÉ HÍVEK NAGYOBB ADOMÁNYAIVAL ÖNTÖTTE SZLEZÁK RÁFAEL
HARANGÖNTŐ MESTER BUDAPESTEN**

1939. 07. 27. A sződligeti társégyház presbiteri ülésén megállapítja, hogy egy második harangot adományoz az egyháznak „Isten dicsőségére” méltóságos Vámosy Károly gyárigazgató úr, az egyház volt főgondnoka. Ezen „Disz” hangú harang súlya 149,5 kg és a hozzá tartozó állványrésszel együtt 635 P értéket képvisel. A korábban rendelt nagyobbik harang „D”-hangú lett és 297kg-ra sikerült az öntése.

1939 – A felsőgödi református templom felszentelése 1939. aug. 6-án történt. (F.: G. A. 1996, Kisbaczoni Benedek Csaba Felsőgöd története; p. 59)

A két új harang a felsőgödi templom előtt, a harangok és a templom szentelése napján, 1939. augusztus 6-án. Hátral, bal oldalon, zsinóros kabátban Rumpf Károly presbiter, tőle jobbra, a harmadik, a szíven bibliát tartva Pap Béla lelkész, mellette dr. Kováts J. István egyházkerületi jegyző, majd tőle jobbra a harmadik Cserneki Irén, aki aznap esküdött hűséget az előtte álló Bene Zoltán lelkéssel az új templomban.

A bal oldali harang mögötti kislány Sütő Évi, a jobb oldali harang mögötti Sütő Kati. A kép jobb szélén leghátul Sütő Jenő, a templomépítés vezetője.

„Mily hűség a Te jószágod, amelyet fenntartasz a Tegead felőlnek és megbizonyítasz a Tebenned bizákon az emberek fiai előtt.” Zsolt. 31:20 v.

A felsőgödi református egyház 1939. augusztus 6-án tartja templom és harangszentelési ünnepségeit, melyre mély tisztelettel és szeretettel meghívja a PRESBYTERIUM.

Az ünnepségek időrendje:

D. e. 9 órakor a harangok felszentelése.

D. e. $\frac{1}{4}$ 11 órakor templomszentelés.

D. u. 4 órakor Istentisztelet.

1 óraker közébed a Kaszinóban. Egy teríték ára 1.50 P. Az ebéden való részvételt augusztus 5-ig kérjük bejelenteni a felsőgödi ref. lelkési hivatalhoz.

Az 1939. évi felsőgödi harang és templomszentelés meghívója

1939. aug. 6. „A templom szentelésére 200 személyes ebédet készítettünk, amit a Nőegylet és az egyház tagjai adtak össze. Raguleves volt csirkeaprólékból, a csirke többi részét kirántva burgonyával és savanyúsággal adtuk fel. A Nőegylet tagjai és a református asszonyok sok-sok finom süteménnyel járultak hozzá a lakomához. Az ebédre az összes hozzájárulást a Nőegylet és a református Egyház tagjai díjmentesen adták össze. A főzést és a felszolgálatát Wieser féle vendéglőben rendeztük. Az ebédre jegyeket adtunk ki, mind a 200 jegy elkelt. A bevételt a templom javára adtuk.” (AT1 – Anonim Társegyház-tag 1–visszaemlékezése, 3. rész. Kézirat, Felsőgöd, Ag-Fg-Szl-i Társegyházak archívuma.)

1939 – A sződligeti református templom felszentelése 1939. szeptember 10-én történt.

1939. 10. 03. Idézet a Pesti Református Egyházmegye jegyzőkönyvéből: „Alsó-, Felsőgöd-Sződliget. Társegyház, mely a múlt évben anyásított. Buzgó lelkipásztorának és a presbitériumok hűséges munkája egy év alatt szinte példátlanul álló szép eredményt ért el. A három fiókegyházból alakult társegyház ez év nyarán két templomot szentelt fel; éspedig Sződligeten és Felsőgödon. A templomszentelési ünnepélyeken főtiszteletű Püspök Urat Sződligeten Hetessy Kálmán dr. egyházkerületi jegyző, Felsőgödon pedig Kováts J. István dr. egyházkerületi jegyző urak helyettesítették. Mind a két helyen bensőséges, meleg ünnepély keretében folyt le az ISTEN iránti hálaadás. Nagy tömegek jelentek meg a szorongásig megtelt templomokban és őszinte szívvel, vidám lélekkel adtak hála az EGEK URÁNAK a segedelméért. A társegyházak harmadika, az alsógödi egyház hívei annyira felbuzdultak, hogy – bár évek óta áll szép imaházuk – elhatározták, hogy ők sem akarnak társaiktól elmaradni, hanem a jövő évben ők is hozzáfognak a templomépítéshez. A felsögödi templomszentelés ünnepélyét érdekessé és emlékezetessé tette az a körülmény, hogy az ünnepély után néhány perccel az ifjú lelkipásztor állott menyasszonyával az úrasztala elé, hogy a szorongásig megtelt és közhasználatnak átadott új templomban elsőnek kérjék házasságukra az ISTENNEK Áldását és Kegyelemét. A szép elindulás után mi is őszinte szívvel köszöntjük őket, s kérjük

életükre és szolgálatukra ISTEN Áldását. Az ifjú házaspár a több száz főből álló társas ebéden nem ült le az asztalhoz, hanem példaadó módon, előzékenységgel végezte a szolgálat munkáját. Mintha érezték volna, hogy egy ideig szükségük lesz az önmegtartóztatásra, a KRISZTUS szolgálóihoz illő szegénységre és a nélkülözések gyakorlására, mert a megélhetésükhöz szükséges kongruát a mai napig a mai napig nem kapta meg az egyház. Reméljük, hogy a kultuszminister úr rövidesen megörvendezteti és megbátorítja őket a kongrua folyósításával. E helyen is kérjük a főtiszteletű Püspök Urat, hogy nagy befolyásával kegyeskedjék ezt az égető kérdést mielőbb megoldáshoz juttatni. A három egyházból álló társegyháznak, melynek székhelye a középben fekvő Felsőgöd, lelkészlaka még nincsen. A lekipászor bérelt lakásban lakik. A templomépítések után ez újabb gondot és áldozathozatalt jelent. Az áldozathozatalban szép példát mutatott Sződligeten Vámosy Károly dr. volt főgondnok, Felsőgödön pedig Schöffner Ferenc dr. főgondnok és bátyja Schöffner Pál dr. ügyvéd, földbirtokosok, akik saját költségükön egy-egy 150 kg-os harangot öntettek, míg a gyülekezet tagjai közadakozásból öntették a 300 kg-os nagy harangokat. A harangszentelést a templomszentelési ünnepélyek előtt egy órával végezték el: Sződligeten Balogh Ferenc főtisztviselő, em. tanácsbíró, Felsőgödön Pap Béla váci lekipászor, em. jegyző, az esketési szertartást Muraközi Gyula végezte. (Hörömpő Ferenc: 1939. évi jegyzőkönyvek / Pesti Református Egyházmegye 1939. okt. 3., 9. pont, p. 15–16)

*A sződligeti harangszentelés
ünnepsége 1939. július 23-án*

*A sződligeti templomszentelési
ünnepségre gyülekezők
1939. július 23-án*

7. A társegyházak élete háborús időkben (1939–1945)

1939. 11. 16. Alsógödi gyülekezet. Fegyelmi tárgyalás közgyűlésen történt botrányokozás miatt (ld. a vonatkozó jkv-et!)

1940. 05. 28. A felsögödi társegyházközség presbitériumának, mint egyházközségi bíróságnak tartott ülése jkv-éből: Tárgy: Két egyháztag reverzális adása. „A presbitérium, mint egyházközségi bíróság nem tartja S. P. – t méltónak arra, hogy a református anyaszentegyház tagja legyen s mint ilyent felszólítja, hogy kilépését jelentse be. Mivel a fegyelmi bíróság a kiközösítést nem mondhatja ki, ha S. P. a felszólításának eleget nem tette, s formailag a református anyaszentegyház tagja maradna, őt az Úriszentvacsora vételétől eltiltja. Indok: S. P. izraelita vallású hajadon 1938 év folyamán azon kérését tolmácsolt, hogy a református anyaszentegyház tagjai közé vétessék fel. Ebbeli óhajának kifejezése után Istentiszteleteken rendszeresen részt vett s minden tekintetben olyannak mutatta magát, hogy meggyőződésből óhajt a református egyház tagja lenni. 1939. márc. 14-én a református egyház tagjai közé felvétetett, miután keresztség szentségében részesült s hitvallást és fogadástételt tett hogy a református anyaszentegyházhoz holtig hűséges lesz s azt házasságkötése alkalmával sem tagadja meg. Ezen hűség és fogadástételét alig egy év elteltével házasságkötésekor semmibe véve, méltán érdemelte ki a fegyelmi bíróság azon meggyőződését, hogy izraelita vallását önző érdekből, minden meggyőződés nélkül hagyta el s mutatott viselkedése nem volt őszinte. Mivel pedig a református anyaszentegyház csak őszinte, hívő evangéliumi lelkeket ismer el magáénak, azért a fegyelmi bíróság örömmel venné, ha S. P. az anyaszentegyház tagjai közül távozna. P. S. reverzális adása. Az egyházközségi bíróság házasságkötése alkalmából, egyházához hűtlenné lett P. S-t az Úriszentvacsora vételétől eltiltja.”

1942. 12. 01. A sződligeti társegyház presbiteri ülésén Bene Zoltán elnöklő lelkipásztor jelenti, hogy az egyház részére igen előnyös vételt ajánlottak fel. A templom mellett lévő 250 négyszögöles telket a tulajdonosok felajánlották 2,500 P vételárért. A telek megvásárlásának előnyei: 1. A telek forgalmi értéke jóval magasabb, mint a felkínált ár. 2. Ha az egyház tulajdona, nem építhet senki közvet-

len a templom mellé. 3. Ha valamikor a sződligeti társegyház a fejlődése során önálló lesz, s önállóan lelkipásztort választhat, a telekre parókiát építhet.

1942. 12. 20. A sződligeti társegyház közgyűlésén egyhangúlag elfogadták az 1942. 12. 01-i presbiteri ülésen javasolt és megszavazott telekvásárlást és az ahhoz szükséges kölcsönfelvételt.

1943. 03. 21. Fg. presb. ülés: „Lelkipásztor tudatja a Presbitériummal, hogy özv. Záhonyi Istvánné testvérünk, házának eladási árát adományozta egyházunknak. Nemes cselekedet lenne egyházunk részéről, ha özv. Záhonyi Istvánnának a gyülekezeti terem egy részéből 1 szoba konyhás lakást biztosítanánk élete végéig díjmentesen. A presbitérium lelkipásztorának indítványát egyhangúlag magáévá teszi és elhatározza, hogy özv. Záhonyi Istvánné részére a gyülekezeti terem utcai frontra néző részéből kimondottan csak a saját személye részére, tehát át nem adhatóan és át nem ruházhatóan élete végéig 1 szoba, konyha és kamrából álló lakást alakíttat át és az bérmentesen rendelkezésére bocsátja. A Presbitérium felhatalmazza a lelkipásztort és gondnokot, hogy szükséges átalakításokat elvégezhessek, s a kutat rendbehozatja. Presbitérium a 6000. - Pengős adomány felhasználása tekintetében úgy határozott, hogy abból templomi padokat csináltat.”

1943. 04. 05. Alsógödi gyülekezet presbiteri ülésén Bene Zoltán lelkipásztori tisztéről való lemondásának elfogadását kéri.

1943. 04. 11. Az alsógödi gyülekezet közgyűlése Bene Zoltánt saját kérésére az alsógödi társegyház pásztorolása alól felmentette ill. megengedte azt, hogy azt György Antalnak, a váci fegyintézet lelkészének adhassa át (12 igen 6 nem szavazattal – egy fő tartózkodott a szavazástól).

1943. 06. 14. Alsógödi gyülekezet presb. ülése: György Antalnak lelkipásztor bemutatja Esperes úr megbízólevelét, amellyel az alsógödi társegyházközség lelkigondozását ideiglenesen rábízta. Lelkipásztor ezzel kapcsolatban kijelenti, hogy a megbízatásnak szívvél-lélekkel igyekszik eleget tenni és azon lesz, hogy az alsógö-

di társegyházközségben komoly építő munka induljon meg. Ehhez kéri a presbitérium támogatását.

1943. 07. 25. Alsógödi gyülekezet: Lelkésznök felkérésére Debreczeni Márton gondnok elmondja, hogy „a gyülekezet egy régi óhaját kívánják megvalósítani azáltal, hogy a félrelévő helyen lévő gyülekezeti kisház helyett, egy központi fekvésű, az imaházhoz hozzáépítendő 4 x 4 m-es helyiséget építtetnek, amely bibliaórák, nőegyleti és ifjúsági munkák részére lesz felhasználható, de egyben lelkészi hivatalnak is szolgál. Ugyanezen a napon a közgyűlés is jóváhagyta a presbitérium ezen tervét. (Ez lett volna végül is az „L”-hozzáépítési terv megvalósulása? Mert az, hogy 1934-ben hozott hasonló szövegű határozat végül egészen eddig nem valósult meg, az éppen az azonos cél – „bibliaórák, nőegyleti és ifjúsági munkák részére” – megfogalmazásából látszik! A szájhagyományból (dr. Sz. Ané D. M.), de más forrásból is, úgy tudjuk, az L”-hozzáépítési terv még ekkor sem valósult meg, hanem csak valamikor 1948. körül!)

1944. március 19-én „szövetséges” német csapatok szállták meg Magyarországot, Horthytól okt. 15-én Szálasi puccsal átvette a hatalmat, s megkezdődött a nyilas uralom. Ez pecsételte meg a Schöfffer testvérek sorsát, de tragédiájuk már korábban megkezdődött. Ezt olvashatjuk Gyüre János *Igazán gödi közterületek* c. írásában. „Dr. Schöfffer Ferenc (1900–1944). Az Ilka-pusztta földbirtok tulajdonosa volt, édesanyjával Schöfffer Bódognéval és testvérével dr. Schöfffer Pállal, annak kisajátításáig (elkobzásáig), 1942-ig. Egyetemet végzett ember volt. A református egyház presbitere Felsőgödön és a református templom építésének aktív szervezője. 1944-ben Endre László belügyi államtitkár testvérével együtt eltűntette az élők sorából.” (G. A. 2007, p. 291–296). Más részleteket is megtudhatunk Csankó Miklós *Ilkamajor – gyermekkorom világa* c. írásából. Ott ugyan tévesen van a vezeték és keresztnév is írva, de egyértelműen Schöfffer Ferencről és Pál testvéréről ír a szerző: „Schäffer Pál (Schöfffer Ferencről van itt szó, aki főgondnok volt – V. V.), református lévén aktívan bekapcsolódott a felsögödi református közösség egyházi életébe és mint presbiter komoly anyagiak-

kal járult hozzá a református templom építéséhez. A világháború utolsó vihara megpecsételte a két Schäffer (Schöffler!) testvér sorsát, annak ellenére, hogy már szüleik kikeresztelkedtek, az egymás után hozott „faji törvények” és rendeletek alapján zsidónak számítottak, Ferencet és Pált németországi koncentrációs táborba szállították. Innen a két testvér nem tért vissza. Pál felesége és a gyermekeik Budapesten életben maradtak. Ők ma is a fővárosban élnek. A háború utáni földosztás végleg megváltoztatta a birtok sorsát. 1947-ben a Schäffer (Schöffler!) hozzátartozók exhumáltatták a nagypapa és a nevelőnő sírját, de ezt követően az ilkamajoriak közül senki sem tudott többé semmit a Schäfferekről (Schöfferekről! G. A. 2004, p. 161-191)

8. A „felszabadulástól” a két Göd egyesüléséig (1945–1970)

1945 – Szász Ferenc, a későbbi alsógödi presbiter, az 1999-ben felszentelt alsógödi „új református templom megálmodója” és fő adományozója Alsógödre települt a II. Világháború után, mivel Marosvásárhelyre, az otthonukba már nem akartak visszamenni a várható újabb román üldözések miatt. „Egy barátom, akivel együtt jöttünk haza az angol „fogságból”, segített elkezdni az életet, Gödön, az apósánál helyezett el bennünket ideiglenesen ...” (F.: G. A. 1998, Vizváry Vilmos: *Szász Ferenc*; p. 190–193)

1946-ban Rohonczy János Kisorosziból jött gyalog eltemetni egykori alsógödi gondnokukat, Debreczeni Márton MÁV felügyelőt, aki okt. 23-án hunyt el (Forrás. : Debreczeni Márta, a református emlékkönyv indító megbeszélésén, 2008. 11. 08. és AT2 kézirat, 1989)

1948. 02. 19. Az esperesnek megküldi Bene Zoltán lelkész az alsógödi és felsógödi egyházak segélykéréshez szükséges „háborús” károk okozta hiányainak helyreállítási költségvetését. A kísérlévlélben egyéb gondok mellett beszél még az alsógödi imaházról is, amelyből kiderült, hogy valóban egészen eddig nem épült meg soha, a sokszori jegyzőkönyvben is rögzített határozatok és kiviteli tervek elkészítése ellenére az imaházat „L” alakúra bővítő része.

„Alsógödön az imaházunk kicsiny lett a gyülekezet befogadására. Meg kell nagyobbítanunk.”

1948-ban (Sz. Ané D. M. emlékezete szerint) az alsógödi református imaházat „L” alakban meg kellett nagyobbítani, ugyanis a háború és az azt követő politikai nehézségek ellenére annyira megnövekedett a gyülekezet létszáma. Ez az építkezés Németh Lajos gondnoksága idejére esett. Sajnos megbetegedett és az éveken át tartó súlyos betegsége miatt a gondnoki teendőit át kellett adnia a Debrecen környékéről, ősrégi református családból származó Tóth Sándornak, aki ezt a tiszteletét 1969-ben bekövetkező haláláig viselte és látta el lelkiismeretesen. Mellette leánya, Katalin volt a pénztáros. (F. : G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

Az alsógödi imaház az udvar felől az 1948. évi hátsó oldali bővítéssel

1948. 09. 09. Számos levélben tükröződik, milyen nehéz idők jártak a háború után. Az espereshez írt egyik levelében Bene Zoltán így ír: „Mély tisztelettel kérem, hogy a felsógödi, alsógödi és szödligeti egyházak részére 35 kg úrvacsorai kenyér készítéséhez szükséges lisztre való igényünket elfogadni és továbbterjeszteni szíveskedjék.” Sokmindenhez csak így lehetett hozzájutni akkor: igényléssel, engedélyezéssel, kiutalással.

1948. 10. 12. Hogy mennyire nehéz idők voltak és hogyan próbálták megélni ill. segíteni az embereknek, álljon itt néhány idézet tanulságul. Dr. Ecsedy Aladár esperes írja levelében az Egyetemes Konventnek a fenti keltezéssel: „Főtiszteletű Elnökség! Bene Zoltán lelkipásztor 4.000. - Ft kamatmentes kölcsön elnyerése iránti kérését a legmelegebb pártfogással ajánlom az Egyetemes Konvent Elnökségének jóindulatába. Anyagi helyzete szükségessé teszi.

hogy bizonyos gazdasági beruházások eszközlésével rendbejöhessen. Ez pedig csak abban az esetben történhetik meg, ha a kért kamatmentes kölcsönt megkaphatja.” Az a bizonyos gazdasági beruházás, amit az esperes úr ilyen szépen megfogalmaz, Bene Zoltán 1948. 05. 20-i őhöz írt levelében felsorolt indokokból derül ki. „Négy gyermekem van. Olyan helyen pásztorkodom, ahol a megélhetés drágább, mint Pesten... Szeretnék disznókat venni. Hogy múlt évben nem öltünk, mert nem tudtam venni, azt most nagyon érezzük. Szántási hitelt kaptam a múlt évben 1,000. - Ft-ot, amit nem tudtam visszafizetni, mivel 80 %-os aszálykár volt. Most úgy áll a helyzet, hogy közadók módjára hajtják be, ha nem fizetem ki. Az írógépem eladására gondoltam már, ami pedig nekem, kinek háromszorosan kell megcsinálnom mindent, szinte nélkülözhetetlen. Kis-lányom beteg volt, ami a június elsejei járandóságomat elvitte ...”

1955 – Kóczán Mór (1885–1972) olim-pikon miután nyugdíjba ment, Alsógödre települ, ahol a lánya él családjával és neje lánytestvére. 1908–1914-ig Csallóköz-aranyoson volt református. s. lelkész, 1914–1948 között Csilizradványon 34 éven át. 1948-ban Csehszlovákiából való kitelepítése után Bajától délre, Csátfalvára került és néhány 10 km-es körzetben lévő településen lelkészkedett. Az alsógödi református gyülekezethél Bene Zoltánt helyettesítette az istentiszteleteken, amikor szükség volt rá, egészen 1972-ig. (ld. még G. A. 1998, Vizváry Vilmos: *Kóczán Mór*; p. 194–195 és Végh Ferenc Roduan – *Csilizradvány* c. könyvben a róla szóló írásokat: p. 144-148)

Kóczán Mór református lelkész 1918 körül

Nem tudni iratokból, hogy 1949–1970-ig mi történt, mert elvesztek a jegyzőkönyvek (néhány túlbuzgó testvér „áldásos takarítása” következtében, amikor Héder László halála után az új lelkész érkezését vélték ezzel az akciójukkal sürgetni). Sajnos az eh. megyei és

eh. kerületi levéltárakban sem talált a könyv kutatócsoportja másolatokat, a zsinati levéltárban pedig közölték, gyülekezeti anyagokat ők nem tartanak! Az Ónodi Szabó Istvántól kapott levél mellékletében csak a gondnokokról és kántorokról van egy kis lista, és néhány szó Bene Zoltán és Héder László lelkészeikről. Ezeket idézzük itt, a gondnokokat évszám szerinti rendben. „Az egyházmegyei történetben szerepelnek a gondnokok (*számomra kissé zavarosan* – írja Ónodi Szabó István): Szabó Ferenc 1966-ig, Csomor János 1966–, Kiss László, Németh Lajos 1958-ig, Tóth Sándor 1959–1963, Csizmadia Károly 1963–1964, Résző József 1964–1966, Baj Béla 1966–. Kántorok: Bene Zoltánné, Bene Irén, Holéczy Lászlóné, id. Vizváry Vilmos. Héder László 1965-től Ürömben szolgált, az ő irodalmi munkásságaként szerepel „Öngyulladás” című cikke (megjelent a *Reformátusok Lapja* 1966. évi 33. számában), emellett megemlíti egyéb szakképzettségeit: lakatos, mozigépész. Bene Zoltánnál sem irodalmi munkásság, sem egyéb szakképzettség nem szerepel. Bene Zoltán 1960-tól lelkészi tanácsbíró volt.” (Király László és Ónodi Szabó Lajos: *Északpesti Református Egyházmegye tizenöt éve, 1952–1967. c. kötet*, Magyarországi Ref. Egyház, Bp., 1968 körül)

**Kóczán Mór
csilizradványi
református lelkész
1940-ben**

Valamit azért mégis tudunk ebből az 1947-től a 60-as évek konzolidációjáig tartó vészterhes időszakból, ami bennünket a gödi-sződligeti reformátusokat személyesen is érint. A nyilas uralom alól való szabadulás után nem sokáig tartott a demokrácia, mindössze két évig. A kékcédulás választásokat követően kezdődtek sorra a jogsértések, így került Pap Béla váci (korábban, a huszas-harmincas években Sáfár Béla Alsó-, és Felsőgödön valamint Sződligeten is szolgáló segédlelkésze) négy és fél évre börtönbe. Idézzük egyik könyve ajánlásában élete e szakaszáról írt sorok egy részét! „Testamentum és örökség összetartozó fogalmak. Tudniillik a végrendelet egyben örökség azoknak, akiknek szánta a szerző. Testamentumot általában olyankor ír az ember, amikor érzi, hogy nem sok ideje van

már ebben a világban. Ilyenkor kívánja összegezni azokat az értékeket, amelyek életében összegyűltek... Általában idős és beteg ember rendelkezik hasonlóképpen, és ezért meglepő, hogy egy mindössze ötvenéves férfi, aki még egészséges, végrendelet ír. Éspedig lelki végrendeletet. Ezzel adva bizonyosságát, hogy eddigi életében lelki életet élt és lelki szolgálatot végzett. Legalábbis mindaddig, amíg erre lehetősége volt... Négy és fél év börtön hosszú idő egye ember életében. Kétszeresen hosszúnak tűnik akkor, ha az ellene hozott egyházi fegyelmi ítéletet semmisnek ítélték, és visszahelyezték állásába. Mégis az akkor még hatalma teljében levő Állami Egyházi Hivatal közbelépésére lelkészi állásba, karcagi parochiájába nem engedték vissza. Állás nélkül és egyben segédmunkási állapotban éli át az 1956-os forradalom eseményeit. 1956. november 1-jén, mintha már megérezte volna a forradalom tragédiáját, írni kezdte a két kötetre terjedő testamentumát, hogy gyermekeinek örökségül hagyhassa. Az átélt börtönök, a megaláztatás és az igazságtalanság számos átélése közben is tanul és mélyül hite, gyarapodik szeretete. Majd mikor az egyházi közéletet s benne az állami szervek durva beavatkozását látja, nem marad tétlen. Múltjának szabad életében gyakorolt írói tehetségét veszi igénybe. Megírja néhány hónap alatt – mintegy összegzését – eddigi bibliai látásainak, hogy azokat, minden bizonnyal nem csak a szűk családra, de a nagyobb Családra, az általa olyan nagyon szeretett református egyházra is hagyja. . . A hamis vádak alapja 1951-ben – letartóztatásakor – az a Pap Béla által szerkesztett *Magyar Út* c. hetilap, melyet csaknem egy évtizeden át szerkesztett, illetve cikkeket írta, képezte (igehirdetésével együtt) a vádiratot. Ugyanakkor egyházi körökben közismert volt, hogy a református iskolák (Theológiák) érdekében, valamint a Zsinathoz benyújtott kérvények, melyekben az úgynevezett kulákok elleni atrocitások és kitelepítések enyhítését kérte, ugyancsak terhelőleg estek latba... Pap Béla 1957. augusztus 10-én a Bakonyban tett kirándulásán nyomtalanul eltűnt. Azóta sem tudja senki sem, mi történt vele, hol van eltemetve. Egy felette gyanús halotti bizonyítvány ugyan igazolja, hogy halott, de sem a halál napját, sem a temetés helyét nem jelzi. Immár évtizedek óta homály fedi élete végét...” (*Testamentum fiaimnak, örökség kislányomnak.*

Pap Béla néhai váci, illetve karcagi lelkipásztor kétkötetes munkájának ajánlása. Kovács Bálint, Budapest, 1990. február hó. A mű összefoglaló címe: Új teremtés. Az I. kötet ilyen címet visel: ISTEN IGÉJE a világban. A II. kötet címe: ISTEN országa a világban.)

Pap Béla emléktáblája a kisváci parókia falán

A kisváci parókia, ahol Pap Béla lelkész volt – az emléktábla a bejárat bal oldalánál, a zászló alatt látható

1970 – Bene Zoltán nyugalomba vonulása után Héder Lászlót választotta a gyülekezet lelkipásztorául, aki 23 esztendőn keresztül pásztorolta a Társegyház három gyülekezetét. Gyülekezeti munkájában segítségére volt felesége Gizike, aki a kántori teendőket is ellátta és részt vállalt a hitoktatásban. (F. : G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210-218)

9. Héder László gödi huszonhárom éve (1970–1993)

1971. 01. 01. Héder László lelkipásztori jelentése a Felsőgöd-Alsógöd-Sződligeti Református Társegyházak 1970. évi életéről

(részletek): **Jó az ÚR, örökkévaló az Ő Kegyelme, és nemzedékről nemzedékre való az Ő Hűsége!** (Zsolt. 100,5.)

A zsoltárosnak ezzel a szavával teszünk mi is biznyságot, amikor egy új esztendő küszöbén hátra és előre tekintünk. Nemcsak egy esztendőre ez alkalommal, hanem az egész megtett útra. Hiszen ebben évben köszöntük meg gyülekezetünk első lelkipásztorának, Bene Zoltánnak 34 esztendei hűséges szolgálatát s vele annak a nemzedéknek áldozatos életét, akik előttünk jártak, nekünk templomot építettek, összegyűjtögették a gyülekezetet és ránk már kitapasztalt ösvényt hagytak.

Héder László a felsőgödi templom lépcsőjénél

A hit merészsége kellett a nagy vállalkozáshoz és ISTEN reménységen felül megáldotta apáinknak ezt a hitét. Ezt a reménységen felüli kegyelmet látjuk az elmúlt évben is. Sokunkat megszegényített ugyan ez az esztendő 18 férfi és 10 nőtestvérünktől vettünk búcsút, közöttük a nyugalomba vonuló lelkipásztor 21 éves fiától és a jelenlegi lelkipásztor édesapjától... Együtt örvendezhettünk a boldog szülőkkel és keresztszülőkkel 13 kisfiú és 13 leányka keresztelekor, lélekben mi is megújítottuk fogadalmunkat 5 fiú és 8 leány konfirmandusunk ünnepélyes fogadalomtételekor és örültünk az örülőkkel 3 tiszta református és 7 vegyes vallású fiatal pár esküvője alkalmából... Szódligeten példás gyülekezeti összefogással felépült a templom kerítése... A lelkipásztor költözködésével kapcsolatos kiadásokat Szódliget fedezte, míg a két gödi eklézsia pénzzel és több hetes értékes társadalmi munkával kialakított a gyülekezeti ház egy részéből egy két szoba-konyhás ideiglenes lelkészlakást és emellett fel kell készülnünk a szódligeti és felsőgödi templomok hamarosan szükségessé váló tatarozására. Templomunk belső berendezése is gyarapodott egy, még 1969-ben megkezdett gyűjtés eredményeként vásárolt nagy olajkályhával. Reménység szerint hamarosan még egyet tudunk venni és ezzel megoldható lenne a templom fűtése. A megkisebbitett gyülekezeti terem ugyanis nem elég nagy

a vasárnapi gyülekezet számára. Távolabbi terveink, amihez ISTE-NÜNK segítségét és Testvéreink támogatását kérjük majd, egy végleges lelkészlakás, parochia építése... ISTEN iránti hálával zárjuk tehát a múlt esztendő, minden áldozatos szívű, segítőkész testvéreinknek köszönetet mondunk és a nemzedékről nemzedékre minket hordozó ÚRRA bízva magunk indulunk új feladataink végzésére.”

1972. 05. 13-án temette el a Felsőgödön élő Nagy Jenő ny. lelkipásztort dr. Fekete Lajos ny. lelkipásztor barátja.

1973. 12. 31. Héder László lelkipásztor évvégi jelentése a Felsőgödi-Alsógödi-Szödligeti Református Társegyházközség 1973. évi életéről (részletek): „...mindenkit ismerő asszonytestvéreink segítségével összeállítottuk a gyülekezet jelenleg teljesnek mondható névjegyzékét. Megdöbbentő a fluktuáció: az el- és beköltözés nagysága: 30 (12-15 éve itt kereszteltető) családból már csak 5 lakik itt – a régebbiekről nem is beszélve. Viszont egy új református réteg is kialakult: a Felvidékről előbb Baranyába, majd Tolnába s lassan-lassan egyre feljebb „hazafelé” költöző „falusi”, ahogy a Fg-iek mondják, de jó templomozó nép. (Közülük kerül ki a presbitérium nagyobb része, rájuk lehet számítani, ha az egyház ügyéről van szó... A munkáskézre ebben az évben is szükség volt és jövőre is szükséges lesz. A tavaszi vihar megrongálta a felsőgödi templom tetőzetét, a szödligeti templom tatarozása már tovább nem halasztható és Alsógödön is 3 évi szünet után újra javítani kell az imaházat. Bár adna ATYÁNK sok olyan áldozatos hithű munkatársat, mint Darab András testvérünk, aki szeptemberben, a legnagyobb „szezón” idején 2 heti rendes és 2 heti rendkívüli szabadságát áldozta fel arra, hogy a felszaggatott bádoglefedést, lesodort 82 db palát és egyéb tetőfedő munkát a templomon 25 éves házassági évfordulójukon tett felajánlásként elvégezze.”

1978. 05. 14. A parókia költségvetési összesítőjének ez a kelte. Negyven éve húzódó tartozás rendezése kezdődött el ezzel: lelkészlakás épül hamarosan Felsőgödön, a Lenkey (ma Kálmán) u. 7-9. szám alatt! Évek óta tartó lelki rákészsülés után megkezdődött az építkezés tényleges folyamata: kiválasztották a típustervet, ami

alapján a ház megépül, elkészült a részletes költségvetés, megindult a pénzgyűjtés, beadásra kerültek a tervek engedélyezésre.

1979. 05. 14. A közös társegyházi presbiteri gyűlés kivonata őrizte meg azt az odaszánást, amelyre nagy szükség volt, mert a parókia építkezése hosszú évekig elhúzódott. Megható olvasni a presbitériumi határozat indoklását az építkezés megkezdésére, amelyet névszerinti szavazással egyhangúlag megszavaztak: A presbitérium „ismételten határozatilag kimondja, hogy az 1978. nov. 20-án kelt terv alapján és a mellékelt költségvetés szerint kész akár több esztendő munkájával is elkérni URUNKTÓL a lelkészlakást, mint e mostani nemzedék hozzájárulását a három templomot felépítő első nemzedéktől kapott örökséghez.”

1982. 01. 01. Alsógödön Baji Béla gondnok úr halála után Nagy László vette át a gondnoki teendőket.

Nagylelkű, gavallér adományaival szinte teljesen levette az anyagi teher jó részét a gyülekezet válláról. Az ő adományából épült ki az imaterem két darab hő-tárolós villanykályhából és új elektromos hálózatból álló fűtési rendszer. Ő 1988-ban hunyt el. (F. : G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

Nagy László, az alsógödi gyülekezet gondnoka 1982-től 1988-ig

1982. 12. 02. Ez a kelte a lelkészlakás használatbavételi engedélyének, amelyben még garázs építését is előírták ill. engedélyezték. A teljes építkezés befejezése azonban még mindig messze van, mert csak a földszint használható, az emeleti lakrész nem, így tényleges használatba vétel valójában még várat magára.

1985. 11. 24. Parókiaszentelés Felsőgödön! Mekkora öröm! Hét esztendősi építési folyamat végére kerültek ezzel az ünneppel, hiszen 1978-ban kezdték a tervekkel. 1938-ban lett saját lelkésze a három gyülekezetnek, Bene Zoltán, az első lelkész bérelt lakásban la-

kott mindvégig (32 évig), Héder László családja az imaházból kialakított kis lakásban szűkölködött 1970-től (15 éven át). Ez 1938-tól számítva 47 évi csúszás. Hatalmas és régen hordott terhet tett le ezzel az építkezéssel a három gyülekezet!

A parókiaszentelés napján készült csoportkép – középen Héder László, balján a felsőgödi gondnok, Csomor János.

A kép bal szélén áll Ráksi Miklós az alsógödi gyülekezettől, a lelkész úr mögött áll Konkoli Viktor. A képen látható még többek között Kiss Lajos, Kata Ádám, Nagy Károly, Darab András és a sződligeti gyülekezettől Ónódi Szabó Mihály gyógyszerész

1986. 04. 26. Alsógödi, Felsőgödi, Sződligeti Társegyházak közös presb. ülésének jkv-e alapján: Bagdi Imre és Legoza Imre bejelentik, hogy elhatározták, felújítják a Fg-i gyülekezeti épületet. Kiss Lajos ellenzi, hogy a parókia épületének elkészülte után szinte azonnal újabb terheket rójanak a gyülekezetre, de Bagdi Imre ragaszkodik a felújítás azonnali kezdéséhez, mert úgy érzi, a következő évben már nem lesz hozzá ereje. Kata Ádám támogatja a felújítás elkezdését. Végül a felújítás mellett döntenek. A Sződligeti

Társegyház a temploma felújítására készül, de a hatalmas költségek előteremtésére támogatást kell még szereznie.

1986. 10. 31. Alsógödi, Felsőgödi, Sződligeti Társegyházak közös presb. ülésének jkv. jegyzete: „A felsögödi templom tetőzete teljesen elrongálódott, a tetőszerkezet életveszélyessé vált, muszáj volt felújítani: a 24. órában került sor a javításra. A palafedés teljesen tönkrement, cserére szorult, ezenkívül már vagy 10 éve esedékes az egyik oldalcsillag cseréje, amely leesett, sőt most már a másiké is, amely teljesen elrozsdásodott. Bagdi Imre és Csető Gyula ingyen vállalták a javítást; Bagócsi Sándor

*A felsögödi templom mellett
épülő parókia vakolása
1981 körül*

Legoza Imre, Karácsony János, Darab András, Héder László lp. segítettek a cserepezésnél és bádogozásnál.”

1987. 01. 29. Alsógödi, Felsőgödi, Sződligeti Társegyházak közös presb. ülésének jkv-e szerint: A gyűlés előtt volt Bagdi Imre temetése. A jelenlévők megrendülten emlékeztek meg a gyülekezetért végzett emberfeletti erőfeszítéseiről. „A felsögödi parochia felépítése, a templom belső (és tető felújítása), és az imaház külső és belső tatarozása oroszlánrészben az ő munkája. Már érezvén, hogy fogy az ereje erőltette az éppen egy esztendeje tartott gyűlésünkön, hogy – bár nem volt 1986. évre előirányozva –, végezzük el az imaház átépítését. A hozzá vezető járdák is elkészültek – nagyobb részben szerezetmunkával. Novemberben még dolgozott, decemberben már kórházba került. Népes családján kívül valamennyiünket mélyen érintett korai elmenetele.”

1989. 09. 10. A felsőgödi és sződligeti templom felszentelésének 50. jubileumát ugyanazon a napon 1989. szept. 10-én ünnepelték. (A sződligeti templomot 1939. július 23-án szentelték fel, a felsőgödit pedig egy korabeli szórólap szerint 1939. aug. 6-án, más forrás – H. L. 1989. szeptemberi újságcikke – szerint is 1939. júli. 23-án, és aug. 6. a helyes dátum!) Felsőgödön az ünnepi istentisztelet 10-órákor kezdődött. A presbitérium élén Kiss Lajos gondnok és Legoza Imre missziói gondnok, valamint Ráksi Miklós alsógödi gondnok fogadták az ünneplő gyülekezetbe látogatásra érkező Berzétei László esperest és dr. Mészáros István Kossuth-díjas egyetemi tanár egyházmegyei gondnokot. Az ünnepség Sződligeten 15 órákor folytatódott. A felsőgödi istentiszteleten az esperes úr a vak Bartimeus koldusról, a sződligeten az irgalmas szamaritánus történetéről tartott prédikációt. (ld. Héder László *Dunamenti Híradó* 1999. szeptemberi számában megjelent cikkét!)

1990. 08. 24. Göd testvérközsége, az erdélyi Szatmárhegy 50 tagú ifjúsági küldöttsége járt 1990. augusztus 24-25-én közöttünk. Otthonról reggel 4 órákor indultak és d. u. 1/2 6-ra értek Gödre, így az este 7 órára tervezett műsoros estjük, amellyel a gödiek 1989-ben küldött adomá-

**Héder László újságcikke
a felsőgödi templom szentelésének
50. jubileumi ünnepségéről**

Alapítványi-Értesítők-Sz. István
 Református Felszentelvények
 Göd, 1989. é. 9.
 81-2132

"Adjatok hálát az Urnak,
 mert jó, mert örökre tart
 az ő szeretete;"
 Zsoltások 118:1

Kedves Testvéreink!

Isten segítségével 1989. szeptember 10-én,
 vasárnap délelőtt 10 órai kezdettel, a GÖD /Felső/,
 Lenkey u. 9. sz. alatti templomunkban

B e r z é t e i L á s z l ó esperes ur
 igazságszólásával adunk hálát Istennek azért, hogy
 az 50 esztendővel ezelőtt felszentelt felsőgödi
 templomunkban 51 évcsánád óta szól az Ige, szónak
 és ezek találtak békességet, vigasztalást, test-
 véri közösséget és találkozhattak Jézus Krisztussal.
 Erre az ünnepi istentiszteletre és az utána kö-
 vetkező megemlékezésre Családjaikkal, ismerőseikkel
 együtt szeretettel meghívjuk és várjuk kedves Mind-
 nyájukat.

Kérjük, ha tudnak olyan ismerősökről, volt
 szomszédjukról, akik az elmúlt 50 év alatt, elkül-
 töztek már Felsőgödörről, de annak idején a gyüleke-
 zethez tartoztak, vagy különösen azokról, akik ak-
 koriban részt vettek a templom építésében, közüljük
 azok címét a lelkipásztorral, vagy juttassák el hoz-
 zájuk is a jubileumra való meghívást.

Atyafiságos közönytessel a Presbitérium nevében

Göd, 1989. augusztus hó

László László
 gondnok

László László
 lelkipásztor

A felsőgödi templom felszentelése 50. jubileumi ünnepségnek meghívója

A szőligeti templom felszentelése 50. jubileumi ünnepsége alkalmából
 Berzétei László esperes prédikál 1989. szept. 10-én

nyait és segítségét akarták megköszönni, egy kicsit „csúszott”. (ld. Héder László erről írt *Testvéri látogatás* c. cikkét a *Gödi Körkép* 1991. májusi I. számában!)

1990. november. Interjú készült Héder László lelkipásztorral, aki ekkor ünnepelte 20 éves szolgálatát az Alsógödi, Felsőgödi és Szödligeti Társegyházaknál. Részlet az interjúból: „1970. október 1-én lettem felsógödi lelkész. – *Hogyan tudná összefoglalni ezt a húsz esztendőt?* – ... Az én működésem idején a nehéz körülmények ellenére, a hívek önfeláldozó segítségével parókiát építettünk, a templomot több alkalommal tataroztuk, komoly terhet jelentett a gázbevezetés és a harangok villamosítása. Külön meg kívánom említeni, hogy Bene Zoltán külhonban élő családja elektromos orgonát adományozott a templomnak. Végezetül: talán intő jel, de nagy örömmre szolgál az egybeesés, hogy a húsz éves jubileumom napján vonult be a teológiára László fiam...” (*Gödi Körkép* 1990. november)

Felsőgödön 1992-ben konfirmált 3 felnőtt és 16 fiatal csoportképe

1990 – A rendszerváltást követően Héder László nagy erővel és lelkesedéssel kezdte újra az iskolai hitoktatást. Ennek eredményeként 14 csoport hittanos tanulhatott és hallhatott ISTEN Megváltó Kegyeleméről. (F.: G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

1993. június 12-én a *Gödi Körképben* jelent meg Paulina András *Héder László emlékére* c. írása. Ebből idézünk néhány részletet. „...szorongó érzés markolja szívemet, amikor Héder László Nagytiszteletű úr tragikus halálának tényét kénytelen vagyok konstatálni. Szellemi kincseit Ő a nagy tiszteletben álló családjától dinasztikusan örökölte, itt nemcsak lelkési hivatására, hanem kifinomult intelligenciájára is gondolok. Megcsodáltam a taizei találkozó itteni résztvevőivel kifejtett, az ökomenizmus gyakorlati oldaláról bizonyított igaz testvériségét... Mi csak reménykedhetünk abban, amiben Te már megbizonyosodtál és részesülsz. Nekünk itt lent követni kell a Te emberi és lelkipásztori példádát: ami Nálad természetes és nyilvánvaló, az nálunk legyen a cél. Sokan mi is szeretnénk azon az úton járni, haladni, melynek ösvényét Te tapostad ki, olyan tiszta erkölcsös hitéletet élni, mint Te tetted életedben...”

10. Szotyori Nagy Gábor jövetelétől az alsógödi templomépítésig (1993–1998)

1993-ban Héder László halálát követően Szotyori Nagy Gábort választotta lelkipásztorául a gyülekezet. Héder László halkszavú, csendes, de mindig s SZENTLÉLEK erejével ható szolgálata után Szotyori Nagy Gábor evangelizáció értékű prédikációit kezdetben kritikusan, majd az idő múlásával magáénak fogadta és vallja az egyházi alkalmakon rendszeresen résztvevők közössége. (F.: G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

1994. 04. 30. A Gödi Körképben „Nagy Gábor lelkipásztor beiktatás” címmel számolnak be a gödi reformátusok nagy eseményéről (részlet): „Ünnepi istentisztelet keretében került sor április 30-án

Nagy Gábor református lelkipásztor beiktatására a zsúfolásig megtelt református templomban. A presbiteri gyűlést Buzás János egyházmegyei gondnok tartotta, köszöntve a megjelent hivatalos személyeket és az egyházak képviselőit. Ráksi Miklós alsógödi gondnok köszöntése után a Németh László Általános Iskola két tanulója, Búza Péter és Szabó Eszter verssel köszöntötték lelkipásztorukat, majd Bazsó Imre olvasott fel az ünnepségre érkezett üdvözlő levelekből... Nagy Gábor lelkipásztor meghatódva köszönte meg a jókívánságokat, méltányolva a gyülekezet szeretetét és gondoskodását, amit beszédesen bizonyít az az új irodahelyiség, ami a tönkrement kisparókia helyén épült a gyülekezet tagjainak segítségével. (*Gödi Körkép*, 1994. május 21.)

1996 – Az Alsógödi Református Gyülekezetért és Templomért Alapítvány alapítására és a templomépítési költségek gyűjtésére így emlékeztek utóbb: „Közben megkezdődött a megszavazott templommá alakítás költségei előteremtésére történő adakozás. A döntést követően a Presbitérium a gyülekezet egyetértésével 1996 január 2-án Az 'Alsógödi Református Gyülekezetért és Templomért' elnevezésű alapítványt fundálta...” (F.: G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

1997 – Alsógödi gyülekezet: „Már Héder László lelkipásztorsága (*Szerk.* : 1970–93) idején felmerült az imaterem templommá alakításának igénye. Az utóbbi három évben ez a vágy – mint elültetett dugvány – egyre izmosodott. Megnyugtatóan bizonyosságát venni a gyülekezet szándékának az egyik istentiszteleten a jelenlévők egyenkénti titkos szavazással döntöttek az építkezés mellett. Ez idő tájt a gyülekezet magáévá tette az „L” betű alakú imaterem „négy-szögesítését” – egy kisméretű gyülekezeti terem + mosdó kialakítására. Az elhatározást cselekvés követte. Bazsó Imre mérnök presbiterünk tervei alapján 1997. év első felében néhány gyülekezeti tag jó szívvel végzett munkájával elkészült az azóta is meleg otthont jelentő helyiség. (F.: G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 214)

*Az alsógödi „L” alakú imaház „nyégyszögösítése” – 1997.
Tervező és építésvezető Bazsó Imre*

1997– Felsőgödi gyülekezet: Az alsógödi vizesblokk létrehozásának megfelelően a felsógödi gyülekezeti épület (imaház és társasági iroda) kultúrált vizesblokkját is megvalósítják. (A női és férfi WC ekkor lett a mai formában elkészítve, csempeburkolattal ellátva.) Ugyanekkor az egész épület is jó minőségű hidegpadló burkolatot kap, megtörténik az iroda nyílászáró cseréje és a belső nyílászáróké, ekkor készül el mennyezetlambéria, a 3 db üvegtéglás, természetes fényt adó „felülvilágító” a déli homlokzaton a közösségi teremben és a WC-kben. E munkálatokban Bazsó Imre és Szaszák György alsógödi presbiterek oroszlánrészt vállaltak a felsógödi gyülekezeti segítők mellett.

1997 – Az Ag-i templomépítés előkészítése halad előre. Kétféle elképzelés volt a gyülekezetben. A gyülekezet és a presbitérium tagjainak egy része a régi imaház templommá alakításában gondolkodott (erről el is készült egy rajz), a másik csoport mindenképpen új templom építése mellett érvelt. Ráksi Miklós gondnok így emlékezett vissza egy jó évvel később, 1998 nyarán az új templom első tervének születésére: „Csomó Ágnes építésmérnök kérésünkre két változatban készített templomtervet, ajándékol. Bár mindkettő megnyerte a Presbitérium tetszését, sajnálatos módon az előkalkulált költségek messze meghaladták anyagi erőnket. Amikor számot vettünk az eddig összegyűlt pénzadományokkal, szomorúan állapítottuk meg, hogy egy új templom építését nem tudjuk vállalni. Visszatértünk az imaterem templommá alakításához. Segítségül hívtuk Mladek Ferenc és Szép László építésmérnököket, akik mindketten térítés nélkül vállalták a tervezést... Tervező munkájuk 1997-ben megkezdődött. Két-három elfogadásra méltó variáció költségkihatása ismeretében (az idáig gyűjtött összeg 8. 5 millió volt) Szász Ferenc – korban legidősebb egyháztagunk – presbiter az addigi adományán felül megajánlott még 4 millió forintot (*ezzel megduplázva támogatását!*), azzal a kikötéssel, hogy csak új templom építésére adományozza.” Ez nyomós érv volt...

II. Az alsógödi templom építése és felszentelése (1998–1999)

1998. június 26. 1998 tavaszán született meg az a terv, amely alapján végül megépült az új alsógödi református templom. Szász Ferenc bölcs kikötése és nagy adománya következtében a régi imaház épület megmaradt gyülekezeti háznak, amely rengeteg fontos funkciót kielégít: itt folynak a bibliaórák, a felnőtt istentiszteletekkel párhuzamosan a gyerek-istentiszteletek, a konfirmációs képzés, a gyülekezeti közös ebédek, idősek karácsonyi rendezvénye és egyéb közös alkalmak. Nem is tudna meglenni a gyülekezet e nélkül az épület nélkül! Az új épület alapjához a gödör kiásása markológéppel történt, így a gödör 1998. június 26-án, pénteken, egy nap alatt elkészült. A markológépet és a kiemelt föld elszállítását végző

teherautókat Baka Béla vállalkozó biztosította, aki ezt a munkát adományként végezte el a református közösség javára.

Az alapozási és az összes kőműves munkákat Nagy László cége, a Ciklop Bt. végezte. Ő és édesapja, Nagy Sándor – kőműves és szaktanár, – aki Héder László idejében az alsógödi gyülekezet egyik presbitere volt – szervezték ezeket a feladatokat és vezették az építkezést. Az alapozási munkák már az alapgödör kiásását követő hétfőn, 1998. június 29-én elkezdődtek. Az épület alapja, pince falai, a földszinti koszorú és födém rekordidő alatt elkészültek. Egy hónappal az alapgödör ásását követően már meg lehetett tartani az alapköszentelési ünnepséget.

1998. július 26. vasárnap – Az alsógödi református templom alapkövételének napja. A tavasszal megrajzolt végleges tervek alapján eddigre elkészült a templom pincéje és földszinti födémje, amelynek északi oldala szélének közepén, az e célra hagyott nyílásba Szász Ferenc és Lászlóczky Ferencné Évike közösen helyezték el azt a fémhengert, amelybe bezárták a Ráksi Miklós alsógödi gondnok által szerkesztett, a gyülekezet történetéről és a templomépítés előkészítéséről, templomépítőkről szóló emlékiratot. Az ünnepségen a nyári szabadságok ellenére több mint százán vettek részt. Jelen volt Szegedi Sándor, a település polgármestere (Göd önkormányzata pártfogolta és 3 millió forinttal támogatta a templomépítést.)

*Nagy Sándor,
az alsógödi református
templom építésének
vezetője, az alsógödi
piarista szakmunkás-
képző iskola kőműves
tanára*

*Nagy László,
az új alsógödi református
templom építését
kivitelező Ciklop Bt.
vezetője,
Nagy Sándor fia*

Az alsógödi templom földszinti földemjének építése

és Fónagy Miklós, egyházmegyénk esperese, aki imában mondott hálát TEREMTŐNKNEK, hogy a testvéri közösség szívét felbuzdította és képessé tette a nagy feladatra – 67 évvel az imaház megépítése után, egy méltó templom megépítésére. Az emlékirat betonnal való elzárására Bazsó Imre presbitert kérték fel, akinek tervei alapján és vezetésével az L-alakú imaház négyszögesítése az előző évben megvalósult. (F. : Az ünnepségen készített fotók, a jelenlévők elbeszélése és G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria – Egyedül Istennek dicsőség*; p. 210-218)

1998. nov. 26. Az építkezés az alapkőletétel után is csodával határos sebességgel zajlott. A cél az volt, hogy a tél beállta előtt tető alatt legyen az épület, hogy a téli fagyok ne tehessenek kárt az épület állagában. Az építkezésnek nem csak a fizikai tényezők, hanem az anyagi erő hiánya is gátat szabhatott volna, hiszen igen tetemes mennyiségű pénzre volt szükség, amelynek előteremtése nem mindig volt könnyű, nem is látszott előre, hogy honnan sikerül a következő anyaghoz és munkához a pénzt időben biztosítani, de a segít-

Az alsógödi templom alapkövetelési ünnepségén Bazsó Imre elfalazza a földembe, a leendő szószék alatti területen a fémhengerbe zárt emlékiratot

ség pénzbeli adomány, önkormányzati, vagy magán támogatás, önkéntes, ingyen munka formájában pontosan a szükséges időben megérkezett, és a tető cserepezése is elkészült novemberre. A tél beállta előtt, utolsó fázisként a harang került fel a toronyba és a torony lemezzel burkolt süvege. A bűvös szám most is a 26-os volt: november 26-án több több, mint egy tucatnyi gyülekezeti tag és a környék lakóinak jelenlétében emelte be a daru az épület „koronáját”.

1998-ban, az alsógödi református templom építkezésének évében a gyülekezet tisztségviselői: Szotyori Nagy Gábor lelkipásztor, Ráksi Miklós gondnok, Lászlóczki Ferencné Ács Éva, dr. Bajnóczy Barna, Bazsó Imre, Suba Lajos, Szász Ferenc presbiterek, Angyalné Tóth Éva pénztáros. (F. : G. A. 1999, dr. Széll Andrásné-Ráksi Miklós: *Soli Deo Gloria (Egyedül Istennek dicsőség)*; p. 210–218)

1998. november 24-én áthelyezik az alsógödi újan épült templom tornyába a templom udvarán lévő haranglábról „Marci” harangot. (F.: G. A. 2000, Ráksi Miklós: *Marana Tha / URUNK JÖVEL*; p. 27–36)

1998 novemberében történt Felsőgödön, egy istentisztelet után, hogy az akkor az Egyesült Államokból hazalátogató és itthon tartózkodó, közel 74 éves ifj. Radnóty (Rumpf) Károly, aki 1956 előtt a gyülekezet tagja volt, megkérdezte Szotyori Nagy Gábor tiszteletes urat, miért nincsen óra még mindig a templom tornyában az 1939. évi templomszentelés óta. A lelkész úr azt válaszolta, hogy ennek egyszerűen a pénz hiánya az oka, mert a gyülekezetnek erre még soha nem futotta, amióta a templom megépült. Hiszen jött előbb a világháború, azután parókiát kellett csinálni, majd örültek, ha az éppen szükséges felújítási és fenntartási munkákra futotta. „Ötszáz dollár elég lenne?” – kérdezte Károly bácsi naívan. „Még 5000 sem” – válaszolta a lelkész úr. Itt azután abbamaradt a beszélgetés, de pár nap múlva Radnóty Károly megjelent az toronyórára elegendőnek gondolt összeggel és a lelkész úr hamarosan meg is csináltatta a toronyórát (szépen rendben, a toronymak mind a négy oldalára, ahogy illik). Amikor Radnóty Károly legközelebb hazalátogatott, örülhetett

*A Radnóty (Rumpf) család
1956 nyarán. Elöl Rumpf Károly
(1882–1959), mögötte felesége,
balra ifj. Radnóty Rumpf Károly
és Margit nővére*

*Az ifj. Radnóty Károly által
adományozott óra a felsőgödi
templom tornyán*

a szíve, mert adományából elkészült az az óra, amelyet már gyermekkorában is hiányolt, közel 50 évvel korábban! Amikor a lelkész úr el akart számolni a megmaradt összeggel, azt is az egyháznak adományozta. Nem véletlen egyházához való hűsége, édesapja, Rumpf Károly alezredes 1928-tól, Felsőgödre költözésétől hűséges tagja (1935. dec. 22-től presbitere) volt a felsőgödi református egyháznak. ifj. Radnóty (Rumpf) Károly gyermekkori emlékeit *Felsőgöd volt és lesz (a temetőben) a hazám* címmel a G. A. 2000 p. 141–152 lapjain olvashatjuk.

1999. október 24. vasárnap – Az alsógödi református templom felszentelésének ünnepe. A *Gödi Körkép* 1999. november 3-i számában a *Ne hagyjátok a templomokat...* c. írásban számol be a jeles eseményről. Ebből idézünk részleteket. „Az alsógödi református gyülekezet október 17-én birtokba vehette rég áhított templomát. Pár lépésnyire a három éve épült katolikus templomtól, a Kosuth tér fái fölél emelkedő új torony büszkén hirdeti: az összefogás,

Köszönetnyilvánítás a szülőfalunak,
 a Szerep K. Úr!
 Boldogok, akik karöltve letettek,
 azonosították életüket, útjukat.
 Hittük az az ember, akinek az ügyéért,
 elküldte a szülőfaluját.
 Ha a Szerep vágyta, megcsinálta az,
 édesanyja vágyta, megcsinálta az.
 (1999. október 24. vasárnap)

Krisztusban Kedves Testvérünk!

Három évnyi mellesleges haláladalmatok, hogy az Alsógödi Gyülekezet fel-
 vett szentelési álma és megújulása valósá vált, elkezdte a gyülekezet templomá-
 sák árulását, birtokozását, szeretet, adomány és munka után kezdte el, mely
 templom szűkegében gyönyörködhet az Isten kereső és szerető ember

Nagy szeretettel és hűzököllettel üdvözlünk és kedves családját az Alsógödi
 Református Templom felszentelési ünnepségére és ünnepségre, valamint az
 azt követő szertartásokra, melyek 1999. október 24-én, vasárnap délután
 17 órákor tartanak.

A felszentelési ünnepségre kérem, hogy megkezdés előtt elindul az
 templom felé, ahol Dr. Hegedűs László domonkolói püspök úr,

A szertartás után, ha az Isten keze vágyunk testvér
 közösségével.

Göd, 1999. október 24.

az Alsógödi Gyülekezet Presbitere,
 az Alsógödi R.E. Templomai és
 Gyülekezeti Alapítvány Kuratóriuma
 Szentosi Nagy Gábor (el. felelős)

**Az alsógödi templomszentelési
ünnepe meghívója**

**Az alsógödi templomszentelési
ünnepe alkalmával a szószéken
Fónagy Miklós esperes**

a hívek adakozása, a külső segítség és a dolgozók kezei felépítették ISTEN házáat. Hívók serege, vendégek, kicsik és nagyok zsúfolásig töltötték október 24-én a felszentelésre váró építményt csakúgy, mint a régi szent hajlékot, az imaházat, ahol vetített formában kísérelték figyelemmel a két órás ünnepi istentiszteletet azok is, akik nem értek be az új templomba. A meghívott egyházi méltóságokon kívül, jelen voltak városunk és az intézmények vezetői, a helyi pártok és szervezetek képviselői, a református gyülekezet tagjai s megannyi gödi polgár. Fónagy Miklós esperes fohászatát követően a prédikációt és a felszenteli imát dr. Hegedűs Lóránt püspök mondta, majd Ráksi Miklós gondnok köszöntötte az egyházi méltóságokat.”

Nagy Gábor lelkipásztor beszámolóját Szegedi Sándor polgármester és a társegyházak képviselőinek köszöntője követte...

„Az ünnepséget követően Hegedűs Lóránt püspök úr a vele készített interjúban így szólt a gyorsan elkészült alsógödi templomról: „arra tanúbizonyság a négy közelmúltban avatott templom közül első sorban azt alsógödi, hogy mondhatatlan gyorsasággal, aránylag nagy szegénységből, a szegénység a jóságos gazdagságává növekedik, milliós, sőt 17 milliós nagyságrendben. Ezt csak azzal az igével tudom összefoglalni, hogy **„Az ÚRTÓL lett ez és csodálatos a mi szemeink előtt”**, de az ÚR rajtunk, és az alsógödi híveken keresztül hajtotta végre.” Szotyori Nagy Gábor lelkész az újságíró kérdésére tett bizonyosságot arról, hogy a templomot építő ember oda-szánása, és így az új templom is ISTEN műve, a mi részünk csupán az engedelmesség, belesimulás ISTEN akaratába. „Mindvégig az volt a szívünkben az imádság, hogy kinek építjük a templomot, mert ez, mintha szakadékba ugrás lett volna, ha nem tart ISTEN a tenyérén minket... Mi csak annyit tehetünk a gyülekezetért, hogy keresztény módon élünk és imádkozunk, mert a gyülekezetet ISTEN SZENT LELKE építi. Ő magának gyűjt népeket, persze ebben áldott eszközök lehetünk mi is, hogyha hagyjuk magunkat... A kitűzött keresztényi magatartásminta felé tartunk mindannyian, és azt hiszem ez az imádság minden templomépítő ajkáról elhangzik ma.” A *Gödi Almanach* 2000 évi számában megjelent *Marana Tha* c. írás az Ag-i templom építésével és a templom berendezési tárgyaival kapcsolatban 25 személyt említ, akik nélkül a szép templom és a

benne lévő berendezések nem jöttek volna létre: dr. Bajnóczy Barna, Baka Béla, Császár Ernő, Csomó Ágnes, egy rab fafaragó művész a váci fegyházból, Fabók Tibor, Fónagy Miklós, Gombos Miklós, Herr Péter, dr. Kárpáti Klára, Kiss Sándor, Kovács Gyula, Marinkás Miklós, Mészáros Vince, Mihály György, Mladek Ferenc, Nagy László, Nagy Sándor, Németh Rózsika, Ráksi Miklós, Rancz Lajos, Szalay Ferencné, Szász Ferenc, Szép László, Szotyori Nagy Gábor. Természetesen mind az adományozásban, mind a pénzgyűjtésben és az építésben még rengetegen részt vettek, s mindenkinek hálás lehet az utókor, a mai használók, és a jövő nemzedékek, de minden jóért, a Dicsőség egyedül ISTENÉ! Azaz: Soli DEO Gloria! (F.: G. A. 2000, Ráksi Miklós: *Marana Tha / URUNK jövő!*; p. 27–36)

12. Göd várossá válásától napjainkig (1999–2009)

2000 – Felsőgödi gyülekezet: „Örvendetesen megnőtt a hittanon résztvevő gyermekek létszáma – közel 60 apróság látogatja alkalmainkat.” A különlegesen ívelt mennyezet jellegének megfelelő, speciális színezéses festési terveket Csomó Ágnes építésszámológész készítette el, de végül a fehér, hagyományos festés mellett döntött a presbitérium. A falakat és a mennyezetet glettelték, fátolyfóliás megerősítést alkalmaztak a festés előkészítésére. „Terveink: a gyülekezeti terem rendbetétele a legfontosabb feladat, kultúrált illemhelyiségre van szükség. Megérett a bútortat a csérére, a mostani szedett-vetett, rossz állapotú”. (*Harangszó* – gyülekezeti újság, 2000. dec. -i szám) Fg-i templom tetőfedése felújításra került. Korábban pala tető volt, ekkor deszkázva és zindelyezve lett. A munkákat Kovács Gyula építésszámológész és ács végezte el, a munkálatokhoz szükséges anyagok jórészét Baka Béla adományozta. (Forrás: Bagdi József, gondnok)

2000. szept 12-én elhunyt Szotyori Nagy Gábor lelkész úr édesanyja. Ezzel a szomorú eseménnyel vette kezdetét az a veszteségsozozat, amely azóta is tart, majd' tíz éve. Sorra elmennek az égi honba a hűséges segítőtársak.

Az alsógödi református templom Kossuth tér felőli homlokzata

Az alsógödi református templom belseje 2009-ben

*Szotyori Nagy Gáborné,
a lelkész úr édesanyja
1999-ben*

Németh Rozália

*A lelkész úr édesanyjának és Szász
Ferencnek, az új templom megálmodójának
emléktáblája az altemplomi urnahelyen*

2001. jan. 11-én hunyt el dr. Kárpáti Klára ügyvéd, aki az Alsógödi Református Templomért és Gyülekezetért Alapítvány okiratát szerkesztette meg és látta el a hivatalos procedúrával járó teendőket az bejegyzéshez ingyenesen az egyháznak.

2002. júli. 2-án Legoza Imre missziói gondnok távozott az élők sorából, aki az építkezéseknél rengeteget segített. Aug. 1-én felesége, nov 10-én fia is követte őt minden élők útján.

2003. október első napjaiban hunyt el Németh Rozália az alsógödi templomépítés egyik motorja és nagy adományozója.

2004. jan. 30-án halt meg L. Nagy István a felsógödi gyülekezet tagja, aki halála előtti napokban 500,000. - Ft-ot adományozott az egyháznak.

2005. november 2-án hunyt el dr. Bajóczy Barna presbiter, az alsógödi tempomért alapítvány elnöke.

2006-ban a Fg-i gyülekezet újabb beruházásba kezdett, korszerű, alacsony hőátbocsátási tényezőjű ablakokra cserélték a régieket. Az ablakokat kiváló minőségben Mészáros Vince alsógödi nyílászáró gyártó készítette. Ugyanebben az esztendőben a ifj. Kovács Gyula kivitelezésében a templom alsó terében hat db új pad került elhelyezésre, a karzatra pedig nyolc darab.

2006. május 7-én halt meg Buti Alberné Bodnár Margit, aki az egyik legkészségesebb segítsége volt a felsógödi gyülekezetben a lelkész úrnak 1993 óta.

2006. 07. 29-én életének 100. esztendejében elhunyt Szász Ferenc, aki feleségével, sz. Fekete Lenke nénival együtt az alsógödi „új” templom építésének legodaadóbb híve és adományozója volt.

2006. szept. 6-án Bonyhádiné Záboji Klárka, a szödligeti gyülekezet egykori pénztárosa hosszantartó, súlyos betegség után elhunyt. Különösen kedves természettel megáldott ember volt, akire ma is mindenki nagy szeretettel emlékszik vissza, aki csak ismerte. Igen sokat adakozott testvérével, Gizikével együtt az egyháznak.

2006 novembere óta gyönyörködhetnek a zenerajongók a felsógödi templom új orgonája csodálatos hangjaiban. Az olasz gyártmányú, Viscount Prestige 80 márkájú három manuálos, 56 regiszteres, elektronikus 3.4 MFt-os orgonát a társegyházak részletre 3 MFt-os diszkont áron vették meg. Ezzel a digitális orgonával 4323 sípos hagyományos orgona hangvilágát lehet megszólaltatni! A társegyházak

*Záboji Gizike és Klárka
fiatal korukban*

A 2006-ban vásárolt új orgona és a saját alkotású hangfal

pénztárcájához képest nagy beruházást néhány zeneszerető testvér – pl. J. E. – milliós nagyságú adománya tette lehetővé). Az igazi orgonasípokkal díszített, hatalmas hangfalat a lelkész úr maga készítette.

2006. 11. 12-én hálaadó istentisztelet keretében az első lelkészünk születésének 100. évfordulóját (2006. 11. 07) követő vasárnapon, márványtáblát avattak a társegyházak két hosszan szolgáló lelkészünk emlékére. Az első lelkész, Bene Zoltán 36 évig, a második, Héder Zoltán 23 esztendeig szolgálta Alsógöd, Felsőgöd és Szödliget református hívőit. A táblán így áll: Lelkipásztoraink: Bene Zoltán 1936–1970 templomépítő lelkipásztor, Héder László 1970-től 1993. Laci bácsihoz fel lehetne vésni a márványra: „parókiaépítő lelkipásztor”, hiszen nagyon sokat dolgozott maga is, gyerekei is a lelkészlakon, mire a parókia végül 1985-ben elkészült. Az ünnepi istentiszteleten és az azt követő szeretetvendégségen a Bene család részéről jelen volt Bene Tamás, Irén és Judit, valamint Irén férje, Balla Tibor; a Héder családot fia, ifj. Héder László képviselte. (G. A. 2007, p. 113–128)

2007-ben az Ag-i gyülekezet egykori imaházának konvektoros gázfűtését korszerű, cirko-gázkazános központi fűtésre cserélték.

2007. 04. 06-án életének 87. esztendejében elhunyt Ráksi Miklós, az alsógödi gyülekezet presbitere, aki korábban 17 éven át (1988–2005-ig) volt gondnoka az Alsógödi Református Társegyháznak. Ápril 20-án Csuka Tamás temette el, mivel Szotyori Nagy Gábor kórházban feködt akkor (csak pár nappal korábban operálták).

Ráksi Miklós

2007. 07. 23-án elhunyt Szenes László, a Kosdi Református Egyház nyugdíjas lelkésze, aki Alsógödre költözött 1992. évi nyugdíjba vonulását követően. Július 31-én Tóth Sándor főjegyzővel Szotyori Nagy Gábor temette el őt az alsógödi temetőben.

2007 – Ebben az esztendőben temették a felsögödi Darab András presbitert is, aki a felsögödi és szödligeti templomok összes bádogozási munkáit végezte a legutóbbi felújításakor.

2008-ban az Ag-i gyülekezet is beruházásokat hajtott végre. Teakonyha készült a gyülekezeti épület (egykori imaház) 1948-ban épült szárnyában, a régi ablakok a Fg-ihez hasonló, korszerű, kis hőátbocsátású nyílászárókra lettek kicserélve.

2008-ban a Kolping keretében és a katolikus egyház fenntartói támogatásával már négy éve óta működő Búzaszem Általános Iskola válságba került. Váci püspöki döntés született arról, hogy a katolikus egyház nem vállalja a továbbiakban a fenntartói szerepet. A keresztény, ökumenikus szellemű Búzaszem iskola vezetői ekkor Szotyori Nagy Gábor református lelkészhez fordultak tanácsért és segítségért, aki a református egyházi és iskolai vezetőkkel konzultálva végül megoldást talált a református egyház Verőcén működő intézménye, mint fenntartó által. „A nyári fenntartóváltás sok töprengést, imát és egyeztetést, rengeteg adminisztrációs és szellemi munkát jelentett,

de szeptember 1-re eredményesen lezajlott. A 2008/2009-es tanévet már 73 gyermekkel kezdte meg a Géza Fejedelem Református Iskola, Óvoda és Bölcsőde gödi tanintézményeként tovább működő Búzaszem Általános Iskola. A nyári felújítások és költözések után három helyen indult el az oktatás: Az Eke osztály (a negyedikesek) a katolikus közösségi házba, a Barázda osztály (a harmadikosok) a református közösségi házba költözött, míg a Napsugár osztály (az elsősök), a Magocska osztály (a másodikosok) és a Paripa osztály (az ötödikesek) a Walch-épület családok által felújított három hátsó tantermét lakta be... Elindult a felső tagozat; az ötödik osztályos szaktantárgyaknál kiváló szaktanárokat üdvözölhettek a gyerekek, a szülők. A tanulás és játék mellett sakk-, újságírás-, disputaszakkör és varázsműhely színesíti a délutánt. A kiválóra minősített művészeti iskolában továbbra is minden gyermek néptáncol, szolfézszt tanul és egyéni hangszeres képzésben vesz részt. (*A Búzaszem Általános Iskola Hírei / Új tanév – új iskolai élmények, Gödi Kolping Híradó, 2008. IV. évf. , 1. szám, p. 1–2*)

2008. 10. 19. A Búzaszem Általános Iskola alapkövetelési ünnepsége a Szakács-kertben ezen az októberi vasárnapon 16. 00-kor volt. Egy rozsdamentes fémhengerbe belekerült az iskola története, tervei, osztályainak kistabló képei és a gyerekek rajzai, írásai. A fémhenger arra a helyre került a földbe, ahol egykor majd a szökőkútja lesz az iskolának. (Horváth Szilárd elbeszélése nyomán lejegyezte a Szerk.)

2008. 10. 27-én kezdődött meg az építkezés a 2007. nov. 17-én jogerőre emelkedett engedélyezési tervek alapján a Szakács-kertben. „– Megint nagyot álmodtunk – mosolyog Kovács Gyula építésmérnök, a Szakács-kerti iskolaépítés műszaki vezetője, miközben tanácsokat ad a munkásoknak.” (*A Búzaszem Általános Iskola Hírei / Új tanév – új iskolai élmények, Gödi Kolping Híradó, 2008. IV. évf. , 1. szám, p. 3*) Az alsógödi református templom ács munkáit is ő irányította 1998-ban.

2009 – „Négy hónapos tárgyalási folyamat végére került pont Göd januári képviselőtestületi ülésén, amikor a képviselők egyhangú szavazással elfogadták a gödi Búzaszem egyházi iskola fenntar-

tójával, a verőcei református egyházközséggel kötött közoktatási megállapodást.” E megállapodás szerint Göd Önkormányzata az iskolának évente minden ott tanuló gödi gyerek után 20 eFt-ot ad. (Részlet a Verőcei Géza Fejedelem Református Iskola, Óvoda és Bölcsőde sajtóközleményéből.)

2009. 05. 3-án hunyt el Sáradi János bácsi, aki hosszú ideig a sződligeti gyülekezet presbitere, majd 1981-84 között gondnoka is volt.

2009 májusában már kinőttek a falak a földből a Szakács-kertben. A Búzaszem Általános Iskola egy részének tetőszerkezetének zsalui is elkészültek, nemsokára épülhet a tető héjazata. „A gödi egyházi iskola is úgy épül, ahogy egy templom: hittel, szeretettel, imával, közösségi összefogással. Ökumenikus összefogással is. A földhasználati jog tulajdonosa a Magyar Kolping Szövetség, ő az építtető. Az építkezésben pedig református és katolikus szervezetek fogtak össze. Közös alapítású cégük, a Búzaszem Iskola Nonprofit

*A Búzaszem iskola falai kinőttek a földből a Szakács-kertben
2009 tavaszán*

Kft. vezényli le az építkezést, miközben a forrásteremtésért a Búzaszem Alapítvány felelős.” (A *Búzaszem Általános Iskola Hírei / Új tanév – új iskolai élmények*, Gödi Kolping Híradó, 2008. IV. évf. , 1. szám, p. 3)

2009. 07. 27. A tervek szerint nyomdába került e napon a felsőgödi templom 1939. augusztus 6-i felszentelésének 70. jubileumára készülõ közös társegyházi ünnepi kiadvány elsõ kötete. A második kötetet aug. 28-án szánják nyomdába adni a szerkesztõk, amellyel a szõdligeti templom 1939. július 23-i felszentelésének 70. jubileumát ünneplik a társegyházak szeptember 13-án. A harmadik kötet az alsógödi templom 1999. október 24-i felszentelésének 10. évfordulójára készülnek. Ennek nyomdába adását október 9-re tervezik. Valóban igaza volt Kóczán Mór csallóközi református gyülekezetének, amikor a múlt század elején az egyházi énekkaruk zászlajára ezt a jelmondatot hímezték: „Dalunk olyan, mit az élet, hol víg, hol szomorú.” A sok gyászt, amely megszomorítja életünket, most a jubileumi ünnepségek vidítják fel augusztus 16. és október 25. között három alkalommal, amikor dicsérhetjük az URAT az Ő nagy jótételéért: Már száz éve, hogy megtartja közösségeinket itt a Duna bal partján! Kérjük ŐT, Áldja és Őrizze úgy gyermekeinket, unokáinkat, s az õ gyermekeiket, ahogyan bennünket Segített és Őrzött! Ámen.

FREY LÁSZLÓNÉ

Vöröskereszt Gödön

A Vöröskereszt gödi szervezete 1958-ban alakult, Méri Istvánné vezetésével. 1963-tól Illés Lenke, majd nyugdíjba vonulása után Pintér Béláné volt a vezető titkár. Ekkor a váci Vöröskereszthez tartoztunk, melynek Bitter Antalné volt a titkára.

A szervezet feladatai közé tartozott a tüdőszűrés, véradás megszerzése, lebonyolítása, idősek, rászorulóknak támogatása, évente „Idősek Napja” megrendezése. Ezen időszak volt a helyi Vöröskereszt fénykora, ekkor 8 alapszervezet működött Gödön.

Frey Lászlóné, körzeti nővér vagyok, 1964 óta élek Gödön. A Vöröskereszthez 1969-ben csatlakoztam és 1972-től alapszervezeti titkár lettem. 1974 és 1980 között családi okok miatt lemondtam tisztségemről, ekkor Dr. Valentinyi Jánosné látta el a titkári feladatokat.

Miután Dunakeszi várossá alakult, a fóti és gödi alapszervezeteket is hozzácsatolták, a vezető titkár Molnár Sándorné volt (jelenleg is ő látja el ezt a feladatot).

Rendszerváltáskor minden alapszervezet felbomlott.

1997-ben 20 régi taggal – akiknek nagyon hiányzott a vöröskeresztes munka – megalapítottuk a Vöröskeresztes Klubot, és mára már 100 körüli a létszámunk. Havi rendszerességgel tartunk klubfoglalkozást.

Az eredeti feladatkör megmaradt, ezen kívül karácsonykor szeretetcsomagot adunk a rászorulóknak, „Anyák napján” ünnepséget rendezünk, gyógytornát működtetünk, valamint a Göd-Újtelepen lévő Topház Egészségügyi otthont támogatjuk.

Sajnos az évek során a tevékenységünkkel kapcsolatos minden dokumentáció megsemmisült, így csak emlékezetemre támaszkodhattam, miközben e sorokat írtam.

KARVÁSZ KÁLMÁNNÉ, BŐLÉNÉ TÓTH ÁGNES

Felsőgödi iskolahistória

1908 őszén már Felsőgödnek is volt iskolája.

A Családotthon Telepeseinek Egyesülete dr. Szécsi Kálmán és dr. Hajcsi György anyagi támogatásával, valamint Eisler Emil hosszas utánjárása eredményeként – a Vilmos császár út 60. sz. alatt (ma Ady Endre út) létrejött az ún. Mogyoródi-féle magánjellegű egyesületi elemi népiskola. Közhasználatú nevét a ház tulajdonosáról, Mogyoródi Antalról kapta, amelyben működött. 16 tanuló járt ide, akiket Schallek Anna okleveles tanítókisasszony oktatott. A tanév végére a létszám 22-re nőtt, ennyien tettek év végi vizsgát. A betelepülést és a község dinamikus fejlődését mutatja, hogy a következő tanévben már 72 gyerek iratkozott az iskolába.

A fenntartás sok gonddal, bajjal járt. Az előljáró hatóságok nem-hogy segítették, inkább gátolták a magánjellegű iskola működését, de községi iskolává minősítése ellen is tiltakoztak, pedig a létszámot tekintve minden jogcím megvolt arra, hogy az iskola fenntartója ne az egyesület, hanem az állam legyen. Erre csak egy évvel később került sor, amikor a tanítókisasszonynak immár 120 gyereket kellett oktatnia délelőtt és délután.

Az iskola 1910/11-es tanévének ránk maradt órarendjét ereklyeként őrizzük.

1913-ban, sok-sok beadvány, folyamodvány és kérelem után az immár Sződ-felsőgödi Elemi Népiskola új tanerővel gyarapodott Steibl Ferenc tanító úr személyében, aki hamarosan feleségül vette a tanítókisasszonyt. 10 évvel ezelőtt még élt Kafka Imre úr, aki 1913-ban volt első elemista, és szeretettel emlékezett a lelkes tanító házaspárra.

A „Mogyoródi-féle” iskola tantermében – templom nem lévén – 1924-ig szentmiséket is tartottak vasár- és ünnepnapokon, ahol a kántori teendőket Steibl (később a nevét Somosira magyarosította) Ferenc igazgató-tanító teljesen díjtalanul látta el, szervezte és vezette az énekkart is. „Az oltár az iskolai dobogón állott, s felette szép nagy feszület

volt, mely még ma is körmenetekkor használatban van” – emlékezik Bozóky Gyula: A felsőgödi Jézus Szíve Templom építésének története c. munkájában.

Tisztelettel adózunk iskolánk első tanítóinak, akik nemcsak neveltek és oktattak, de maguk fűtötték és takarították az iskolát, olykor minden fizetség nélkül, hiszen a közösség szegény volt, adóalapja csekély, s volt úgy, hogy járandóságukat csak polgári per útján sikerült megkapniuk az akkori anyaközségtől, Szódtól (1913-ban).

Közben a település a 136925/1914 BM. számú engedély alapján Sződ községből kivált, és Felsőgöd néven kisközséggé alakult.

1918-ban az iskolát államosították, tanítóinak száma 4-re gyarapodott, Steibl Ferenc igazgató-tanító lett. A két új tanterem szintén bérelt magánházban kapott helyet. A „Tarinaiskola” a mai Kálmán és Deák Ferenc utca sarkán működött. Nevét az épület tulajdonosáról, Tarina Károlynéről kapta. Tantermei világosak, tágasak voltak, az udvarán is elfért a 2. és 3. osztály.

Míg a háború előtt a telep lakossága alig 700 fő volt, 1920-ban 1647, 1925-ben a „Közigazgatási tájékoztató lap” szerint már 3000 lelket számlált.

A tantestület 6, majd 8 tanerőssé vált, a zsúfoltság – bár a tanítás váltakozó műszakban délelőtt és délután is folyt – elképesztő méreteket öltött. Szegény volt a község, az iskola és a gyerekek is.

Az I. osztályban csak egy palatábla, palavessző, kis törlőszivacs és egy olvasókönyv képezte az összes felszerelést. A rozoga padokban a gyerekek szorosan egymás mellett ültek, így nem tanulhattak meg tollal és tintával írni.

Az üvegben hordott tinta kiömlése állandó veszélyt jelentett. A fegyelem olykor csak kemény szigor, testi fenyítés, tenyeres, körmös, sarokban állás és térdepelés, botütés árán volt tartható. Volt olyan pedagógus, aki élt is ezzel a ma már elítélt „pedagógiai módszerrel”, ha szép szóval nem sikerült rendet tartania.

1926-ban Klebelsberg Kuno, a magyar oktatásügy elkötelezett és kiváló kultuszminisztere, népiskolaépítő programja során 4 év alatt mintegy 3500 tantermet és 1500 tanítói lakást építtetett. Lényegében ebből jutott a községünknek 6 tanterem, egy 2 tantermes óvoda, egy tanítói és 1 óvónői szolgálati lakás.

A Lenkey utcai épületeket, ahol most az óvoda működik, Mikle Károly alsógödi építész tervezte és építette a miniszter 49521/1926. VIII. a. ü. o. sz. rendelete és megbízása alapján. Az építkezés, különböző nehézségek (telektulajdon rendezése, tervezés és költségvetési hiányosságok stb.) után csak 1928. május 1-jén indult meg. 1930 májusában még nem fejeződött be egészen, amikor a régi épületekből az átköltözés megtörtént. Az 1930/31-es tanév már itt, az akkor nagyon szép, új és végre tágas, modern épületben kezdődött.

Az iskola vidám, rózsaszínűre festett falára városunk idősebb lakói még ma is emlékeznek. Volt már tanári és igazgatói szoba, előcsarnok, hosszú folyosó, tágas udvar, ahol egy kisebb színpadot is felállítottak. Itt tartották az iskolai ünnepélyeket, színelőadásokat, évnnyitókat, évtárákat. A tanulók az udvarra fákat ültettek, amelyek később hatalmasakká nőttek és évtizedekig nyújtottak árnyat az alattuk játszó gyermekcseregnek.

A 30-as évek elején a tantestületnek 8 tagja volt: Steibl (Somosi) Ferenc igazgató, Török Benjamin, Török Benjaminszék, Traum (Szomolnokai) József, Széchenyi Lászlóné, Péntek Ágota, Sisler Ödön és Nagy Jenőné.

A tanítás most is váltakozva folyt, tornaterem hiányában a testnevelés órákat az udvaron vagy a folyosón tartották. A lelkes tanítógárda igyekezett vidám, boldog gyermekközösséget kialakítani.

Tanulmányi kirándulásokat szerveztek a környékre, Budapestre, Vácra, a Dunaparton rendezték évente a Madarak és Fák Napját, színdarabokat tanítottak be, színvonalas iskolai, egyházi és községi ünnepeket, pásztorjátékokat rendeztek, ismeretterjesztő előadásokat, filmvetítéseket tartottak. Részt vettek a Felsőgödi Dalárda és zenekar munkájában. Még a helyi tűzoltó parancsnok is pedagógus volt. A közélet irányítói, tevékeny résztvevői voltak, oktatónevelői munkájukon kívül kántorkodtak, a cserkészmozgalmat irányították, a község képviselőtestületében dolgoztak, szervezték a kulturális és sportéletet, az Iparoskört, a Kaszinót, és még sorolhatnánk! A tanítói fizetésen kívül egyéb javadalmazásban nem részesültek.

Az iskola első igazgatója (1918-tól) Steibl (Somosi) Ferenc 1940. december 3-án vonult nyugalomba. Munkásságáról a korabeli tanévzáró jelentés így emlékezik:

„Az iskola csarnokában összejött gondnoksági tagok, a szomszéd községek igazgatói jelenlétében búcsúzott az ifjúság igazgatójától. Minden osztálynak volt szónoka, még az óvodásoknak is...”

Ebben a tanévben 8 tanulócsoportban 323 gyermek tanult, legtöbben az első osztályba iratkoztak, pontosan 50-en. Csak a 3. osztályt bontották fiú és leány csoportra 36 és 39-es osztálylétszámmal. A korabeli jegyzőkönyv szerint 95-en kitűnően végeztek, 28-an sajátos osztályt ismételtek.

A II. világháború harcai nem tettek kárt az épületekben, de a lelkekben igen. Az elhurcoltak között gyerekek is voltak, akik a koncentrációs táborok poklából soha nem tértek vissza, ahogy a harcterekről édesapa, testvér és rokon sem.

A háborút követő évek iskolánk életében is jelentős változásokat hoztak. Az 1948-ban bekövetkező államosítás minket nem érintett, hiszen állami iskola voltunk. Megszűnt a 8 osztályos gimnáziumi rendszer alsó négy osztálya és a polgári. Kötelező lett a 8 osztályos általános iskola elvégzése, 5. osztálytól szakrendszerűvé vált az oktatás, az első években részben szaktanárok nélkül. Nem voltak már palatáblák, helyettük kisvonalas, nagyvonalas, sima és kockás füzetekbe írtak a gyerekek. A tankönyvek időben megjelentek és nagyon olcsók voltak.

1949-ben alakult meg az iskolában a 919. sz. Petőfi Sándor úttörőcsapat, amelynek első és lelkes vezetőjére, Radnai Istvánra sokan és szívesen emlékeznek a régi diákok közül. 1950 tavaszán a megye legjobb úttörőcsapata címet kapta a csapat, ami akkor igen nagy elismerésnek számított.

1950-ben megalakult a községi tanács. Első tervei között szerepelt az iskola bővítése. A 6 tanterem mellé sikerült újabb hármat kialakítani, a szolgálati lakásból is tanterem lett. Évekkel később a református imaházban és a Szécsi kastélyban is tanult egy-egy osztály. A napközinek és a politechnikai oktatásnak is az utóbbi épület adott helyet.

A tanítás reggel 8-tól este 1/27-ig tartott, a felsős nevelők sokszor sötétben botorkáltak a Lenkey utcából a kastélyba vagy az imaházba óráik megtartására. Ennek ellenére járási szinten községünk iskolája az elsők között volt.

A hatvanas években kötelező 8 osztály elvégzése egyre több tanfolyam, átképzés előfeltétele lett. A megnövekedett tanulási kedv vagy a szükség miatt igény mutatkozott arra, hogy iskolánkban is meginduljon a felnőttoktatás azok számára, akik korábban csak 6 osztályt végeztek. Sikerült az órarendet úgy kialakítani, hogy délután 5 órától este 8-9-ig, hetente három alkalommal felnőttek is beülhessenek az iskolapadba. A 7. és 8. osztályt végzők félévente osztályozó vizsgát tettek, más iskolából jött „vizsgabiztos” előtt. A nevelők ilyenkor együtt izgultak a hallgatókkal. Voltak többen is, akik később a váci középiskolák esti tagozatain tanultak tovább és sikeres érettségi vizsgát tettek.

Az iskola jó színvonaláról az akkor igen szigorú szakfelügyelői jegyzőkönyvek, dicsérő és elismerő oklevelek, beiskolázási mutatók, pedagógus kitüntetések tanúskodnak.

A tantestület személyi összetétele valahogy mindig szerencsésen alakult. A fiatalon idekerült nevelők előtt ott jártak a „nagy öregek”, a példaképek, akik olykor finom tapintattal vagy kemény kritikával segítették, irányították a tapasztalatlanabb kezdőket, akik tisztelettel és elismeréssel néztek fel rájuk, majd szép lassan átvették a stafétabotot.

„Szerencsések voltunk, a tanáraink nagy tudású, tehetséges, jó kedélyű, hivatástudattal megáldott és legfőképp „ránk érő”, ránk figyelő pedagógusok voltak” – írja visszaemlékezésében azóta szintén kiváló tanárrá lett tanítványunk.

A 60-as évek végén az iskola épületéhez sikerült két újabb tantermet ragasztani, majd az eredetileg bejárati aulát befalazva kis tornatermet kialakítani. Így a bejárat is új helyre került, a jelenlegi helyére. Később az udvaron lévő melléképületet, a hivatalsegédi lakást is megszüntették, átépítették és kibővítették, ide került a kastélyból a politechnikai műhely és egy új tanterem.

A bővítéssel egyidejűleg központi melegvízfűtést kapott az iskola, és a régi tantermekben a padlózatot is kicserélték. Éppen ideje volt! Addig ugyanis sokszor óra közben is a nevelők maguk tettek egy-egy lapát szenet a vaskályhába. Olykor egy-egy „lelkes hetes” a szünetben úgy megtömté a kályhát, hogy orrán-száján dőlt a füst. Mindezt annak reményében, hátha elmarad az 5. vagy 6. óra. Nem maradt el! Nyitott ablaknál vacogva, de folyt a tanítás, így aztán a gondos hetesek és tűzrakók tevékenysége is megszűnt. A fiatal tanárnők óvatosan viselték az akkor divatosná vált túsarkú cipőiket, mert a korhadt padló nemegyszer ott fogta őket, s ezt nehéz volt kuncogás nélkül megúszni.

1970-ben Alsó- Felső- és Közép-Göd közigazgatásilag egyesült, létrejött Göd Nagyközség. A középső részen lakó gyerekek nagy része az 1. sz. Általános Iskola körzetébe került. Közben a bócsai (újtelepi) iskola is megszűnt, s bár ők a 2. sz. iskolához tartoztak, sok gyerek a mi iskolánkba járt, mert ez volt közelebb. Az OVIT lakótelepre is egyre több kisgyermekes család költözött.

1975-ben felépült a 2. sz. Általános Iskola új és korszerű épülete a község déli részén, a Petőfi Sándor utcában.

Minket közben a háromműszakos oktatás réme fenyegetett. Így joggal vetődött fel az iskolavezetés, a tantestület és a lakosság részéről, hogy minél előbb új iskolát kell építeni a felsőgödi részen is.

Az akkori községi vezetés Metykó Gyuláné tanácselnök, és iskolánk volt diákja, későbbi tanára, Szigeti Sándorné több hónapos kitartó és közbenjáró tevékenysége nyomán sikerült 8 millió forint állami támogatást szerezni egy ismételt iskolabővítésre, amit emelet-ráépítéssel és az udvar részleges beépítésével gondoltak megvalósítani. A Gödi Híradó – a Gödi Körkép szerény elődje – az V. ötéves terv feladatainak meghatározásában erről így ír: „Az új 8 tantermes iskola nem oldotta meg nagyközségi gondjainkat. Feltétlenül szükséges az 1. sz. Általános Iskola bővítése.”

Közben a tanács kisajátította a mai Ifjúság utca, Erzsébet utca és a Honvéd sor által határolt területet, ahol akkor egy kertészet és egy faiskola működött. Közben az iskola épületében és udvarán megkezdődtek a statikai mérések. Ennek eredménye: a Lenkey utcai épületet „sem horizontálisan, sem vertikálisan” nem lehet bővíteni. Szerencsénk volt! Végleg eldőlt, hogy a fent említett kisajátított területre mielőbb új iskolát kell építeni. A tervek hamar elkészültek, az építkezés – a népdal szavait idézve – „fél pénzzel” kezdődött, de mindenki akarta!

Óriási szervezőmunka, társadalmi összefogás eredményeként 1977. október 29-én ünnepélyes keretek között letették az alapkövet.

A Pest megyei 6. sz. Építőipari Vállalat volt a kivitelező, velük a „helyi üzemek, intézmények szocialista szerződést kötöttek társadalmi munkákra és a határidők pontos betartására”.

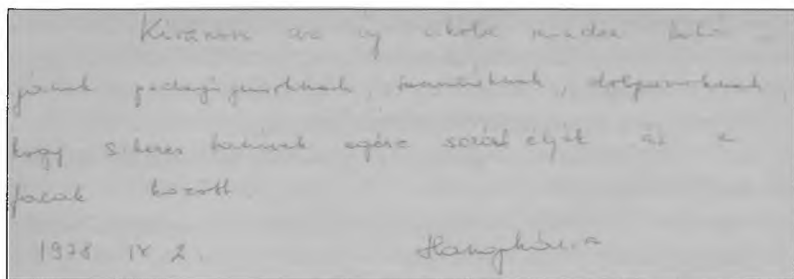
Mi volt az a társadalmi összefogás?

Lapozzuk fel a Váci Napló c. újság néhány korabeli számát, sokat megtudunk erről.

- az OVIT kollektívája felajánlotta, júliusban a tervek szerint megépíti az iskola kerítését,
- a Váckönyéki Vízgazdálkodási társulás az ún. kommunista szombaton ledolgozott munka teljes bevételét ajánlotta fel, és a külső vízszelvényi munkákat végzi 100 ezer forint értékben. (ma ez több millió forinttal egyenértékű),
- a Ramona Közműipari Vállalat szocialista brigádjai az átadás előtti takarítást vállalták,
- a nagyközségi KISZ-tagok 1000 óra fizikai munkát végeztek,
- a Dunamenti Termelőszövetkezet 42 szocialista brigádja segédmunkát és az iskola derítőjének megépítését vállalta,
- az iskola tanárai szombatonként segédmunkásként dolgoztak a kőművesek mellett, ezen kívül a tanács dolgozóival együtt egy napi munkabérüket is felajánlották. Ingyen dolgoztak az építkezésen a község kisiparosai, a szülők és a gyerekek is, akik a hulladékgyűjtésből befolyt összeggel járultak hozzá a költségekhez. A felajánlások és a társadalmi munka összege meghaladta a 4 millió forintot, amit a költségvetésben fedezetként elfogadtak.

A tervezett 8 tanterem közben 12-re szaporodott és három szakaszban került megvalósításra. Először a 8 tanterem, azután a tornaterem, majd újabb 4 tanterem.

Az alapkövetése után egy év múlva 1978. szeptember 2-én az akkori oktatási miniszterhelyettől, Hanga Máriától vette át az új épületet Vecserka József igazgató.

Az iskola emlékkönyvében megsárgult újságkivágások, fekete-fehér fényképek adnak hírt a 30 évvel ezelőtti iskolaavatás örömteli pillanatairól. Hamar elfelejtettük a váltakozó tanítás gyötrelmeit. Csak az alsó tagozat maradt a Lenkey utcai iskolában, a felső a gyönyörű új épületben működött. A tantestület fiatalos lendülete, az idősebbek kiegyensúlyozott, bölcs mértékletessége és szakmai tudása, a lelkes szülők együttműködése az iskolát nemcsak a járás, de a megye legjobb iskolái közé emelte. A szakmai szakfelügyelet a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott az iskolában folyó oktatónvelő munkáról. Sokat és lelkesen dolgoztunk. Szaktantermeket rendeztünk be, szemléltető eszközöket készítettünk, bemutató tanításokat, pedagógiai napokat, szakmai továbbképzéseket rendeztünk. Eljártunk az ország legjobb iskoláiba, új módszerekkel ismerkedtünk. Emlékezetes ünnepek, színdarabok, tanulmányi- és kulturális versenyek színhelye lett az iskola. Főiskolások, egyetemi hallgatók látogatták óráinkat, voltak akik a gyakorlótanításaikat is itt végezték, tanítóink és szaktanáraink felügyelete mellett. Kollégáink közül többen szakfelügyelők, vezető tanárok és tanítók lettek, magas kitüntetések kaptak.

1979. december 8-án érte iskolánkat az a megtiszteltetés, hogy Kossuth-díjas írónk, a kísérletező és kiváló pedagógus Németh László nevét felvehette.

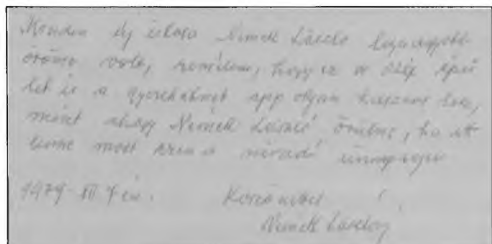
„...Ünnepi díszbe öltözött tegnap a Gödfelsői 1. sz. Általános Iskola. Az alig több mint egy évvel ezelőtt átadott új, korszerű okta-

tási intézmény Németh László nevére vette föl” – tudósít a Váci Napló cikke, majd így folytatja: „Orvosi diplomája és írói mivolta mellett elsősorban nevelő volt, s a tanári munkát tartotta életében az egyik legfontosabbnak. „Azt szerette, ha tanár úrnak szólították. Maga így vall erről: „... én, ha a bölcsészetet ott is hagytam, kisiklottam is ... tanár maradtam.”

Miért éppen Németh László nevéért küzdöttünk olyan kitartóan? Elsősorban pedagógiai elveit tartjuk ma is követendőnek, de Felsőgödhöz való kötődése, ragaszkodása is kötelezett minket.

„Mindig az ilyen tájat szerettem – írja Gödről – , ahol a természet és az emberi munka tarka foltokban folytak össze ... a természet itt valóban ölében tartotta az embert.”

Kegyelettel őrizzük Németh Lászlóné Ella néni emlékét, aki névadóünnepségünkön, azután évente az író születésnapján rendezett megemlékezéseinken minden alkalommal megjelent. Kedves, elismerő szavai, bölcs tanácsai, névadónk szellemiségét idézték. Alapítványával – amely ma is működik – elsősorban a kiemelkedő teljesítményt nyújtó diákok jutalmazását szorgalmazta.

Halála után leányai: Magda, Judit, Ágnes és Csilla jelentik számunkra ugyanezt a bensőséges kapcsolatot.

A hétköznapiak menetében 1980/81-ben ismét építkeztünk. Újabb 4 tanteremre volt szükségünk, hiszen a tanulólétszámunk meghaladta a 750 főt. A bővítést követően 1985-ben csaknem 900 gyereket tanítottunk.

1996-ban lehetőségeink megengedték, hogy az alapellátáson kívül különböző művészeti ágak alapfokú oktatására vállalkozzunk. Erről részletesebben az évkönyv következő fejezetében olvashatunk.

10 évvel ezelőtt ismét jelentős változás történt: iskolánk új épületszárnyal bővült.

***„Ha élet zengi be az iskolát,
Az élet is derűs iskola lesz”*** – írja a költő.

A mi iskolánk története az előzőek alapján úgy tűnhet, mintha az elmúlt 100 év csak a helyhiányról, a zsúfoltságról, az építkezésekről, a toldoztatásokról szólna. Ez természetesen nem így van. Sok ezer gyermek járt ide, ismerte meg a betűvetést, a számolást, szerette meg

az irodalmat, a történelmet, a fizikát, kémiát, sőt még a matematikát is. Felnőve becsületes mesteremberek, iparosok, szakmunkások, orvosok, mérnökök, tanárok, jogászok lettek.

Már nincsenek közöttünk azok, akik télen-nyáron hóban-fagyban a szödi iskola felé vezető ösvényt taposták. Szerencsére vannak, akik még a „Mogyoródi” vagy a „Tarinaiskolába” jártak. Az ő szemük előtt épült, gyarapodott a kis település, később községgé, majd várossá. Többen, a dédik, a nagyik, és évtizedekig az ő gyerekeik és unokáik is a rózsaszínű iskolába, a Lenkeybe jártak. Ez az épület ma már az óvodásoknak ad otthont.

A mai szülők többsége már a modern, új és korszerű iskolában koptatta – nem a padokat – , hanem a székeket.

Az összetartó, jó iskola és osztályközösség egyik mércéje a későbbiekben az osztálytalálkozó. Az emlékezés órái ezek, amikor egy kis időre ismét gyermekké válnak az öregdiákok.

Miről szólnak ezek az emlékek? A régi tanárokról, akik már nincsenek, a nyugdíjasokról és azokról, akik őket, később a gyerekeiket tanították, vagy most tanítják. Emlékeznek a humorukra, a vídamságukra, egy-egy mondatukra, a tudásukra, szeretetükre, olykor kemény szigorukra és büntetéseikre, amit tőlük kaptak.

A felejthetetlen emlékek közül a legidősebbekben mélyen él a cserkészmozgalom egy-egy eseménye még a háború előtti évekből. Később az úttörőélet vidám napjai, a számháborúk, akadályversenyek, kirándulások és táborok. Csillebérc és Zánka, ahová a legjobbak jutottak el az ország minden részéből, így innen is. Száz és száz gyerekünk táborozott a Balaton partján, az ország szinte minden zugában, Soprontól Debrecenig, az Órségtől a Nyírségig. Cipelték a sátrat, gyújtottak tüzet gyufa nélkül, főzték a paprikás krumplit a bográcsban, eveztek a Dunán egészen Bajáig. Később külföldre is eljutottak. Spanyol- Görög- Francia- Német- és Olaszországba, a szomszédos Ausztria, Szlovákia, Erdély történelmi helyeire, gyönyörű tájaira.

Emlékeznek a sportversenyek hatalmas szurkolásaira és eredményeire, a szavaló- és tanulmányi versenyekre, iskolai színelőadásokra, karneválokra, kis és nagy szerelmekre és sorolhatnánk tovább.

És mire emlékeznek a tanárok? Az előttük járó idősebb és tapasztalt kollégákra, akikre fel lehetett nézni, akiktől tanulni lehetett. A jó és a „kevésbé” jó gyerekekre, a szófogadókra, a szorgalmasakra, a renitensekre – akikkel mindig baj volt, de akkor is szerettük őket – , a sikerekre és a kudarckokra, a sok-sok munkára, ami előbb vagy utóbb eredményt hozott.

Források:

A Gödi Almanach könyvsorozatból, Lászlóffy Emil, Dr. Bécsy Elemér, Kishonti István az iskolatörténettel foglalkozó tanulmányai, valamint Volentics Gyula A szödi iskola története c. munkája.

A Németh László Általános Iskola jelene

A 2008-as tanévben 731 tanuló és 59 pedagógus kezdett hozzá a közös munkához. A művészetoktatásban 420 tanulót 17 művésztanár oktat. A zsúfoltságot enyhítik az udvaron lévő régi kastély termei, valamint az ideiglenesen felállított

„forfa” épület. Szünetekben az óriás gesztenyefák közötti fa játszótér a kicsik kedvelt helye, míg a nagyobbak a kövezett udvaron lévő padokon találnak maguknak beszélgetőtársat. A nagy létszám el-

lenére a rend és a fegyelem jellemzi az iskolát. Erről tanúskodnak a berendezési tárgyak, a folyosókon elhelyezett üvegtárlók a gyerekek munkáival vagy a virágágyások növényeinek sértetlensége.

Németh László pedagógiai elvei napjainkban is követendők. Egyik gondolata az intézményben folyó munkának a mottója: „Az iskola állandó vidám küzdelem a magasságért... De szerpentinen, vagy hágcson, mindenik üdvösség – ügy is: az ember küzdelme, hogy lehetőségeihez méltó legyen.”

Ezeknek a lehetőségeknek ad teret a differenciált oktatás, a tehetségfejlesztés és a felzárkóztatás. Sokféle iskolai, körzeti és országos tanulmányi versenyen vehetnek részt a tanulók, s ezek között minden évben büszkélkedhetünk kiemelkedő teljesítményekkel is. A nevezési díjak befizetése – csakúgy, mint a helyi

versenyek jutalmazása, a felújítások és beszerzések egy része – az iskolai alapítványnak köszönhetőek.

A sportolást kedvelők választhatnak a labdarúgás, asztalitenisz, tollas-, kosár- és kézilabda közül. Valamennyi sportágban szép eredményeket könyvelhetünk el. Az alsósok szervezett úszásoktatáson, a kiszűrt gyerekek gyógytestnevelésen vehetnek részt. A kisebbek edzettségét a túraszakkör is fejleszti. Az iskola mellett felépült, 2005-ben átadott sportcsarnok új lendületet adott a testnevelésóráknak is.

A szabadidő hasznos és kellemes eltöltésére nyújt lehetőséget az iskolai könyvtár is, amely gazdag állománnyal, változatos folyóiratokkal, videó- és CD-filmekkel várja látogatóit.

A barátságos környezetben szívesen tanulnak, művelődnek, interneteznek a gyerekek.

Az idegen nyelvek terén az angol, német, olasz, francia és orosz nyelvek tanulására van lehetőség tagozatos oktatás keretében is. Azok között, akik heti öt órában tanulnak angolt és németet, többen rendelkeznek Junior nyelvvizsgával.

Deák Heidrun és Fekete Hajnal ORIGÓ nyelvvizsgáztatók véleménye alapján *a magas pontszámok azt jelzik, hogy a vizsgára felkészítés nagyon sikeresnek bizonyult. A diákok nem ijednek meg a kommunikációs helyzetektől sem, így örömteli tapasztalatuk volt, hogy a szóbeli teljesítmények nem maradtak el az írásbeli produkciók mögött. Az írásbeliből*

is időnként maximális pontszámhoz közelítő eredmények nagyon alapos, áldozatkész és a gyerekeket ügyesen motiváló, felkészítő tanári munkát jeleznek az ELTE vizsgáztatói szerint.

A gyerekek körében népszerű számítástechnikaioktatás eddig két szaktanteremben folyt. Az idei tanévtől egy harmadik, interaktív táblával felszerelt teremnek is örülhetnek, amely délutánonként idegennyelvoktatásnak ad helyet. A pedagógusok is elvégezheték az alapfokú számítógéphasználói tanfolyamot kollégájuk vezetésével, az iskola támogatásával.

Meghatározó az intézmény életében, hogy a gyerekek aktív ötletadói és részesei legyenek a mindennapoknak.

Ebben és a szabadidős programok összeállításában, szervezésében fontos szerepe van a diákönkormányzatnak. A hagyományos és az új rendezvényeknek ugyanaz a célja: a tanórán kívül is legyenek együtt, érezzék jól magukat és ismerjék meg egymást pedagógusok és tanulók. Ilyen lehetőségek a papírgyűjtés, a Luca-napi vásár teaházzal egybekötve, a tanár-diák fórum, farsang, mikulás. A diszkók, ahol együtt táncolnak, vagy éppen krumplit sütnek az „éhezőknek”.

Az évente többször megjelenő újság is a gyerekek munkáját dicséri. Részt vállalnak az ügyeleti feladatban, a házi vetélkedők szervezésében.

A legsikeresebb rendezvény a gyermeknap, amelyen vannak tréfás és komoly akadályokat tartalmazó versenyek, rendőr- és mentőautó bemutatók, az egészséges életmóddal kapcsolatos előadások, beszélgetések. A napot tanár-diák sportverseny zárja: a nyolcadikos lányok kosárlabdában, a fiúk labdarúgásban mérhetik össze erejüket tanítóikkal. A tanév végével sem szűnik meg a tanár-diák kapcsolat. Mindig sok a je-

lentkező a különféle nyári táborokba: alsós, diákkormányzati, idegen nyelvi, énekkaros, tánc, sport és művészeti.

Hagyományainkhoz tartozik a Németh László Nap is. Sokoldalú névadónk előtt tisztelegve ilyenkor adnak ízelítőt tudásukról a legjobb versmondók, táncosok, zenészek. 2008 áprilisában emléktáblát helyeztünk el Németh László felsőgödi tartózkodásának tiszteletére a Duna utca 5. szám alatt.

Az utóbbi évek talán legnagyobb elismerése, hogy Németh László lányai felajánlották iskolánk számára a Németh László-díjat. Ezt a kitüntetést – amely bronzplakettal és pénzjutalommal jár – a mindenkori nyolcadikosok legkiválóbbja kapja, tanulók és tanárok titkos szavazása alapján. A legkiválóbb tanulók nevét a Németh László falon elhelyezett réztáblácskák őrzik. Az író portróját Szommer József fafaragó művész és Nagy Gábor fafaragó gödi lakosok készítették.

Öröm, hogy ezt a döntést is közösen hozzuk meg pedagógiai programunkhoz híven: „Olyan iskolát szeretnénk, ahol a belső légkör, a tartalmas együttes munka következtében jól érzi magát a tanuló és tanára egyaránt.”

Művészetoktatás

1995-ben a Németh László Általános Iskola vezetése és a tantesztület, a szülők kérésének engedve és az Önkormányzat támogatását maga mellett tudva, elvállalta a művészeti képzést, az akkor még nagyközségben.

Az iskolában korábban egyes művészeti ágak szakkörként működtek (például a rajz, tűzzománc és néptánc foglalkozások). A Dunakeszi Zeneiskola tagozataként pedig zongora- és hegedűoktatás folyt a Lenkey utcai épületben, mely jelenleg a város óvodájaként működik.

A gondos szervező és tervező munka eredményeként, a képviselőtestület segítségével az 1996/97-es tanévet már Alapfokú Művészeti Intézményként kezdhette el a speciális tantestület.

Az indulás első évében a zeneiskolában 125 növendék tanult, 99-en az anyaiskolában, 26 kisdíák a Huzella Tivadar Általános Iskolában működő kihelyezett tagozaton kezdte a tanévet.

Itt eleinte csak zongora- és szolfézsoktatás folyt, de az évek során ez fokozatosan kiegészült fafűvös, rézfűvös és gitár szakokkal is. Szerencsére a hangszerállományunk is jelentősen gyarapodott. Jelenleg közel 100 gyermek tanul tagozatunkon, hat tanár irányítása mellett.

A kezdeti időszakban hangversenyeinket Alsógödön tantermekben tartottuk, igen szerény körülmények között. Mára ezek a rendezvények kinőtték az iskola kereteit, növendékhangversenyeinket – méltó helyen – az anyaiskola dísztermében tartjuk. Tanulóink az iskolai hangversenyek mellett egyéb városi rendezvényeken is részt vesznek. Hegedűn 9, zongorán 56, furulyán 18, gitáron 27 „A” tagozatos tanítványunk volt. Az előképzőn 15-en vettek részt.

A zeneoktatásra 5 főállású, 1 óraadó és 1 helyettesítő, zeneművészeti főiskolai végzettségű pedagógust alkalmaztunk.

A zongora tanszak már a művészetoktatás kezdetén jelen volt iskolánkban. Ezt a lehetőséget sok diák és szülő

vonzónak tartotta, ezért az évek múlásával Felsőgödön kb. 50 főre duzzadt a zongorát tanulni akarók száma.

Eleinte egy-két öreg pianínón és egy régi zongorán folyt az oktatás, ám a gyermekek a körülmények ellenére is lelkesen készültek az órákra, fellépéseikre.

Koncertterem nem lévén – az iskola első emeleti folyosóján rendeztük hangversenyeinket. Mára ezek kedves emlékek csupán, mivel 1998-ban az iskola új szárnyának megépülésével a díszterem is elkészült, amely azóta is otthont ad koncertjeinknek.

A hegedűtanítás is a kezdetek óta folyik iskolánkban.

Jelenleg 11 növendék tanul ezen a hangszeren. Az évek alatt a hangszerállomány fokozatosan bővült, jelenleg 17 hegedű van az iskola tulajdonában.

A hegedű tanszak legfontosabb célkitűzése a hegedűjáték elsajátítása mellett a kamarazenélés, illetve a zenekari játék megszeretése.

A rézfúvós tanszak az 1997/98-as tanév második félévében, mindössze egy hangszerrel, egy trombita megvásárlásával indult. Ettől kezdve, az aktuális igényekhez mérten, évről évre sor került

valamilyen rézfúvós hangszer vásárlására. Mára „hangszerparkunk” 11 trombitát, 3 harsonát, 1 vadászkürtöt, 1 baritonkürtöt és 1 tenorkürtöt tartalmaz. Trombitás növendékeink már országos versenyen is próbára tették tudásukat.

A kamarazenélés eleinte kisebb formációkban kezdődött (triók, kvartettek), majd a növendékek tudásának látványos fejlődésével és a hangszerállomány növekedésével lehetőségünk nyílt arra, hogy megalakuljon az iskolai

fúvószenekar. Ehhez természetesen szükség volt a többi tanszak (klarinét, fuvola, ütőhangszer) fejlődésére is. Heti rendszerességgel próbálunk, és már több fellépés van az együttes mögött, iskolai és városi rendezvényeken egyaránt.

A furulya-fuvola tanszak 1998-99-es tanévben indult, Kleinné Horváth Katalin vezetésével. Eleinte a hangszerhiány miatt – főleg furulyások alkották a tanszak gerincét, majd – az egyre gyakoribb hangszervásárlásokkal bővült a fuvolisták létszáma is.

2005-ben egy volt növendékünk, Tőkés Nóra a Váci Zeneművészeti Szakközépiskola fuvola szakára felvételt nyert, és legnagyobb örömünkre most ott folytatja tanulmányait.

Második éve részt veszünk a minden évben megrendezésre kerülő Ceglédi Pest Megyei Fuvolaversenyen. 2006-ban, már az Országos Fuvolaversenyen is tudtunk indítani egy kiemelkedő kis fuvolást, Stift Johannát, aki öregbíthette iskolánk hírnevét. A tanszak szinte összes növendékét hallhatták már óvodai, iskolai, városi rendezvényeken.

Iskolánk az 1999/2000-es tanévben a meglévő tanszakok mellé az ütőhangszerek oktatását is felvállalta. Fazekas László tanár úr 10 növendékkel kezdte meg az oktatást. Évekig minden ősszel nagy

volt az érdeklődés az ütőhangszerek iránt, ezért 2004 szeptemberében szükség volt még egy ütőhangszeres tanárra, így bővítettük a tanszakot 20 főre. A tanszak fejlődése nemcsak a létszámnövekedésben, hanem az eredményekben is megmutatkozott. Az Országos

Ütőhangszeres Kamarazenei Versenyen különdíjjal jutalmazta a szakmai zsűri a legkisebbek együttesét és tanári különdíjjal Stefán Tivadart. A „DRUMS” Ütőhangszeres Együttes rendszeresen részt vesz iskolai és városi rendezvényeken, 2006-ban pedig különböző városok (Vác, Budapest, Gödöllő) meghívásainak is eleget tesznek.

A klarinét tanszak először a 2004/05-ös tanévben indult, bár az azt megelőző évben is volt már egy klarinétos növendék.

Mára a létszám nyolc főre bővült, ami azért nagy öröm,

mert a városi önkormányzat segítségével sikerült a klarinétos növendékek kezébe hangszert adni, ami alapfeltétele a tanulásnak. Az elmúlt években szépen gyarapodott mind a hangszerek, mind a növendékek száma ezen a tanszakon. A tehetségesebb klarinétosok már aktív szerepet tudnak vállalni a fúvószenekar munkájában is. Bízom benne, hogy a tanszak hosszú távon állandó utánpótlást biztosít az iskolai zenekarnak.

A klasszikus gitár – a zongora mellett – a zeneiskolák legnépszerűbb hangszerének számít. Így van ez a mi iskolánkban is. A gitár-tanulás természetéhez tartozik, hogy a kezdetben nehéznek tűnő, komplex mozdulatoknak kell megszokottá válniuk, és többnyire csak ezután, hosszabb idő elteltével jönnek az első igazi sikerélmények. De akinek van türelme és kitartása, biztosan nem csalódik, hiszen a gitár sokoldalúsága, hangszíngazdagsága egészen egyedülálló a hangszerek között.

A gitártanszak az elmúlt évek tanárváltásai ellenére is eredményesen működik 2006-ban Gáspár Kolost, alsógödi tagozatunk növendékét a megyei válogató után a szakmai zsűri az Országos Gitárverseny döntőjébe juttatta. Felkészítő tanára Tüske András. Szintén a kihelyezett tagozathoz kapcsolódik a ma már „Gödi Gitársulat” névre keresztelt gitárzenekar megalakulása is, amely már több sikeres fellépésen van túl. Gitárosaink rendszeresen aktív résztvevői a Balatonfüreden megrendezésre kerülő Nemzetközi Gitárfesztiválnak.

Évente több alkalom is nyílik egy-egy nívós zenei eseményre, ahol zenetanáraink mutathatnak be zeneműveket növendékeknek, szülőknek és az érdeklődő közönségnek. Ezek a koncertek szakmai kihívások mellett élő zenei élményt is nyújtanak gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

Hagyománnyá vált rendezvényeink Göd lakosságának kulturális életét is színesítik. Tanári hangversenyeink évről-évre egyre nagyobb közönséget vonzanak. Iskolánk díszterme ilyenkor zsúfolásig megtelik.

Minden évben karácsonykor növendékeinkkel közösen adunk ünnepi koncertet a felsőgödi templomban.

A zeneiskolai tanárok nemcsak az iskola által szervezett koncerteken hallhatók, hanem résztvevői a városban szervezett eseményeknek, zenei programoknak is – többek közt Göd Város Vegyeskarának karácsonyi hangversenyei, Jótékonysági hangverseny a Családsegítő Szolgálat szervezésében, kiállítás megnyitók az Olajfa Művészházban.

Évek óta hagyomány az is, hogy gyermekeinknek délelőtti matinéhangversenyeket rendezünk iskolánk dísztermében. A szereplők neves művészek, kamaragyüttesek vagy szólisták. Nagyon fontosnak érezzük, hogy növendékeink minél többször művészeti élményhez jussanak. Célunk, hogy az élő zene közvetítésére vendéglőadók, zenekarok és szólisták hozzák házhoz a koncertélményt. Ifjúsági hangversenyeink azonban nem csak zeneiskolásoknak szólnak. Bárkit szívesen látunk rendezvényeinken, s az is előfordul, hogy egy-egy hangszer itt varázsol el egy gyermeket. Gyakran olyan erővel, hogy a következő évben már tanulni is szeretne rajta.

A művészeti iskola fennállása óta működnek képző- és iparművészeti tanszakok is. A festészet, kézművesség, textilművesség, tűzománc oktatása mellett a 2005/2006. tanévtől grafikával és szobrászattal is bővült az iskolai kínálat.

Az általános iskola elsős és másodikos diákjai kézműves foglalkozásokon – heti két tanórában – ismerkedhetnek különböző anyagokkal és elkészíthetik első kis remekműveiket

Harmadikos koruktól már önállóan eldönthetik, hogy az alkotást folytatják-e kézművesség szakon, vagy inkább a festészetet választhatják, ahol az akvarell- és temperafestés mellett megismerkedhetnek az üvegfestéssel is. Lehetőség van grafikát választani, ahol a kezdeti években az egyszerű ceruzarajztól a tusrajzon át a papír- és linómetszetig juthatnak el a gyermekek. A szobrászat szakon megismerkedhetnek az agyaggal, gipszöntéssel, papírplasztikával, drótszobrok készítésével, kőfaragással. A textilmű-

vesség is kezdetek óta szerepel az iskola palettáján. Itt foglalkozunk a varrás és a hímzés alapjaival, textilfestési eljárásokkal (batikolással, sablonfestéssel), szövessel, foltvarrással.

A tanulók folyamatosan ismerkedhetnek az adott műhely szakmai, művészi munkájával, anyagaival, eszközeivel, technikai lehetőségeivel. Fokról fokra jutnak el az egyszerűtől az összetettebb, aprólékosabb munkát igénylő technikákig. Munkáikból ízelítőt kaphat minden érdeklődő az évente megrendezett tavaszi kiállításon, melyen a tanévben elkészült alkotások láthatók.

2004-től minden nyáron napközis alkotótábort szervezünk, ahová nemcsak az iskolába beiratkozott növendékek jelentkezhetnek, hanem minden érdeklődő.

Az iskolában 1992-től folyik a tűzzománc képzés, eleinte szakörként, majd a Művészeti Intézmény megalakulása óta művészeti szakként.

Az eltelt 17 év alatt nagyon sok fiatal ismerkedett meg ennek az ősi művészetnek az alapfortélyaival.

Megtapasztalhatták, hogy hő hatására hogyan válik eggyé a fém és a zománc. Ennek a csodálatos technikának a varázsa mindig újabb és újabb kísérletezésre készíti az alkotót. Mivel az égetési idő rövid, 1-2 perc, szinte azonnal átérzi az alkotás örömét a készítő.

Jelenleg három csoportban folyik a képzés: előképző, alapfok I. és alapfok II, csoportonként 8-10 fővel. Az elkészült munkák a tanulók sajátjai, a vizsgamunkák pedig az iskola dekorálását szolgálják.

2000-ben, a Millennium évében elkészítettük a Szent Korona zománcképeinek nagyított másolatát, mellyel egy Pest megyei kiállításon első helyezést értünk el. Később nyolc képből álló sorozatot is felajánlottunk Göd Önkormányzatának. 2005-ben Marignane-ban vendégszereplő táncosaink tűzzománc képeket vittek testvérvárosunkba ajándékként.

Iskolánk 1997-ben vezette be a táncművészeti oktatást. 2 tanzak indult: a magyar néptánc és a kreatív gyermektánc. A két terület oktatása révén lehetőség nyílt a táncművészet sokszínűségének, stílusbeli azonosságainak és eltéréseinek bemutatására

A magyar néptánc tanításával saját népi kultúránkat, identitásudatunkat, a hagyományainkat ápoljuk. Az átfogó tudást a népi gyermekjátékokkal, a magyar táncdialektusok és folklórisztikai ismeretek tanításával biztosítjuk. Felsőbb évfolyamon tanulóink betekintettek a társastánc világába, a bécsi keringő és a palotás tánc elsajátításával.

Minden évben nagy örömeinkre szolgál, hogy sok felkérésnek tehetünk eleget. Göd város rendezvényein, iskolánkban és a Huzella Tivadar Iskolában rendezett jótékonyági bálakon, a Váci Szüreti Multságokon, a Huszárbálon rendszeresen nagy sikerrel lépnek fel csoportjaink.

2005-ben Göd város testvérvárosába, Marignane-ba kapott meghívást a legnagyobb csoportunk. Büszkén képviselték iskolánkat és a várost. Munkájuk legnagyobb elismerése az állva tapsoló francia közönség volt. Iskolánkban már hagyománnyá vált a Tánckarácsony és az évzáró Tánccgála, melyeken a teljes néptánc tanszak bemutatkozik – nagy sikert aratva a szülők és a vendégek körében.

A kreatív gyermektánc tanszakon bepillantást nyújtunk a modern táncművészet világába. Első osztályunkat 1998-ban indítottuk. A kortárstánc elemeivel heti 2-4 órában ismerkednek gyermekeink. A koreográfiák elkészítésében a tanulók is kreatívan részt vehetnek, a tánc stílusa megengedi az improvizációt, az egyéni táncalkotás öröme sem pótolható. A zene és a kosztüm megválasztásában is figyelembe vesszük a gyermekek elképzeléseit. Célunk az alkotó egyéniség kibontakoztatása, az esztétikus testképzésen keresztül saját ízlésviláguk formálása.

Büszkék vagyunk azokra a tanulókra, akik az általános iskola befejezése után is ragaszkodnak a tánc szeretetéhez, és művészeti óráinkra visszajárnak. A város Madarak és Fák napi rendezvényein, a Gyermeknapon, Jótékonyági bálokon rendszeresen szerepelnek. Az évközi vizsgák színvonala mutatja munkánk eredményességét. Az elkészült koreográfiákat a közönség a Tánccgálán láthatja.

PADÁNYI VIKTÓRIA

Az alsógödi iskola múltja, jelene, jövője

Kérem, nézzék velem együtt ezt a képet. Látnak ismerőst, valakit a régi időkből? Ha a válaszuk igen, most egyetlen emberre, egy emlékre gondolnak csupán. Ha tagadólag rázzák a fejüket, ezek az elmosódó vonások csak fények a fényérzékeny papíron. Én mégis azt mondom, a jobb szélen a fiú a kis Kovács Marci a 3. b-ből, és Székely Évi ugyanilyen durcásan szokott nézni, ahogy itt középen a kislány. Gyerekek, pedagógusok, emberek, akik elevenné tették az üres

Adametz István tanítványai körében, 1910

termeket és folyosókat, a kongó épületeket. Az iskola története az ő életük, és az ő történetük egy iskola élete.

Évtizedek arcai szólítanak minket a múltból, és e néhány oldalon megkísérlünk a nyomukba szegődni. Sokan sok nyomon indultunk el: Göd helytörténeiszeneinek cikkei, kollégák, hozzátartozók visszaemlékezései és Csáki József tanár úr áldozatos munkája nélkül ez a történet nem íródott volna meg.

Köszönet érte!

Az egymásnak időnként ellentmondó történeti anyagok tanúsága szerint 1877-ben Göd lakossága „118 többnyire római katolikus lélek, kiknek iskolával ellátott leányegyházuk a vasútállomáshoz egy mérföldnyire eső Szódhöz tartozik.” Nincs dokumentum, mely igazolná, hogy e korai intézmény azonos a Göd-pusztán 1881-ben már működő hatosztályos osztatlan elemi iskolával, melynek tanítója Demeterovics Alajos, 1887 és 92 között Cselényi Zsigmond, majd pedig Adametz István. Adametz 1927-ben nyugdíjba vonul és ez a Göd-pusztai iskola megszűnését is jelentette.

A 19. század utolsó évtizedében parcellázás kezdődött Göd, valamint Kisgöd területén. Az impozáns villák mellett kispénzű emberek is építkezni kezdtek. Az első világháború után pedig felvidéki és erdélyi menekültekből töltődött fel a község lakossága. A gyarapodás új igényeket vetett fel. A növekvő gyereklétszámot a pusztai egytantermes iskola nem tudta befogadni. 1919 őszén ezért kezdett veszi a Göd Egyesületi magániskola szervezése, mely 1920-ban a város mai területén, a Kincsem-park mögötti téglagyári épületben jött létre. 1921-ben Göd-Nyáralótelepi községi népiskola lett. (Ugyanebben az évben Göd és Kisgöd telepekből Alsógöd néven kisközség alakult.) 1922-ben a vallás- és közoktatási miniszter a községi jellegű elemi népiskolát állami kezelésbe vette, s megalakult az Alsógödi állami népiskola. Az intézmény működéséhez az akkori Biciklista vendéglővel szembeni (mai művelődési ház) hosszú épület Pest felőli végében béreltek 2 termet.

Tóth Pál tanítványai körében a „hosszúépület” előtt

Az igazgatói kinevezést 1923-ban Tóth Pál kapta meg, aki 1920-ban tanítóként került a Göd Egyesületi magániskolába. A három tanerős iskola (Tóth Pál, Harausz Tamás, Tóthné Halápy Júlia) 1926-ban új taggal bővült Pártos Gyula személyében. Ekkoriban már a Pesti úton bérelt épület olyan siralmas állapotba került, hogy Tóth Pál levélben fordul a községi előljáráshoz: „A múlt napokban egy erősen szeles éjjel a tűzfal nagyobb területéről lehullott a vakolat, ami ha nappal történik, amikor a tanulók a tanterembe igyekeznek, vagy onnan távoznak, nagy szerencsétlenséget idézhetett volna elő... A nagyteremben folyó tanítást pedig a szomszéd lakónál előforduló gyakori gyereksírás, sőt malacsivalkodás zavarja.”

Az előljárátság pályázatát ír ki egy új iskolaépület kivitelezésére. A munkát végül Vellauer Károly építőmester nyeri el. A szerződésben foglaltak szerint kötelezi magát „harminchatezeregyszáztehatal és 2/100 pengő vállalati összegért 1928. évi augusztus hó 31-ig tető alá hozva és 1928. évi október hó 27-ig teljesen befejezni” az iskola, szolgálakás és melléképület összes építési munkáit. Június 25-én megkezdődött az építkezés.

Tóth Pál igazgató úr a tantestület október 10-én tartott értekezletén nyugtázza, hogy az új négy tantermes iskolaépület november 1-jére elkészült, de abba beköltözni részint az épület egészségtelen volta, részint pedig a felszerelés hiánya miatt még nem lehet. De az 1929. április havi tantestületi értekezlet határozata már üdvözli a tényt, hogy a tanítás május 1-jétől az új épületben fog zajlani.

Az előjárósággal törént megállapodás szerint az ünnepélyes felavatás időpontja május 12. A Petőfi Sándor utcai (akkor még XV. utca) iskola története e napon kezdődik.

1927. szeptember 15-én Tóth Pál még a továbbképző iskolai tanulók oktatásáról panaszkodik, melyet az elmúlt évben ő látott el. *„Nagy baj az, hogy az ide utalt tanulók létszáma egész évben változik. Elszereződnek cselédnek vagy tanoncnak, majd mások visszajönnek. Tehát egyöntetű folytatólagos tanításról szó sem lehet.”* A tantestület kimondja, hogy az 1927/28. tanévben a továbbképzősök /ismétlők oktatását Pártos Gyula tanító úr vállalja. (Az 1868-as XXXVIII. törvénycikkely az iskolalátogatási kötelezettséget a 6. életévtől a 15. -ig határozta meg. Az ismétlő iskolában tanult további három évig, ill. 15 éves koráig az a gyermek, aki a hatosztályos elemi után nem ment, vagy nem mehetett polgári iskolába vagy gimnáziumba.)

A falusi és községi iskolákban a mezőgazdasági munkákhoz igazodva gyakran szeptember közepén kezdődött a tanév, mint pl. 1926-ban szeptember 16-án.

A tanév indításának hagyományos rendezvényévé vált a Nemzeti zászló ünnepélye.

Erről, bár korábban is megvalósult, 1929. szeptember 4-én a tanítók úgy határoztak, hogy az iskola *„ a szeptember 5-ére kitűzött tanévnyitáson megtartja a nemzeti zászló ünnepélyt a következőleg: – Minden osztályvezető a saját osztályában beszédet tart a nemzeti zászló jelentőségéről, azután az összes tanulók az udvarra vonul-*

nak, ott kört alkotnak, melynek közepén egy nagyobb tanuló a nemzeti zászlót tartja. Két, három tanuló mult évben tanult verset fog szavalni a nemzeti zászlóról, ezután eléneklik a Himnuszt, elimádkozzák a magyar „Hiszekegy”-et, s végül elvonulnak és meghajolnak a zászló előtt.”

A tanévet Tedeummal (hálaadó istentisztelettel), ünnepéllyel és bizonyítványosztással zárták.

A tanítási idő napi felhasználása két szakaszban valósult meg. Délelőtt 2-3 óra és du. 1-2 tanítási óra bontás szerint. A kisebb gyermekek esetében ez nagy terhet jelentett a családoknak, mert reggel elkísérték gyermeküket az iskolába, 12 órakor hazavitték és ebéd után visszakísérve du. 4 órakor jöttek újra értük.

A szülők igényét képviselte az iskolagondnokság, amikor kérte a tanfelügyelőséget, hogy megszakítás nélkül valósulhasson meg a napi iskolai munka.

1930. augusztus 30-án Tóth Pál bejelenti, hogy a gondnokság felterjesztésére a királyi tanfelügyelő úr az 1930/31. tanévre is engedélyezte a délelőtti egyhuzamos tanítást.

Összesen 40 év szolgálati idő után Tóth Pál 1934-ben nyugalomba vonult.

1934-35-ös évváró jelentésében Pártos szinte külön fejezetben emlékszik meg a Tóth Pál leváltását követő eseményekről: *„Tóth Pálnét férje hirtelen nyugdíjaztatása súlyosan érintette, és osztatlan osztállyal járó nagyobb munkatöbblet idegileg kimerítette, orvosi bizonyítvány alapján 4 heti szabadságot kért ápr. 12-én és május 5-ig a szabadságot meg is kapta. Az ő osztályát újra fel kellett osztani. Amikor szabadságáról visszatért, az ő egészségének kímélése szempontjából visszakapta osztályát, Haynal Dezsőné az egész III. osztály oktatását elvállalta a IV. oszt. egyetemben.”*

1928-ban az Országos Köznevelési Tanács elkészítette a nyolcosztályos elemi iskoláról szóló törvényjavaslatot, melynek szervezése fokozatosan történik és 1940 szeptemberétől mindenütt kötelezővé válik. Az Alsógödi Állami Elemi Iskola újonnan kinevezett igazgatója, Pártos Gyula az év közbeni értekezletek jegyzőkönyvei és évváró jelentéseiben, 1935-ben még hat évfolyamról beszél. Ez az adat az 1939/40-es tanévben egy hetedik osztállyal bővül.

40-41-ben összevont 7-8. osztály helyhiánya miatt panaszkodik, 44-ben pedig már két pedagógus kénytelen megosztani az összevont (V.-VIII.) leány- és fiúosztályok oktatását. 267 tanulót próbálnak bezsúfolni abba a négytermes épületbe, amely épülésekor 100-120 főnek is kicsinek bizonyult. Az igazgató évekig könyörög a bővítésért, de minden érv hasztalannak tűnik: *„A négy tanterem közül az egyik igen kis méretű, ennek padjait szét kellett osztani a 70-es létszámú I. és III. osztályok között...A kis tantermet csak éppen szűkségből tudjuk használni, a padok egészen az ajtóig vannak elhelyezve, ne adj' Isten, ha valami baj fordulna elő, az osztályból való kimenekülés lehetetlen volna.”*

Mindezek ellenére az iskola hétköznapi zajlanak. VII. osztályban a természeti ismeretek tantárgy következő anyagrésze: A gyapjú és feldolgozása a tanítónő nagyobb fájdmára *„nem köti le eléggé a tanulók érdeklődését”*. A diákok magaviseletet kielégítő, *„kivéve egy 12 éves gyermeket, aki zsarolja a jobb módú szülőket, mert különben megveri a gyermekeket. „A leányosztály vezetője jelenti, hogy sok a hiányzó, részben betegek, de nagyjából cipőjük nincs, vagy rossz”*.

Pártos 1935. január 25-én kapja meg ideiglenes majd nem sokkal később végleges igazgatói kinevezését. Az első világháború idején gyorsított eljárásban, 17 évesen szerezte meg tanítói diplomáját. Trianon után a foglalkoztatott tanítók nemzeti hovatartozásának rovátába neve mellé a következőt írták: menekült. Tizennyolc évet tölt az alsógödi iskolában, amikor is katonai behívót kap (1944. március). A levelezőlap, melyet kollégáinak küld a frontról szeptember 2-án kelt:

„Hölgyeim és Uraim! A tanév kezdetével üdvözlöm valamennyiüket és munkájukra Isten áldását kérem. Így szoktam ezt otthon, s most, hogy távol vagyok, így, lapon teszem meg. Láttam itt is, hogy vonultak a gyerekek a templomba, bizony elszorult a szívem, hogy én most ettől elestem, távol vagyok. De remélem, még folytathatom. Csókolja kezüket, a Kollégát üdvözli a Direktor”

Nem egész két hónap múlva a távollétében *„az igazgató úr fegyvergyakorlatának tartamára”* ideiglenesen kinevezett Kádas Sándornét a királyi tanfelügyelő megerősíti posztjában.

Pártos Gyula 1944. október 9-én halt hősi halált.

A II. világháborút követő évek a „hónapos igazgatók” korszaka. 1944 és 49 között négy igazgatót váltottak gyors egymásutánban: Kádas Sándorné (kétszer is kinevezett igazgatónő), Dézsi András, Kádár Béla és Cséfalvay Rezső Pál, aki végtére szakított a „nemes hagyománnyal”, és kerek három évig igazgatta a 46-ban állami általános iskolává neveztetett intézményt. A legrövidebb szolgálati időt, mindössze négy hónapot, Dézsi András mondhatta magáénak.

Kádas Sándorné, mint korelnök került az igazgatói székbe, és a leghányatottabb háborús időben volt kénytelen helyt állni e poszton. Természetszerű, hogy a zűrzavaros hónapokból az ő és az iskola működéséről szinte semmiféle dokumentum nem maradt fenn. Első leváltásáról Dézsi András megbízóleveléből értesülünk 1945. május 5-én. Dézsi és az őt követő Kádár Béla valamint Cséfalvay Pál is hevesen tiltakoztak az immár hatvanéves tanítónő nyugdíjazása ellen mondván, egyik legkiválóbb kollégájukat veszítenék el. 47-ben Kádas Sándornét újra állományba veszik, ám egy fegyelmi eljárást követően (a jegyzőkönyvekből úgy tűnik, koholt vádak alapján), tizenhat Alsógödön töltött év után, áthelyezését kéri.

1946. január 17-én a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei tanfelügyelőség a háborús károk összeírását kéri valamennyi népiskola igazgatójától. Kádár Béla igazgató úr ellenjegyzí a kérelmet, de az

általára visszaigazolt dokumentum nem olvasható. Cséfalvay 48-as összeírásából lehet némi fogalmunk a pusztításról: „...épületekben nagyobb kár nem esett. A tetőzet 25 %-a rongálódott meg légnyomás által és az összes ablak üveg kitörött. A külső vakolat 15 %-ban rongálódott meg...az iskola felszerelése 100 %-ban elpusztult, ami a taneszközöket illeti, de a padok, asztalok és székek megmaradtak...”

Rózsavölgyi villa homlokzata

1945-ben hozzáláttak az iskola épületének és felszerelésének helyreállításához. Márciusban 4 tanteremben 6 nevelő tanított **250 gyermeket**. 1947-ben megújították a központi iskolaépület szomszédságában lévő romos magánépületet, amelyben egy ideig az iskolai tanulók oktatása zajlott. Később itt jön létre az első kétcsoportos állami napközis óvoda (Délibáb villa a Petőfi Sándor utcában). A Budapesti Bőrgyár 1949-ben átengedte iskola céljára a központi épület közelében levő, korábban a Mautner Bőrgyár hétvégi üdülő-céljára szolgáló úgynevezett Rózsavölgyi épületet. Ebben az épületben tornaterem és 3 tanterem létesült. (Az épületet 1998-ban a község értékesítette, bevételét az új tornacsarnok építésére fordította, s elkezdte a hiányzó tanterem tervezését.) Lehetővé vált, hogy a felső tagozat csak délelőtt járjon iskolába.

Magyarországon új gépezet indult be. Lassan örölt, de annál módszeresebben. A kezdeti lépések szabadelvűnek is mondhatók; egy 1946-os dokumentum hirdeti, hogy fél arcunkat még „az imperialisták” felé fordítottuk, és bepillantást enged a háború utáni világba: „Az amerikaiak hajlandók teljesen árva, vagy félárva hadigondozott gyermeket 14 éves korig bezárólag jelképesen örökbefogadni bizonyos összegű havi támogatással. Felkérem Igazgató urat szíveskedjék a támogatásra feltétlen rászoruló gyermekeket összeírni és névjegyzékbe foglalva fenti határidőre beküldeni. ”

De továbböröltek a malmok: „...a Nagy Októberi Szocialista forradalom évfordulójáról történő megemlékezés az osztályokban fog történni. Az osztályvezetők állítsanak össze erre az alkalomra osztályuk értelmi színvonala szerint rövid, de az ünnepélyes megemlékezéshez illő műsort.” 1946-ban megalakul a cserkészcsapat, de 48-ban „az alsógödi tanuló ifjúság szeretné mint az ország olysok száz helyén megalakítani az úttörőcsapatot” (fiúcsapat: Gábor Áron, leánycsapat Dobó Katica néven); részt veszünk a bundás bógár begyűjtésében, mely „hazafias, népünkkel szembeni kötelességünk”.

1948-ban az iskola kezelésébe adják Walch Rudolf elkobzott világját. Négy tantermet hoztak létre benne „társadalmi összefogással és ajándékokból” 32. 400 Ft-ért. „Az iskola felső tagozatának növendékei szeptembertől december közepéig...kb. 7200 munkaórát áldoztak az iskola felépítésére.” Bevezették a villanyáramot; 1948. április 23-án először szólalt meg az iskola rádiója; a háború és a gyermekparalízis-járvány „nyomorék gyermekeinek” a pedagógusok és a szülők 240 Ft adományt gyűjtenek össze...

Több minden történt ekkor három év alatt, minthogy mindent el lehetne mesélni. Egy jegyzőkönyvi adat azonban még helyet kell

Walch-épület

kapjon: *„Cséfalvy Rezső Pál alsógödi állami általános iskolai tanító ellen... fegyelmi vétség alapos gyanuja miatt a fegyelmi vizsgálatot rendelje el...és állásától függeszse fel...nevezett tanító volt Nemzeti Bizottsági tagok szerint állítólag beismerte, hogy résztvett a Felvidéki zsidóság Dachauba való deportálásába...”*

A határozat kelte 1949. június 7., a tárgyalást október 21-ére tűzték ki. Cséfalvy Rezső Pál igazgatót 1949. márciusban menesztették állásából!

A második világháború győztes nagyhatalmai közötti együttműködés repedései az évtized végére a teljes szembenállás szakadékává mélyültek. A többpártrendszer hazai felszámolására szűk két esztendő elegendőnek bizonyult. A polgári politikusok egy része nyugatra távozott, más részük pedig mentelmi jogának felfüggesztésével kikerült a parlamentből. A jelentősen eltolódott erőviszonyok és a kommunisták monopolizálási törekvései szükségessé tették az új választások kiírását.

Az alsógödi iskolában ezen közben már megtörtént a korszakváltás. Cséfalvy Pál helyét Fülöpp Béla foglalta el, akinek külön ajándékozással köszönte meg a tanfelügyelő a választások előtti áldozatos agitációs munkát. Felhívta a tantestület figyelmét, hogy a május 15-éig *„hátralévő két nap még kemény küzdelem. Május 15-ke a győzelem napja lesz. Dolgozzunk hát teljes aktivitással, mert nincs messze már a pihenés ideje...”*

November 7-én intézményünkben megindul a Szülő Iskolája „a szülők pedagógiai és ideológiai képzése, az otthoni és iskolai nevelés összehangolása és a nevelés demokratikus szellemének erősítése céljából.”

Fülöpp Béla igazgatósága alatt még megünnepeltük a Béke Napját, és ismételten ségédkeztünk a bundás bogár begyűjtésében. Hogy munkájával mennyire voltak elégedettek a felsőbb fórumok, talány, viszont tény, hogy nyolc

hónap múlva Baraczka Tivadart ültették a helyére. A fennmaradt dokumentumok azt mutatják, hogy igazi állóvíz-korszak utóbbi működése, és egyetlen, új eseménye, hogy 1950-ben bekötik a telefonvonalat az iskolába.

1954-ben sikerült iskola és napköziotthon céljaira megszerezni a Népművészeti Intézet használatában lévő úgynevezett Sívó-féle épületet (ma Kastély óvoda), ahol 2 tanterem, 2 napközis foglalkozóterem, ebédlő, konyha és mellékhelyiségek, valamint 3 nevelői és egy hivatalsegédi lakás létesült.

Az iskola új igazgatóra (Fürt Ferenc) ébred, Magyarország pedig 56-ra. A Járási Tanács december 1-jén rendeletben inti a pedagógusokat *„a történelmi napokhoz illő higgadt, meggondolt és felelősségteljes magatartásra”*.

Saját elmondása szerint ez évben került az iskolához Zombory László, aki 1957-ben váltotta Fürt Ferencet az igazgatói székben: *„Nem túl jó dologi feltételeink voltak, a régi épületek esőben beáztak, csatornázni kellett, tetőt javíttatni, a falakat lefesteni.”* Spórolással, hangyaszorgalommal, énekkari fellépéssel teltek az évek. *„A feleségem szerint én voltam a legszigorúbb igazgatója, mert fél nyolckor már az iskolában kellett lennie, mégsem terjesztettem fel soha jutalomra. Az utódom, Hlavács József tette meg egyik első intézkedéseként, hogy jutalmat adott neki.”*

Hlavács József, orosz nyelvi szakfelügyelő Alsógödre helyezését még Baraczka Tivadar kéri a Járási Tanács Oktatási csoportjától, mert *„nevezett kartárs a testre nevelést is szívesen és eredményesen tanítja. Alsógödön testnevelő férfi tanerőre szükség van.”* Hlavács József 1964-től 1967-ig volt az iskola igazgatója.

1962-ben az Alsógödi Általános Iskola igazgatása alá került az Alsógöd-Újtelepi két tanerős kisiskola is. (A település, másik nevén Bócsa, az egykori Ilka-pusztá, Gödtől 3-4 km-re fekszik; iskolaépülettel 1946-tól rendelkezett, 45 után nyolcosztályos rendszerben működött átlag 50-60 főnyi gyerekekkel.)

1960-ban került az iskolához Radnai István, aki 63-tól igazgatóhelyettesként is dolgozott, 68-tól egy évig pedig megbízott igazgatóként Hivessy László megosztott működése közben.

Évnyitó

Hivessy László neve és majd húszévi munkássága fémjelzi a hetvenes-nyolcvanas éveket.

A hetvenes években épült a régi 4 tantermes iskolával közös udvarra egy nyolc tantermes iskola tornateremmel, étkezővel, ám 1985-ben sor került további 4 terem megépítésére az étterem-tornaterem szárny felett.

Hivessy László 1961-ben került az alsógödi iskolába, ahol fizikát, matematikát és politechnikát tanított. Fotólaborot rendezett be a Walch épület tetőterében. 1967-ben kapta igazgatói megbízását. „...szerzett a katonaságtól egy kiszuperált csónakot, amelyet velünk közösen rendbe hozott. Az ő vezetésével a politechnikai műhelyben kapanyelekből és deszkából elkészítettük a lapátokat és már mehetünk is volna a vízre, de Laci bácsi először úszóvizsgára vitt minket...”

1968-ban az iskola negyvenéves évfordulójára a tantestület megjelenteti az intézmény első évkönyvét. Bepillantást nyerhetünk a mindennapokba, melyek aztán szinte ugyanebben a jól bejáratott menetben zajlanak az elkövetkező húsz évben is: lelkes dicsérettek-

ről hallunk a Sirály, a Fekete párduc és a Foxi-Maxi órs szép tanulmányi eredményeiről, a csillebérci nyaralásokról, a napközi otthonról, mely „négy csoportban működik 116 tanulóval...Kisebbségi jelene-tek előadására is alkalmas bábszínházi felszerelésünkkel szabadon játszhat a gyermeki fantázia. Diafilmjeink anyaga részben az iskolai oktató munkát támasztja alá...Van Európa-vevő rádiónk, televíziónk. Az udvaron kispályás labdarúgásra, röplabdázásra, asztali-és campingteniszezésre nyílik lehetőség.”

1994-ben belépett az iskola életébe az A+V a Gödi Ifjúságért Alapítvány. Az alapító tagok, Gárdonyi Gézáni és Vízváry Vilmos, az egykor a Huzellában tanító szüleik emlékére hozták létre, hogy hozzájáruljanak az iskola fejlesztéséhez, fejlődéséhez. Másik alapítványunknak hála (Életforrás) a gyerekek emelt szinten tanulhattak angolul.

Az évek során a tanulólétszám folyamatos növekedése miatt ismét szükségessé vált az iskola bővítése. Az újonnan kinevezett igazgató, Horváth Ferenc működésének második évében (2002) a legelső négy tantermes épületet felújítva, azzal egybeépítve, nyolc tanteremmel bővítve megépült alsósaink tizenkét tantermes elegáns és korszerű épülete.

A tantestület megalapította a Huzella Iskoláért Emlékérmet, és megünnepeltük az iskola 80. születésnapját. A régi kavicsos udvar helyén játszótér, a főbejárathoz terasz épült.

Intézményünk tagja lett a Két Tanítási Nyelvű Iskolák Egyesületének, és megkaptuk a Pitman nyelvvizsgáztatás lehetőségét. Működő alapítványaink (Jövőformáló, Nyelv és Tehetség) biztosítják, hogy az oktatás színvonala és tárgyi feltételei egyre javuljanak.

Az iskola tantestülete 2009 tavaszán

Iskolánk folyamatosan fejlődik. Az elmúlt hat évben tanulólétszámunk **480-ról 700-ra emelkedett**. Évfolyamonként általában három osztályt indítunk:

Egy magyar-angol két tanítási nyelvű osztályt, egy emelt szintű nyelvi osztályt, és egy általános tantervű osztályt – mindhárom maximum harminc fővel.

A magyar-angol két tanítási nyelvű osztályunkban a gyerekek első évfolyamtól bontott csoportban, heti öt órában tanulják az angol nyelvet. Ezen túl célnyelven, angolul tanulnak még három másik tantárgyat. Hatodik évfolyamtól az országismeret nevű, angol nyelven tanult tantárgy segítségével megkezdik az ismerkedést az angol földrajzzal, történelemmel, kultúrával. Nyelvi emelt szintű osztályunk egyik fele németet, másik angolt tanul első évfolyamtól heti öt órában.

Harmadik, általános tantervű osztályunkban a gyerekek 1-4. évfolyamig a képzés kiegészítéseként Angol nyelvet tanulhatnak, plusz testnevelés és kézműves foglalkozásokon vehetnek részt heti két órában, az általuk választott párosításban. Negyedik évfolyamtól az angol nyelv óraszámát heti háromra vagy négyre nő, a tanuló előzetes választásától függően.

Ötödiktől lehetőségük nyílik a klasszikus emelt szintű képzésre matematikából, angol nyelvből és testnevelésből a helyi pedagógiai programban meghatározott feltételekkel...

A sokrétű, bőséges feladatokat végző tantestület létszámát az alábbi, 2009 tavaszán készült tablóképről leszámolhatják.

Sok idő telt el. Talán nem is emlékszünk már a kezdetekre. Talán valaki egy újabb számban folytatni fogja ezt a történetet. Mosolyogni fog a megsárgult képeken, és elnézően ingatja a fejét, amikor ezeket a sorokat olvassa. Bárhogyan lesz is, ez a történet itt és most lezárul, de az iskola holnap is kitarja kapuit, és mi vénülünk tovább.

„...és ki tudja, hogy mire vénülünk meg?!”

*FELSŐGÖDI
MUNKÁS DALKÖR
1930–1940*

**Hangversenyt nyitó
kórusdala:**

A Kék Duna partján
Oly szép az est,
Az alkony mindent
Bíborba fest,
Ifjú szívekben
A vágy tüze gyúl,
A vén Duna partján
Csók, csókra hull.